Integracija Srba na Kosovu nakon Briselskog Sporazuma

Ovaj izveštaj je finansiran od strane Švajcarske Vlade i Vlade Norveške.

Izjava:
Stavovi i analize u ovom izveštaju su samo one Balkanske Grupe, i ne odražavaju stavove donatora.

Autori: Marko Prelec i Naim Rashiti

Na sadržaj

IZVRŠNI REZIME ..... **I**

PREPORUKE ..... **III**

UVOD **2**

KOSOVSKI SRBI **5**

OPŠTINE JUŽNO OD IBRA 9

ENKLAVE U VEĆINSKI ALBANSKIM SREDINAMA 10

DRŽAVNE INSTITUCIJE **13**

BEOGRAD NA KOSOVU 14

CENTRALNA ADMINISTRACIJA 16

OPSTAJANJE PARALELIZMA U LOKALNOJ VLASTI 19

POREKLO SRPSKIH OPŠTINSKIH INSTITUCIJA 21

KONFUZIJA NA SEVERU KOSOVA 22

DVOSTRUKE ULOGE JUŽNO OD IBRA 23

SRPSKI JAVNI SEKTOR 24

INTEGRACIJA LOKALNE SAMOUPRAVE 26

SUDOVI, PRAVOSUĐE I POLICIJA 28

ZAJEDNICA SRPSKIH OPŠTINA **32**

ZAKONSKI TEMELJI 34

DODATAK A: PROCENJIVANJE BROJA SRBA **48**

DODATAK B: POREĐENJE RS I ZAJEDNICE **51**

DODATAK C: O IMENIMA **52**

Integracija Srba na Kosovu nakon Briselskog Sporazuma

Izvršni Rezime

Kosovo i Srbija započeli su veliki posao, integraciju kosovskih Srba i beogradske administracije i finansijske infrastrukture u kosovski sistem - ukratko "integraciju Srba". Ovo je nadogradnja na dogovor kojim je posredovala EU i koji se smatra za jedno od najvećih dostignuća Brisela. Ipak, implementacija istog na terenu bila je, a i dalje je, suočena sa velikim izazovima. Integracija pokreće duboke, emotivne teme između Albanaca i Srba te i najmanji nesporazumi mogu dovesti do nasilja. Spektar institucija na koje se ovo odnosi – opštine, škole, zdravstvo, sudovi, bezbednosne institucije i ostali, sa budžetima koji iznose nekoliko stotina miliona evra – može da izgleda zaštraćujuće. Ne postoji presedan, prijašnja iskustva ili mapa puta za ovako nešto. Priština i Beograd su započeli ovaj proces iz različitih razloga, prvi da obezbede svoj suverenitet i teritorijalni integritet, a drugi da se zadovolje EU. Ni jedni ni drugi ne deluju kao da razumeju obim posla koji ovo podrazumeva niti su spremni da ulože potrebne finansijske – i političke – resurse. Uz podršku međunarodnih partnera, Kosovo i Srbija treba da postave kao cilj potpunu integraciju srpskih institucija u kosovski sistem do kraja 2015 a da potom brzo učine sve da taj dogovor postane realnost.

Prethodne runde dijaloga između Kosova i Srbije, od pregovora o "budućem status" pod okriljem UN-a 2005 godine do "tehničkog dijaloga" uz posredstvo EU 2011, počeinjale su obećavajuće ali su brzo oupadale u ćorsokak. Priština tvrdi da su prava Sba ispregovarana više puta dok Beograd svaki put traži više a zauzvrat ne sprovodi ništa. S druge strane Beograd tvrdi da svi ustupci dolaze sa njihove strane dok Kosovo stalno ubacuje statusna pitanja – priznanje njegove nezavisnosti – na svaku temu. Obe strane se trude da zadobiju simpatije EU . Veliki broj tema je u igri: učešće Srba u kosovskim institucijama, kraj srpskog uplitanja na kosovskoj teritoriji, pristup Kosova međunarodnoj zajednici i nasleđe rata. Glavni cilj je da Kosovo i Srbija normalno sarađuju, kao dobri susedi, i da tretiraju manjine jednih i drugih sa poštovanjem. Bilateralni odnos je ključan i od njega zavisi uspeh procesa integracija.

Ulozi i rizici su veliki za sve i proces nije dobro shvaćen na terenu. Mali sukoib između Albanaca i srpskih izbeglica u Đakovici 6 Januara, kao i bespotrebno provokativni komentari srpskog ministra istog dana, doveli su mesec dana kasnije do nereda u Prištini koji su kulminirali izbacivanjem ministra iz vlade i bojkotom srpskih poslanika u skupštini. Bojkot i dalje traje. Albancima smeta uloga Beograda u njihovoj državi i njihovom upitnom statusu; na ulici, veliki broj je gnevan i radi lošeg rukovođenja državom kojim već godinama presedava ista politička elita. Srbi se prebacuju protiv svoje volje iz jednog sistema u drugi i boje se posledica tog procesa. Uspeh ili neuspeh integracije Srba imaće odjek i u susednim multi-etničkim zemljama.

Kosovski Srbi se mogu podeliti u tri različite grupe. Severno Kosovo je homogena srpska sredina koja se opire Prištini od 1999; većina ljudi sa severnog Kosova nema puno iskustva sa Albancima ili sa kosovskim vlastima i vide ih kroz mešavinu straha i nepoverenja. Srpske institucije su, donedavno, bile jedina vladajuća tela u ovom delu zemlje. Druga grupa je

sastavljena od 6 opština sa srpskom većinom koje su razbacane kroz ostatak Kosova; većina Srba ovde prati kosovske zakone ali je na ovaj ili onaj način na platnom spisku Srbije. Treća grupa si Srbi koji žive u selima i naseljima na ostatku Kosova. Nemaju svoje lokalne opštinske strukture te su skroz zavisne od srpskih institucija.

Svi kosovski Srbi imaju nekoliko glavnih briga. Zaposlenje je visoko kotirano na listi – bezbednost srpskih poslova koje trenutno imaju i prisustvo alternativa kada se ti poslovi ugase. Tržište rada nije otvoren z anjih. Stariji ljudi sa poslom bi voleli da ostanu deo srpskog penzionog sistema. Pristup srpskom zdravstvu – bolnicama i domovima zdravlja na Kosovu, kao i specijalistima širom Srbije – je takođe veoma važno. Porodice se oslanjaju na srpske škole i studentima su potrebne diplome koje će biti validne bilo da ostanu na Kosovu ili se presele u Srbiju. Bez srpskog obrazovanja, jednostavno će napustiti Kosovo. Konačno, fizička bezbednost je problem. Srbi u enklavama su vulnerabilni na zastrašivanje i napade.

Zadnjih godinu dana, veliki broj lokalnih srpskih službenika je sedeo na dve stolice tako što su izabrani na kosovskim izborima a istovremeno su imenovani od strane Srbije na pozicije u srpskom sistemu paralelnih opština. Ova kohabitacija se razlikuje u detaljima ali postoji u svim sredinama gde su Srbi većina. Paralelni srpski sistem ima malo efektivne vlasti ali ima daleko veći budžet; pokriva skoro celo Kosovo i zapošljava desetine hiljada ljudi. Broj zaposlenih je rastao najviše iz političkih razloga – Beograd je tako držao kosovske Srbe i lojalnim i namirenim – te je nakon 15 godina stanovništvo postalo totalno zavisno od ovih poslova. Neki su radili direktno za paralelne opštinel još više ih je radio za javna preduzeća i institucije; a ostatak je radio u obrazovanju i bolnicama koje je finansirao Beograd. Beograd bi uskoro trebalo da zatvori svoje institucije kako bi se zaposleni prebacili sa srpskog na kosovski platni spisak. To će biti izazovan i skup posao.

Beograd i Priština s udlučili da svoj sporazum uokvire kroz hibridni entitet, Zajednicu Srpskih Opština (ZSO). Skoro dve godine kasnije, uloga ZSO i dalje nije najjasnija iako je ključna za celi proces integracije. Verovatno će godinama trajati gradnja ZSO kako Srbi budu nalazili sovje mesto na nezavisnom Kosovo i Beograd i Priština budu razvijali i produbljivali svoj odnos. Ipak, konture integracije i ZSO treba uskoro da budu dogovorene. Početna tačka biće provizije Ahtisarijevog Plana, Briselskog Sporazma i kosovski zakoni. Dozvoliće Srbima da sprovode opštinske nadležnosti zajednički ukoliko to žele. U nekim oblastima, pre svega obrazovanju i zdravrstvu, nudi Srbima mogućnost da efikasnije sprovode nadležnosti koje već imaju; dakle ne radi se o novim nadležnostima. Beograd ne treba da optereti ovu nejaku instituciju. ZSO nije zamena za integraciju ili zdrav odnos sa Prištinom.

Implementacija treba da bude organizovana kroz više linija kako bi se prevazišle brojne prepreke, od kojih su neke političke. Kosovo želi da sprovodi stvari stavku po stavku, počevši od uklanjanja srpskih bezbednosnih i paralalenih struktura da bi nakon toga ZSO bila ustanovljena. Srbija želi upravo suprotno i počinje sa kreiranjem ZSO da bi onda došlo do uklanjanja srpskih institucija. Sukob oko rasporeda je samo dodatno doprineo odlaganju implementacije. Ipak, postoje stvari koje se mogu uraditi simultano kako bi se razvilo poverenje. Srbija treba da odmah raspusti Civilnu Zaštitu, sudove i preostale bezbednosne instituje i da ohrabri zaposlene u njima da pređu u kosovski sistem. Puno učešće Srba u pravosudnim institucijama Kosova bi bilo jak znak da stvari idu u pravom smeru. Istovremeno, Beograd treba da počne da pregleda svoj platni spisak, počevši sa paralelnim opštinama,. Pregovori o finaliziranju statuta ZSO bi trebalo da idu paralelno sa ovim

procesom i trebali bi da uključe predstavnike svih deset opština sa srpskom većinom. Integracija obrazovanja i zdravstva će verovatno duže trajati i zahtevaće neku ulogu za ZSO.

Oba dela vodstva kosovskih Srba – ministri i poslanici u Prištini i gradonačelnici i poslanici u opštinama – treba da zajendo rade kako bi integracija bila uspešna. Kosovo je napravilo stratešku odluku, uz podršku svojih međunarodnih prijatelja, da se osloni na Beograd kak bi kosovski Srbi ušli u kosovski pravni sistem; ovo je bilo uspešno i prekinulo je godine sukoba ali je takođe i stvorilo novu srpsku elitu koja nema iskustva i koja je čvrsto vezana za Beograd. Izabrani Srbi moraće da se izbore za svoju ulogu i identitet koji neće biti baziran samo na odanosti Srbiji već i na brizi o ljudima koji su ih izabrali. Moraće da nauče da rade u parlamentarnom sistemu koji im nudi jake poluge moći, uključujući i pravo veta na ustavne amandmane i važnu ulogu u zakonodavstvu. U vladi, Srbi gravitiraju ka ministarstvima koja su bitna za njihovu zajednicu ali ne treba da ignorišu ostale portfelje. Njihov zadatak je da ujedine Srbe sa severa i juga i da izgrade zajedničku budućnost unutar Kosova.

Za većinu Srba, institucije lokalne samouprave i poslovi koje one nude su od vitalnog značaja. Integracija podrazumeva spajanje srpskog platnog spiska sa kosovskim budžetom – to je težak zadatak jer je nejasno na šta sve Beograd troši novac. Potpuni pregled spiskova je potreban kako bi se ustanovila na šta se i koliko novca troši. Ovo bi veovatno dovelo do primera korupcije ili nepotrebnog trošenja, kao što su naprimer nominalno zaposleni na Kosovu koji žive u Srbiji; oni odmah treba da budu uklonjeni sa platnog spiska. Opštine gde većinski žive Srbi treba da zaposle ostale. Cilj je da se proces završi do 2015 i da se paralelne opštine ugase. Rezultat toga će biti uvećane lokalne samouprave ali to je neizbežan prvi korak. Priština treba da poveća opštinske budžete ali i finansijski treba da pomogne i Beograd, kroz transparentne, direkte transfere novca opštinama. Od 2016, integrasani platni spiskovi treba da se racionalizuju i smanjuju a trebalo bi obezbediti novac kako bi se otpušteni radnici trenirali i spremili za posao u privatnom sektoru.

Postoji potreba za koordinacijom i investicijama u politički kapital. Kosovska vlada je do sada prebacivala sve vezano za Srbe u ministarstvo za lokalnu samoupravu, koje je dosta toga uspelo da uradi i pored skromnih resursa. Ali naredna faza integracije će morati da uključi celu vladu i biće potrebna jaka finansijska podrška. Beograd je do sada rukovodio kosovskim Srbima i vreme je da ih pusti da se sami snalaze. Beograd treba da tretira Prištinu kao jednakog partnera. Lokalni Srbi znaju svoju zajednicu bolje nego bilo ko u Beogradu, Prištini ili Briselu, i treba sami da vode brigu o sebi. Da bi se to desilo, treba da prihvate pomoć od strane Srbije ali treba i da sarađuju sa Albancima kako bi izgradili zajedničku budućnost na Kosovu.

Preporuke

Kosovo, Srbija i međunarodna zajednica treba da postave za cilj potpunu integraciju Srba – dakle da postoji jedan set kosovskih opštinskih institucija, funkcionalna ZSO i potpuno prihvatanje od strane Srba Ahtisarijevog Plana, kosovskog zakona i Briselskog Sporazuma – do 1 Januara 2016. Da bi se ovo ostvarilo,

Vodeći principi za vlade Kosova i Srbije i za međunarodnu zajednicu:

Integracija na lokalnom nivou treba da krene u korak sa povećanim učešćem Srba u centralnim institucijama; lokalna samouprava i ZSO ne smeju da udalje Srbe od Prištine.

Posao na osnivanju ZSO ne treba da odlaže integraciju paralelnih opština i ostalih institucija.

Raspored integracije se verovatno meri godinama; Kosovska vlada i srpski predstavnici treba da razviju periodični raspored pregleda i procene dokle se stiglo. Srpski zamenik premijera Kosova treba da ima ulogu u ovom procesu.

Pozicija Srba unutar Kosova će biti na dobitku od razvoja bilateralnih odnosa Beograda i Prištine, u početku kroz dijalog sa EU o normalizaciji odnosa. Kosovo i Srbija treba da povećaju direktne kontakte i da rešavaju novonastale probleme bez odlaganja.

Priština, međunarodna zajednica i Beograd treba da sarađuju u razvijanju lokalnih srpskih lidera koji predstavljaju interese svoje zajednice.

Vladama Kosova i Srbije:

Kosovsko ministarstvo lokalne samouprave (MLSU) i srpska Kancelarija za Kosovo i Metohiju (Kancelarija za KiM) treba da, na koordinisan način, nadgledaju terensko istraživanje broja zaposlenih u srpskim institucijama. Istraživanje sprovesti uz podršku EU i SAD i saradnju lokalnih samouprava/institucija. Zaposleni na kosovskom spisku ali sa boravištem u Srbiji treba odmah da budu uklonjeni sa liste dok bi se onima blizu penzije ponudilo prevremeno penzionisanje.

Srpsko opštinsko osoblje treba da se prebaci u kosovske opštinske institucije i da se ukloni sa srpskom platnog spiska što je pre moguće tokom 2015. Mali broj treba da ostane u srpskom sistemu do 1 Januara 2016 kako bi isplaćivalo one koji još nisu prešli u kosovski sistem.

Kad se opštine potpuno integrišu 2016, vlada Kosova treba da razvije profil srpskih opština i profil zapošljavanja novih radnika. Treba da obezbede nove treninge, traženje posla u ostatku kosovskog sistema i razvoj privatnog sektora.

Pozvati srpske predstavnike da učestvuju u procesu uspostavljanja ZSO.

Ministarstva obrazovanja bi trebalo da reše problem sa univezitetskim diplomama.

Priština i Beograd treba da se slože da kancelarije za vezu u nekim mestima dobiju pravu da izdaju srpska dokumenta.

Vladi Kosova:

Kosovska vlada treba da upotrebi finansijski i politički kapital nebi li uspela da integraciju učini uspešnom i treba da imenuje komitet sastavljan od ministara lokalne samouprave, finansija, ekonomije, obrazovanja, poljoprivrede, orazovanja i svih srpskih ministara koji bi koordinisao vladine programe integracije Srba.

Odmah ovlastiti Statističku Agenciju Kosova (SAK) da pregleda cifre broja stanovnika u 10 opština sa srpskom većinom, koristeći sve dostupne informacije. Kosovo treba da ponovi census u opštinama sa srpskom većinom što je pre moguće i da iskoristi rezultate za razvoj efikasnih politika iz oblasti stvaranja poslova, socijalne podrške i ostalih aspekata srpske integracije.

Struktura i budžet opština sa srpskom većinom treba da se uskladi sa potrebama zajednice prikazanim u novom censusu ali vlada treba da planira veći budžet za prvih tri do pet godina tranzicije.

Kancelarija za Poslove Zajednice treba da postane redovna pojava, prateći broj i nivo manjinskih zajednica na javnom platnom spisku.

Centralne vlasti treba da pokrenu novi program zapošljenja kako bi pomogli Srbima i ostalim predstavnicima manjina na svim nivoima; da bi bili evikasnim program mora da ima doprinose lokalnih lidera i civilnog društva kao i jake diplomatske i donatorske podrške.

Revitalizacija Ministarstva za Lokalnu Samupravu i jaka politićka podrška ministru.

Pozvati srpske predstavnike da imaju aktivnu ulogu u kreiranju državne politike.

Povećanje finansiranja sudstva i zapošljavanje većeg boja sudija, tužilaca i pravosudnih radnika na svim nivoima pravosudnog sistema.

Poboljšanje komunikacije i saradnje sa severnim Srbima i njihovim zajednicama, uz redovne posete Prištini, okrugle stolove i ostale aktivnosti. Vioski vladini zvaničnici bi trebalo češće da posećuju severno Kosovo.

Pružiti Srbima u vladi i insitucijama priliku da uče albanski jezik kao i Albancima priliku da uče srpski jezik.

Skupština Kosova:

Promeniti zakone o sudovima i Pravosudnom Savetu Kosova (PSK) kako bi osnažili srpske predstavnike u PSK po pitanju imenovanja srpskih sudija u skladu sa ustavom. Promeniti ostale zakone kako bi se sproveo Briselski Sporazum, uključujući zakon o lokalnog samoupravi i međuopštinskom saradnjom.

Kosovska Policija:

U opštinama van ZSO gde živi veće srpsko stanovništvo treba otvoriti pod stanice ili povećati patrole srpskih sredina. Zaposliti dodatne srpske policajce u tim sredinama.

Vladi Srbije:

Zatvoriti paralelne sudove i ostale bezbednosne institucije odmah; narediti sudijama i tužiocima da pređu u kosovski sistem, i dati instrukcije predstavnicima civilne zaštite da pređu u kosovski sistem, koristeći šanse koje im pruži Priština.

Dati instrukcije zaposlenima u srpskim opštinama da pređu u kosovski sistem; objaviti planove da se paralelne opštine zatvaraju do Januara 2016.

Učiniti svo finansiranje transparentno kosovskom trezoru i početi prebacivanje novca kosovskim opštinama koje mogu deo odvojiti za projekte koji idu kroz ZSO. Ponuditi zaposlenima koji su u tranziciji ka kosovskom sistemu priliku da ostanu u srpskom penzionom fondu, uz mogućnost da učestvuju i u kosovskom penzionom fondu.

Ohrabriti Srbe da se integrišu u kosovski sistem i suzdržavati se od mešanja u njihove postupke.

Skupštini Srbije:

Skupština treba da ratifikuje Briselski Sporazum; donese zakone koje dozvoljavaju vladinim institucijama da sarađuju sa vladom u Prištini kao i sa opštinama na Kosovu i ZSO.

Srpskim liderima na Kosovu:

Povećati saradnju sa Prištinom a gradonačelnici da potpuno sarađuju sa ministarstvima i da poštuju zakone.

Da igraju aktivnu ulogu u kreiranju vladinih politika; Srbi treba da traže bitne pozicije u ostalih važnim ministarstvima umesto da se limitiraju samo na ona koja se dotiču njihove zajednice. Treba da pruže ruku Albancima, uključujući i predstavnike zajednica i civilnog društva.

Srpski parlamentarci treba da koristemaksimalno Komitet za Prava i Interese Zajednica i treba da neguju dobre odnose sa predstavnicima ostalih manjina. Donatori treba da podrže Komitet sa ekspertima, treninzima i logističkom podrškom.

Srpski delegati u kosovskoj skupštini treba da pruže ruku strankama koje predstavljaju većinu i da preuzmu aktivniju ulogu u svim aspektima zakonodavnog procesa.

Srpski predstvnici treba da pokušaju da imaju uticaj na dijalog Prištine i Beograda i da preuzmu vodeću ulogu u uspostavljanju ZSO.

Delegati, i svi Srbi na visokim položajima u centralnim institucijama, treba da nauče albanski jezik.

Međunarodnoj zajednici i Donatorima:

EU treba da nastavi da daje prioritet dijalogu o normalizaciji odnosa Kosova i Srbije. EU članice, SAD i ostali treba da podrže implementaciju i integraciju kosovskih Srba i da podstaknu dalji dijalog između dve zemlje.

Brisel treba da ohrabri obe vlade da na transparentan način komuniciraju o sporazumima koje su postigli tokom dijaloga sa svojim zajednicama.

Pomoći integraciju srpske zajednice kroz promociju zaposlenja za Srbe koji napuste srpski platni spisak.

Pomoći komunikaciji kroz programe dijaloga institucija Kosova i Srbije, kao npr. policije i sudstva, i podrške projektima u preko-graničnoj saradnji.

Promovisanje odgovornosti i inkluzivnosti novih vlasti u opštinama sa srpskom većinom; pružanje treninga za ministarstvo za lokalnu samoupravu i nove službenike i administratore koji prelaze iz jednog sistema u drugi.

Poboljšati pristup Srba poslovima kroz sponzorisanje istraživanja o preprekama na putu ka ekonomskoj, socijalnoj i kulturnoj integraciji Srba u kosovsko društvo i kroz podšku projektima namenjenim zapošljavanju manjina.

Zajednici Srpskih Opština:

Statut ZSO treba da bude baziran na kosovskim zakonima (uključujući zakone o lokalnoj samoupravi i međuopštinskim partnerstvima), Briselskom Sporazumu i starijim ratifikovanim sporazumima dve strane, Ahtisarijevom Planu i Evropskim normama o lokalnoj samoupravi.

Članovi ZSO treba da nastave da igraju aktivnu ulogu u Asocijaciji Kosovskih Opština (AKO); četiri severne opštine treba da postanu članovi AKO.

ZSO treba da bude napravljena tako da komenzuje rupe u postojećim institucijama. Treba da sprovodi dužnosti koje joj delegiraju opštine i centralne vlasti.

ZSO Treba da ima vodeću ulogu u administriranju srpskog obrazovanja i zdravstva za srpsku zajednicu na Kosovu, pre svega kad su u pitanju institucije od značaja za celu zajednicu kao

recimo Univerzitet u Severnoj Mitrovici i bolnički centri. ZSO Treba da stvori odelenja u svakoj oblasti svojih dužnosti; šefovi odelenja treba da budu deo saveta pod vodstvom skupštine i predsednika.

ZSO treba da koordinira razvojne projekte; ponudi treninge za posloe, socijalnu zaštitu i saradnju sa srpskim institucijama (ministarstva, penzije itd.). Treba da bude sponzor projekata ekonomskog razvoja za lokalne vlasti i zajednice uz pomoć i podršku donatora.

ZSO treba da ponudi besplatnu pravnu i ostalu pomoć, pre svega izolovanim Srbima, pri saradnji sa centralnim institucijama.

ZSO treba da osnuje srpske kulturne institucije širom Kosova.

Opštine članice treba da finansiraju ZSO uz pomoć vlade i sredstava iz Srbije.

Integracija Srba na Kosovu nakon Briselskog Sporazuma

Uvod

Kosovo se sprema da se suoči sa jednim od najvećih izazova – integracijom srpske zajednice, teritorije na kojoj žive i institucije koje im pružaju usluge. Dijalog sa Srbijom, kojim posreduje Evropska Unija (EU) uz blagoslov UN, doveo je do serije rešenja koja su kulminirala Briselskim Sporazumom o 'normalizaciji odnosa' koji je postignut 19 Aprila 2013. [1] Iako je već došlo do velikih promena na terenu, implementacija sporazuma je za sada spora i neravnomerna. Ključni aspekti integracije Srba – iznad svega formiranje među-opštinskog tela, sudova i tužilaštva; zaposljenje Srba u centralne institucije; i ukidanje srpskih institucija na teritoriji Kosova – odlagani su više puta radi izbora u Srbiji, na Kosovo i Evropskoj Uniji kao i radi političkih i etničkih turbulencija. Ipak, nova vlada u Prištini formirana je 9 Decembra 2014, šest meseci nakon izbora, otklonivši tako i zadnju prepreku za uspešnu implementaciju. Dijalog se uspešno nastavio 9 Februara 2015 sa novim sporazumom o sudovima. Ako Kosovo uspešno integriše svoje srpsko stanovništvo, jedno od zadnjih nerešenih pitanja na Balkanu biće bliže rešenju.

Delikatnost ove situacije postala je svima kristalno jasna kad su nespretne izjave novog srpskog ministra u kosovskoj vladi doveli do nasilnih demonstracija i njegovog izbacivanja iz vlade 3 Februara 2015.[2] Kao odgovor, većina visokih srpskih zvaničnika sa Kosova otišla je u Beograd i pokrenula bojkot prištinskih institucija kojima su se nedavno pridružili. Ova kriza je iskristalisala veliki broj problema sa emotivnim nabojem: iznad svega sećanje na ratne zločine i odbijanje Srba da ih priznaju i izvine se; erozija pravnog reda na Kosovu; bes na sposobnost Beograda da se mesa u unutrašnja pitanja; i razočarenje sa radom vlada koje se uglavnom vide kao neefikasne i korumpirane. Cela kriza se dodatno produbila sukobom oko

[1] Prethodne runde dijaloga između Kosova i Srbije, od pregovora o statusu pod UN 2005 do tehničkog dijaloga pod okriljem EU 2011, počinjale su sa dosta optimizma ali su brzo upadale u nevolje; U Beču je Beograd odbio da prihvati Sveobuhvatni Predlog koji je predviđao nezavisnost Kosova dok je tehnički dijalog došao do osetljivih političkih tema koje su dovele do početka političkog dijaloga u Martu 2012. Za više vidite izveštaje Međunarodne Krizne Grupe, "Nema Dobre Alternative za Ahtisarijev Plan," 14 Maj 2007 i "Kosovo i Srbija: Malo Dobre volje Može Dosta Postići," 2 Februar 2012.

[2] Kriza je počela u Đakovici, gradu na zapadu Kosova koje je pretrpelo veliki ratne zločine 1999 (videti MKSJ IT-05-87/01 Tužilav v. Vlastimir Đorđević, presuda 23 Februar 2011, pp.654-57). 6 Januara 2015, grupa pripadnaika pokreta Samoopredelenje(Vetëvendosje) i lokalne nevladine organizacije zabranila je srpskim izbeglicama da posete lokalnu crkvu za Pravoslavni Božić. Tokom protesta, jeda aktivista je bacio komad leda na autobus u kom su bili Srbi, razbivši prozor. Kosovska Politicja (KP) uhapsila je izgrednika, 8 Januara, kosovski ministar za zajednice i povatak, Aleksandar Jablanović rekao je da "divljaci koji su sprečili Srbe da posete svoje spaljene kuće nikome ne pomažu". Izraz "divljaci", koji je veliki deo Albanaca shvatio kao etničku uvredu, bio je iskra za velike demonstracije koje su tražile Jablanovićevu ostavku. 23 Januara, poslanik je tražio od Premijera Ise Mustafe da smeni"fašističkog ministra, koji je uvredio majke žrtava rata i nazvao ih životinjama" (komentari poslanika Samoopredelenja, Redžepa Selimija u Skupštini Kosova). Više od deset hiljada ljudi je protestovalo u Prištini 24 Januara; tri dana kasnije manji ali nasilan protest je doveo do suzavca, molotovljih koktela i vodenih topova na ulicama Prištine.

privatizacije Trepče koju veliki broj Kosovara vidi kao najvredniji privredni objekat u zemlji.[3] Ovo su sve duboki, dugoročni problem koji će dodatno otežati process integracije Srba.

Većina Kosovskih Srba nije prihvatila kosovsko proglašenje nezavisnosti od Srbije u Februaru 2008. Uz pomoć i vodstvo Beograda, zavisili su od seta paralelnih institucija i odbijali su kontakt sa službenim Kosovom. Ovaj paralelni system je bio ilegalan, u kontradikciji sa fundamentalnim pravilima koje je uspostavila administracija UN na Kosovu (UNMIK) i koja je odobrio Savet Bezbednosti koji su zabranili srpsku administraciju i bezbednosne structure na teritoriji Kosova. Održavanje paralelnih institucija na Kosovu postalo je nemoguće onog momenta kad se Srbija iskreno posvetila procesu pridruženja Evrposkoj Uniji. Beograd je polako počeo da raspušta institucije paralelnog sistema, postepeno izvlačeći Srbe iz njega i gurajući ih ka integraciji u kosovske institucije.

Ono što je usledilo – spora ali mirna tranzicija stanovništva i njegove teritorije iz jedne jurisdukcije u drugu, protiv njihove volje i bez među-perioda međunarodne mirovne administracije – ne postoji kao presedan. U neku ruku, život za kosovske Srbe na severu će, kako se i plaše, postati gori u narednom periodu jer će izgubiti srpske institucije i integrisaće se u državu koja u ‚nogo čemu zaostaje za onom čiji sistem napuštaju. Uslovi integracije se polako i postepeno razrađuju, kako na terenu tako i na pregovorima u Briselu. Velike, kontroverzne teme su još uvek otvorene, pre svega pitanje konturai uloge među-opštinskog tela kosovskih Srba, 'Zajednice Srpskih Opština' ((Asociacioni i komunave me shumicë serbe/Zajednica srpskih opština, ZSO ili "Zajednica").[4] Zajednica predstavlja srž Briselskog Sporazuma i glavni je fokus ovog izveštaja. Trebala bi da pomogne da se kosovski Srbi potpuno integrišu, da se uklone paralelne srpske institucije i da obezbedi mehanizam da Beograd transparentno sarađuje sa srpskom zajednicom na Kosovu. Paralelno sa ovim, srpska politička elita na Kosovu je doživela seismičke promene i sada je mnogo više pod direktnom kontrolom Beograda.

Kosovska Vlada želi da se srpska zajednica integriše pod uslovima koje je pre nezavisnosti definisao posrednik UN-a, Marti Ahtisari i koji se nalaze u ustavu Kosova. Sumnjaju u dobre namere Srbije kad su u pitanju bilateralni pregovori, verujući da Beograd sprovodi selektivnu implementaciju, jačajući sve što im ide u prilog i pokušavajući da iznova pregovaraju o svemu ostalom. Kosovari strahuju da će se naći u beskrajnom krugu pregovaranja koji će polako da oslabi funkcionalnost njihove države i koji će dovesti u pitanje suverenitet Kosova. Mnogi kako u Vladi tako i u civilnom sektoru imaju instiktivan strah bilo kakve autonomije za Srbe van opštinskog nivoa, strahujući da to može dovesti do fragmentacije kao u Bosni i Hercegovini kao i eventualnog otcepljenja.

Ovaj izveštaj se bavi izazovima integracije Srba i koji su najbolji načini da se isti prevaziđu na način koji će osnažiti kosovske institucije a istovremeno poštovati interese srpske zajednice. Takođe pravi presek postojećih, ilegalnih srpskih institucija širom Kosova koje se razlikuju na

[3] Pokret za kosovsku nezavisnost počeo je štrajkom u rudara iz Trepče 1989; na svom vrhuncu, rudnici su imali preko 20,000 radnika. Danas postoje dve paralelne kompanije, jedna srpska i jedna albanska; potonja nije solventa i bankrotstvo je dovelo do vladinog plana za restrukturiranje i privatizaciju. Ovaj plan je osporen od strane Beograda koji tvrdi svoje vlasništvo i kosovska vlada ga je povukla tokom protesta protiv Jablanovića, stvarajući tako privid da su opet popustili pod pritiskom iz Srbije.

[4] Videti Dodatak C, "O Imenima".

više načina između poprilično homogenih opština na Severu i razbacanih enklava na jugu; većina je ipak i dalje tu i Srbi uveliko zavise od njih. Jedan neplaniran problem je nastao nakon učešća Srba na Kosovskim opštinskim izborima u Novemberu 2013 je što sada veliki broj srpskih službenika ima pozicije i u srpskoj i u kosovskoj administraciji.

Integracioni process se takođe bavi i Kosovom kao državom i njihovom sposobnošću da pruže dobre usluge i servise svima. Priština ne vidi integraciju kao prioritet, ponajviše zato što je to skup process.[5] Većina u vladajućim strukturama je zadovoljno jer Kosovo sada kontroliše svoje granice i održava izbore na celoj teritoriji; međutim postoji dosta slabiji apetit za ispunjavanjem zahteva i potreba nestašne manjine. Sukobi između opština sa srpskom većinom i centralnih vlasti mogu se naći širom zemlje. Ako Vlada selektivno sprovodi zakone ili unazađuje prava obezbeđena međunarodnim pritiskom, šteta neće biti ograničena samo na manjine. Većina možda neće videti takve korake kao štetne, neki će ih glasno podržati iz nacionalističkih pobuda, ali sve što bi se postiglo je dodatno jačanje izvršne vlasti koja ne odgovara nikome na račun institucija Kosova koje treba da obezbede blagostanje i bezbednost za sve, uključujući albansku većinu.[6]

Integracija Srba je deo većeg procesa čiji je cilj normalizacija odnosa između Kosova i Srbije. Kosovo želi da se ovaj process završi međusobnim diplomatskim priznanjem za par godina. Beograd izgleda da razume da će morati da prizna Kosovo pre ulaska u EU i pokušava da odloži tu bolnu odluku što je duže moguće. Problem Kosova je dugo godina bio distrakcija za Srbiju i veliki broj reformi je odlagan upravo radi nerešenosti tog problema. Sadašnja Vlada vidi da nema taj luksuz da i dalje ignoriše taj problem i gubi vreme. Međutim, visoki zvaničnici u Srbiji smatraju da je normalizacija kompatibilna sa podelom i nadaju se da će normalizacija odnosi olakšati pokretanje 'statusnih pitanja' ili, u najmanju ruku, šire autonomije za Srbe.[7] Beogradski pristup Kosovo se i dalje zasniva na improvizaciji i lako se menja. Priština brine da bi Srbija u nekom trenutnku mogla da nastavi politiku blokiranja razvoja Kosova i erozije kosovskog suvereniteta. Priština želi da Beograd osigura da lokalni Srbi igraju konstruktivnu ulogu u političkom životu. Ovo očekivanje je u sukobu sa željom Prištine da se Beograd ne mesa u unutrašnje stvari Kosova.[8]

Dosta toga se promenilo od kako je EU pokrenula dijalog o normalizaciji odnosa između Kosova i Srbije. Tokom 2013, dijalog je imao visok prioritet za Brisel; sada sa internim problemima unutar EU, situacijom u Ukraijini i sukobima na Bliskom Istoku, dijalog između Kosova i Srbije nije više na visokom mestu evropske agende. Kao i ostali na Zapadnom Balkanu, i Kosovo i Srbija gledaju na rekonustrukciji komesara za proširenje u komesara za susedstvo sa dosta sumnje. "Teško je doći i do par sati pažnje kod (Visoke Predstavnice za spoljnu politiku EU Federike) Mogerinijeve kad je u pitanju Kosovo," kaže zvaničnik EU.[9]

---

[5] Intervjui, zvaničnici MLSU i vlade, Priština, Maj 2014.

[6] Videti Međunarodna Krizna Grupa (nadalje Krizna Grupa), *Kosovo na slobodi: Preostali izazovi,* 10 Septembar 2012.

[7] Ovaj paragrag je baziran na razgovorima sa visokim zvaničnicima srpske zakonodavne i izvršne vlasti u Beogradu i Prištini u Aprilu i Decembru 2014

[8] Intervju, član kosovske vlade, Priština, Maj 2014.

[9] Intervju, zvaničnik EU, Priština, Januar 2015.

Fokusirani na druge teme, EU ne deluje spremno da nametne agendu i raspored kao što je činila ranije ali i dalje smatra da je "opasno ostaviti dve strane da se same dogovore".[10]

Pod Ketrin Ešton i Stefanom Fileom, uloga EU na terenu je bila ugrožena lošom komunikacijom između zvaničnika EU u Briselu i njihovih kolega u Prištini i Beogradu. "Lokalni zvaničnici su nas zaobilazili," kaže zvaničnik EU. Drugi zvančnik EU je kazao da ih je 'Brisel držao u mraku....često bez ikakvih pismenih instrukcija ili smernica".[11] Novi visoki zvaničnici EU treba da poprave ovu situaciju i da osnaže svoje timove na terenu koji su ključni kad je u pitanju praćenje implementacije sporazuma. U Beogradu, veliki broj članica EU potvrđuje ovakvko stanje; jedan srpski zvaničnik kaže, "Ljudima je važnije šta kažu ambasadori Nemačke i Velike Britanije nego šef Delegacije EU". Na Kosovu, šef Delegacije EU je takođe i specijalni predstavnik EU (EUSR) i njegove reči imaju određenu težinu ali zemlje članice mogu dodatno da ga osnaže.

U Prištini, uloga EU je ograničena nekompletnim odnosima koje ima sa Kosovom. I pored obećanja, EU nije ušla u ugovorne odnose sa Kosovom; lokalni političari smatraju da nemaju jednak tretman kao i ostale zemlje u regionu.[12] Ovaj osećaj nejednakosti, ignorisanja i stalnog blokiranja, je dubok. Kosovo je završilo pregovore o Sporazumu o Stabilizaciji i Pridruživanju (SSP) sa EU i napravilo je dosta napretka po pitanju vizne liberalizacije. Međutim, nemogućnost EU da bude brža, pre svega zbog zemalja koje ne priznaju nezavisnost Kosova, po pitanju SSP kao i internih problema vezanih za vizni režim, čine EU slabijom kad pregovara sa lokalnim vlastima.

Kosovski Srbi

Ne postoje verodostojne službene cifre za ukupan broj Srba na Kosovu, pre svega zahvaljujući njihovom bojkotu censusa 2011 godine.[13] Procene se prosežu od službene cifre od 25,532 do OEBS-ove brojke od 143,574.[14] Ekstrapolacijom od lokalnih i parlamentarnih izbora 2013 i 2014 godine dolazimo do alternativnog broja procene stanovništva. Ako su glasali u skladu sa kosovskim prosekom, Srba ima oko 145,820. Ovo je jako blizu proceni OEBS-a ali je bazirano na drugoj metodologiji.[15] Bez brojke na koju se možemo potpuno osloniti, sve procene treba uzimati sa pažnjom ali poređenje brojeva kroz različite metode može doneti veliki broj korisnih informacija o veličini i rasprostranjenosti srpske zajednice.

Severno Kosovo ima najveću koncentraciju Srba, oko 63,293 po našim procenama koje su malo niže od procena OEBS-a i puno veće od brojke Kosovske Statističke Agencije (Agjencia

[10] Intervjui, Priština, Januar 2015. Izveštaj Razvoj za Demokratiju (D4D) i Centralno Evropskog Instituta za Politiku, "Šansa Mogerinijeve za Pravo Približavanje između Srbije i Kosova," 21 Oktobar 2014.

[11] Intervju, zvaničnik EU, Priština, Januar 2015.

[12] "Obećano nam je priznanje od strane jedne zemlje EU koja nas ne priznaje; a bar tri ako potpišemo sporazum sa Srbijom. Uz to nam je obećan SSP i ugovorne obaveze sa EU." Intervju, ministar u vladi, Priština, Maj 2014.

[13] Videti Evropski Centar za Manjinska Pitanja, "Manjinske Zajednice u Rezultatima Censusa na Kosovu 2011: Analiza i Preporuke" (18 Decembar 2012).

[14] Statistička Agencija Kosova (SAK) prihvata da je broj Srba veći nego što je objavljeno; videti "Procena broja stanovnika na Kosovu 2011" (Februar 2013) za analizu baziranu na prosečnoj veličini domaćinstava.

[15] Za opštinske procene i detaljan opis metode procenjivanja, pogledajte Dodatak A ispod.

e Statistikave të Kosovës, ASK / KAS) koja iznosi 37,625.[16] Ovo predstavlja otprilike 43 odsto celokupnog stanovništva kosovskih Srba. Dodatnih 53,900 (37 odsto) živi u šest opština sa srpskom većinom koje se nalaze južno od reke Ibar. Do 28,628 (20 odsto) živi u opštinama sa albanskom većinom ali je ovaj broj verovatno uveličan kroz glasanje putem pošte. Gračanica je najverovatnije prestigla Severnu Mitrovicu kao najveća srpska opština.

Statistička analiza ne može zameniti census. Bez pouzdanih informacija o demografskoj strukturi srpske zajednice (pol, godine, bračni status, obrazovanje, zaposljenje itd.) vladine politike integracije se odvijaju u mraku i najverovatnije promašuju one kojima su najviše potrebne. Što je još gore, male službene brojke već utiču na smanjenje budžeta srpskih opština, dodatno smanjujući privlačnost integracije. Kao prvi korak, Priština treba da osnaži KAS da napravi reviziju broja stanovnika u deset opština sa srpskom većinom koristeći sve dostupne podatke, uključujući i izbornu analizu Balkanske Grupe. Ovo bi bilo potrebno uraditi na vreme kako bi se revidirali opštinski budžeti u Junu 2015. Tada bi KAS trebao da ponovi census u ovih deset opština a Beograd bi trebao da pozove Srbe da na njemu učestvuju.

Na census 1991 godine (koji su Albanci bojkotovali), Jugoslovenske vlast si došle do brojke od 194,190 Srba na Kosovu. Srpske vlasti i autori često tvrde da je više od 200,000 Srba proterano sa Kosova nakon NATO bombardovanja 1999 godine i anti-srpskih nemira u Martu 2004 godine. Tačan broj je nepoznat, pre svega radi dolaska velikog broja srpskih izbeglica iz Bosne i Hrvatske tokom 1990-ih. Ali ako je bilo oko 200,000 Srba 1991 godine a danas ih je oko 145,000, trenutni broj izbeglica mora biti mnogo manji. Kosovske vlasti nisu ni izbliza uradile dovoljno da omoguće povratak dok se sami povratnici susreću sa neprijatnim i nasilnim dočekom. Broj Srba koji želi da se vrati kući nakon više godina van Kosova je verovatno skroman ali Priština i Beograd treba da učine sve da omoguće povratak.

Bilo da žive na severu, u južnim enklavama ili u selima u većinski albanskim opštinama, svi Srbi dele zajedničke interese, pre svega fizičku bezbednost; slobodan pristup obrazovanju i zdravstvu Srbije; i mogućnost da obezbede egzistenciju (videti ispod). Stanovnici svih ovih delova takođe imaju svoje perspective i interese. Ostatak ovog poglavlja će se baviti različitim.

Severno Kosovo je mala, samostalna zajednica koji živi izolovano od ostatka Kosova najmanje od 1999 godine.[17] Veliki broj ljudi koji tamo živi nikada nije imao bilo kakve značajne kontakte sa Albancima. Većina stanovnika nikad ne prelazi neformalnu, neobeleženu 'etničku granicu' blizu reke Ibar. Sever deluje pomalo zaboravljeno. Firme koje više nigde ne postoje imaju filijale na ulicama Severne Mitrovice, kao sećanje na davno nestalu socijalističku Jugoslaviju. "Mitrovica jako dugo polako trune," kaže uz uzdah professor univerziteta koji se i dalje zove 'Univerzitet u Prištini sa trenutnim sedištem u Kosovskoj Mitrovici".[18]

[16] SAK, "Procena", op. cit, str. 20. Postoji dosta problema sa ovom procenom jer umanjuje broj Albanaca (daje recimo 867 Albanaca u Severnoj Mitrovici što je dost amanje od 1,724 glasova koje su dobile albanske stranke na izborima 2014).

[17] Videti Krizna Grupa, *Severno Kosovo: Dvojni Suverenitet u Praksi*, 14 Mart 2011 za više informacija o ovoj regiji. "Dvojni suverenitet" je opis sistema na terenu a ne preporuka..

[18] Intervju, profesor fakulteta, Univerzitet Severne Mitrovice, Severna Mitrovica, Februar 2014.

I pored svih problema, Severna Mitrovica ostaje važna kao jedini urbani centar srpske zajednica na Kosovu. Integracija Srba ne može uspeti bez ekonomskog, obrazovnog i političkog centra spojenog i sa Prištinom i sa razbacanim srpskim enklavama na Kosovu. Univerzitet i medicinski centar u Severnoj Mitrovici su verovatno najbolji na Kosovu i koristi ih cela srpska zajednica. Malo severnije se nalaze Gazivode, najveće jezero na Kosovu (koje deli sa Srbijom) i vitalan izvor sveže vode za celu zemlju. U opštini Leposavić, gde se i dalje odvijaju rudarske aktivnost, brda puna kuća se polako pretvaraju u planinsku granicu sa Srbijom.

Ova zajednica trenutno prolazi kroz duplu tranziciju, ne samo prelaza iz srpskog u kosovski sistem već i iz staromodnog, socijalističkog ekonomskog modela u 21 vek. Poltička tranzicija je emotivno bolna. Bukvalno svi severnjaci odbijaju kosovsko odvajanje od Srbije i smatraju vlast Prištine nelegitimnim. Ekonomska tranzicija preti da ozbiljno ugrozi porodične finansije i čini bilo kakvo planiranje teškim. Ovaj deo Kosova ima tri glavna izvora zaposlenja: medicinski centar, univerzitet i državna administracija. Svi funkcionišu kao deo javnog sektora, pru aju i poslove stanovništvu koje bi bez istih verovatno emigriralo. Ideal nije "raditi stvari na moderan način već radeći stvari na način na koji su se radile pre 15 godina", pre rata.[19] Veliki broj poslova u Severnoj Mitrovici nema ekonomsko pokriće i postoje samo jer je Srbija sve to finansirala kako bi sprečila iseljenje i zadržala kontrolu. Ove dve tranzicije treba da se pažljivo prate jer obe mogu biti motiv za migraciju u Srbiju.

Severno Kosovo je bilo dom sposobnih i poštovanih političkih lidera srpske zajednice. Gradonačelnici Zubinog Potoka i Zvečana su dugo bili na vlasti i bili su jako popularni u svojim zajednicama. Njihova Demokratska Stranka Srbije (DSS) je bila lokalno jaka i nakon gubitka vlasti u Beogradu. Gradonačelnici Leposavića i Severne Mitrovice su se često menjali u proteklih desetak godina ali su obe opštine imale sposobne i profesionalne političke funkcionere. Kao grupa, gradonačelnici nisu bili samo administrativci već i vođe neformalnih struktura u organizaciji zajednice koje su popunile rupu napravljenu odsustvom vladavine prava.[20]

Severno Kosovo je manje-više sebe regulisalo u smislu policije i sprovođenja zakona, bez formalne vladavine prava više od 10 godina. Iako su srpski policajci nosili uniforme kosovske policije, lokalci su ih zvali poi menu koje se koristilo pre proglašenja nezavisnosti i smatraju ih za nesposobne.[21] Jedini dostupni sudovi bili su srpski, nalazili su se u stambenoj zgradi u Zvečanu i nije im bilo dozvoljeno da primaju krivične slučajeve. Kosovski sud se nalazio u Severnoj Mitrovici ali bez albanskih i srpskih sudija i tužilaca i samo sa osobljem EULEX-a, misije EU za vladavinu prava koja je bila ozbiljno ograničena jezičkom barijerom. Samo najteži i najnesretniji prestupnici su završavali na sudu; za ostale nije bilo nikakvih sankcija. Ovo skoro anarhično stanje se nije pretvorilo u talas kriminala i nasilja. Ozbiljnog kriminala

[19] Intervju, profesor fakulteta, Univerzitet Severne Mitrovice, Severna Mitrovica, Februar 2014.

[20] Dok su neki gradonačelnici imali uticaj na neformalne ekonomske aktivnosti, ostale figure su bile mnogo uticajnije u ovoj sferi. Četiri gradonačelnika kao i šef MitrovaČkog okruga, Radenko Nedeljković, su bili de fakto liderstvo severnog Kosova između 2008 i 2012.

[21] UNMIK je stvorio Kosovsku Policijsku Službu (KPS); nakon nezavisnosti, ona je preimenovana u Kosovska Policija (KP).

na severu nije bilo više nego na ostatku Kosova iako je pritisak društva bio jedina kazna za potencijalne prestupnike.

Neformalna društvena kontrola imala je svoje granice. Nedostatak sudova stvorio je dosta prostora za razne mahinaije. Novoizabrani funkcioner naveo je primer žene koja je dobila starateljstvo nad detetom nakon razvoda u srpskom sudu a čiji je bivši suprug dobio starateljstvo preko kosovskog suda.[22] Anegdote širom severa sugerišu da Severna Mitrovica ima ozbiljan problem sa drugom, pre svega oko univerziteta, što dovodi do sitnog kriminala kao što su krađe. Oni koji se zamere pogrešnim ljudima ili koji zauzmu nepopularnu poziciju su otvoreni pretnjama, vandalizmu i napadima za koje nemaju efekisnog rešenja.

Ovaj sistem se raspada jer se uveliko bazirao na zajedničkom otporu prema Prištini i na skupini lidera koji su ga predvodili. Gradonačelnici su organizovali otpor pokušajima Prištine da uspostave vlast, postavljajući barikade i pregovarajući sa predstavnicima NATO-ve misije KFOR. Smirivali su strasti kad je nasilje pretilo da se pretvori o otvorene sukobe.[23] Bojkotom kosovskih izbora 2013, oni su sada marginalizirani i novi, kosovski, gradonačelnici još nisu preuzeli stabilizirajuću ulogu. Ovo je opasan trenutak: jedna iskra može dovesti do sukoba između srpskih i albanskih delova grada, sukoba za koje su kosovske institucije nespremne da reaguju. Policija je u teoriji prva koja treba da reaguje na krizu ali u ovom delu Kosova ona nema kapacitet da smiri nemire. Sud u Mitrovici i dalje nema dovoljno zaposlenih. EULEX takođe nema kapaciteta da pravovremeno reaguje u slučaju krize. To ostavlja KFOR kao jedini garant javnog reda.

Severnjaci sada plaćaju ceh godinama otpora, nebrige za Srbe južno od Ibra i odbijanja da pregovaraju sa Albancima. Severni Srbi odbijali su da sarađuju sa Prištinom i pre proglašenja nezavisnosti. Pod UNMIK-om, čije su članove ponekad napadali, Srbi su mobilisali svoju zajednicu oko institucija koje je finansirao Beograd, zasnovali su vlast na otporu prema Prištini i raspostranjenom švercu. Taj svet sada polako nestaje. Osećaj izdaje je jako raspostranjen. Bivši gradonačelnik priznaje:

> Pogrešili smo verujući u Beograd i puštajući njih da pregovaraju sa Prištinom umesto nas. I zato smo završili sa jednim velikim ništa. Lagali sun as, rekli su nam da ćemo dobiti svoju policiju, svoje sudove i da 'albanska čizma' neće kročiti na Sever. Umesto toga dobili smo centralizovanu kosovsku vlast i to sada treba da predstavimo to narodu koji je verovao u nas.[24]

Većina ostalih trenutnih i bivših opštinskih službenika, bilo da jesu ili nisu u kosovskom sistemu, dele mišljenje da je bila greška verovati Beogradu i da bi bolje prošli da su sami direktno pregovarali sa Prištinom.[25] Među narodom, i dalje postoji "kritična masa koja odbija sve" što dolazi iz Prištine. Iako već jako niska, izlaznost na kosovskim izborima u Novemberu 2013 "nije realna"; ljudi uglavnom nisu želeli da glasaju i to su činili pod velikim pritiskom.[26]

---

[22] Intervju, gradonačelnik, severno Kosovo, Novembar 2013.

[23] Članovi Balkanske Grupe su videli gradonačelnike kako intervenišu da bi umirili situaciju u Leposaviću (napad na pripadnike KP), Zubinom Potoku (tenzije na barikadama) i Severnoj Mitrovici (tenzije nakon ubistva Srbina).

[24] Intervju, bivši gradonačelnik, severno Kosovo, April 2014.

[25] Intervju, sadašnji i bivši srpski lideri, severno Kosovo, April 2014.

[26] Intervju, srpski političar, Priština, April 2014.

Kosovska vlast je imala malo prisustvo na sever čak i tokom njegove potpune izolacije od Prištine. U Leposaviću, Zubinom Potoku i Zveačnu postojale su 'Kancelarije za Lokalne Zajednice ("Local Community Offices" (LCOs)) i one su preuzele na sebe funkcije opštinskih vlasti kad su u pitanju potrebe albanskog stanovništva koje se nalazilo u razbacanim selima. Dobro su sarađivale sa srpskim gradonačelnicima i opštinama na velikom broju praktičnih pitanja. U Severnoj Mitrovic, Administrativna Kancelarija (NMAO) je služila celu opštinu ali nije imala kompletnu opštinsku administraciju.

Opštine južno od Ibra

Izolacija severnih Srba od albanskog društva utvrđena je istorijom i geografijom. Južno od reke Ibar, Srbi žive blizu Albanaca ali pokušavaju da vode odvojen život. Strategije koje su koristili severnjaci nisu moguće u njihovom slučaju. Agresivni separatizam, korišćenje barikada i nasilje niskog intenziteta su nemoguće opcije. Blaži oblik otpora, kao što je odbijanje da nose kosovske dokumente ili talbice, takođe nije praktičan. Dok većina severnjaka bojkotuje kosovske izbore, izlaznost u južnim enklavama je slična državnom proseku. Barijere između Albanaca i Srba su mekše, uglavnom su utvrđene razlikama u jeziku i kulturi, ali se lako prevazilaze kad je u pitanju ekonomska saradnja.

Južno od Ibra se nalazi šest opština sa srpskom većinom.[27] Najveća je Gračanica, predgrađe Prištine i dom ne samo velikog broja Srba koji rade za centralne vlasti već i rastućeg broja Albanaca koji traže mirniju sredinu. Nekada zapostavljena, brzo se razvijala uz pomoć investicija i progresivne lokalne vlasti te je postala zona oko koje se vrti srpska zajednica na centralnom Kosovu. Štrpce, smešteno među planinama južnog Kosova, ima potencijal za razvoj baziran na alpskom turizmu ali muči muku za nelegalnom gradnjom.[28] Preostale četiri opštine su dosta manje. Klokot, Parteš and Ranilug su formirane od delova opština sa albanskom većinom kroz Ahtisarijev plan i nisu ništa više od grupice malo većih sela. Četvrta opština, Novo Brdo, je proširena dodavanjem teritorije sa srpskim stanovništovm iz susednih opština kako bi se stvorila srpska većina. Nijedna od ove četiri opštine nema razvijenu lokalnu ekonomiju.

Odnosi između srpskih i albanskih zajednica su se dosta popravili nakon anti-srpskih nemira u Martu 2004 godine. Osim Parteša and Raniluga, sve južne opštine sa srpskom većinom su multietničke. Opštinska administracija u Novom Brdo dobro funkcioniše, sa srpskim gradonačelnikom koji upravlja uglavnom albanskom random snagom koja je zaposlena prethodnih godina tijekom srpskog bojkota.[29] Albanci slobodno prolaze kroz Koretište, navodno tvrdokorno srpsko selo izmđu Novog Brda i Gnjilana. Srbi iz Koretišta često posećuju susedno Gnjilane za kupovinu i usluge; žele da ostanu deo opštine Novo Brdo radi

[27] Dva najveća su Gračanica, blizu Prištine, i Štrpce, na jugu; četiri manje opštine (Klokot, Novo Brdo, Parteš and Ranilug) su razbacane po istoku. Za više vidite Krizna Grupa *Kosovo na slobodi: Preostali izazovi,* 10 Septembar 2012, str.13ff.

[28] Videti Krizna Grupa, *Kosovo: Štrpce, model srpske enklave?*, 15 Oktobar 2009.

[29] Intervju, opštinski zvaničnik, Novo Brdo, April 2014. Između 70% i 80% javnih službenika su Albanci; gradonačelnik i vladajuća stranka su Srbi.

sigurnosti koju im pruža protiv potencijalne diskriminacije ali ne voli da putuju dugo do centra opštine da bi obavili svakodnevne poslove.[30]

Tenzije u Štrpcu su niske; ljudi kažu da im je dosta etničkih sukoba i da samo žele normalno da žive.[31] Čak i tvrdi nacionalisti koji smatraju Briselski Sporazum izdajom primećuju da odnosi Albanaca i Srba mogu da budu "korektni" i prisećaju se dana kad su se albanski gradonačelnici dobro ponašali prema srpskom stanovništvu.[32] Politički odnosi su takođe uglavnom konstruktivni. Lideri Srba južno od Ibra uglavnom imaju dobre odnose sa albanskim gradonačelnicima iz susednih opština. Gradonačelnik Gračanice ima zajedničke projekte sa svojim albanskim kolegom iz Lipljana.[33] Ranilug i Kamenica imaju "odlične" odnose, sarađuju često i podnose zajedničke projekte Regionalnoj Razvojnoj Agenciji - Istok.[34] I sami gradonačelnici imaju prisne odnose.[35] Međutim, koaliciona politika često predstavlja problem. U Novom Brdu, najveća albanska stranka je očekivala da će biti deo vladajuće koalicije ali su srpski lideri za partnere odabrali manju albansku stranku. Tenzije se mogu uvećati ako lokalni albanski lideri pomisle da Srbi žele da ih zaobiđu nebi li našli poslušnije alternative.[36]

Enklave u većinski albanskim sredinama

Hiljade Srba živi širom Kosova u selima van ovih opština i često u izolaciji od svojih sunarodnika. Enklave su razbacane kroz celo Kosovo sa tri glavna klastera: istočno Kosovo (opštine Gnjilane i Kamenica), centralno Kosovo (Obilić, Vučitrn, Srbica i predgrađa Prištine) i zapadno Kosovo (Istok, Klina, Peć i Orahovac).[37] Srbima u enklavama su potrebni poslovi, bezbednost i put do srpskih institucija, pre svega obrazovanja i zdravstva ali i ostalih usluga koje u većinski srpskim sredinama pružaju srpske i kosovske institucije. Predstavnik paralelnih srpskih struktura u istočnom Kosovu kaže "mi ćemo se integrisati ali želimo poslove".[38] Kosovska Vlada bi trebala da zajedno sa donatorima otvori vrata za kvalifikovane Srbe da nađu poslove na kosovskom tržištu. Kako se srpske institucije budu gasile, kosovske opštine će morati da se više angažuju oko manjinskog srpskog stanovništva. Većinski srpske opštine takođe mogu da pomognu enklavama koje sui m blizu dok se izolovane enklave mogu pomoći kroz Zajednicu.

---

[30] Intervju, opštinski zvaničnik, Novo Brdo, April 2014. Ovo može biti bitno; nema banaka u blizi zgrade opštine u Novom Brdu i sve transakcije zahtevaju daleko putovanje. Intervju, žitelj Koretišta, April 2014.

[31] Intervju, član srpskog privremenog veća, April 2014.

[32] Intervju, član SRS, Štrpce, April 2014.

[33] Intervju, srpski zvaničnik, Gračanica, April 2014.

[34] Regionalna Razvojna Agencija – Istok je među-opštinsko telo koje su osnovale opštine članice. Vidite veb stranicu, www.rdaeast.org.

[35] Intervju, gradonačelnik Raniluga, Priština, April 2014.

[36] Intervju, Albanski poslanik u skupštine opštine i srpski opštinski zvaničnik, Novo Brdo, April 2014.

[37] Vidite Dodatak A za procene broja stanovnika. Ogranci srpske pošte otprilike prikazuju gde su glavne koncentracije Srba. Izvan opština sa srpskom većinom, one se nalaze u Šilovu (Gnjilane), Kamenica, Plemetina (Obilić), Prilužje (Vučitrn), Kosovo Polje, Osojane (Istok), Goraždevac (Peć), Orahovac, Donja Gušterica and Lepina (Lipljan), Dragaš i Vrbovac (Vitina).

[38] Intervju, srpski opštinski zvaničnik, Ranilug, Januar 2015.

Školstvo i zdravstvo su od vitalnog značaja za njih i oni bi verovatno napustili Kosovo ukoliko se ti sistemi uruše. Prihvataju vlast Prištine i usluge koje ta vlast pruža.[39] Simultano korise i usluge srpskih institucija. U nekim delovima, veliki broj ih radi u oba administrativna sistema i uzima dve plate. Srpske administracije su izvor ponosa, izdaju dokumente i u nekim oblastima pružaju pomoć starijim licima. Ipak, one zapošljavaju jako mali broj ljudi. Škole i zdravstvene ustanove pružaju najveći broj poslova i primaju sredstva i pomoć od Beograda, Prištine i donatora.[40] Prospekti za posao van ovih sektora su jako mali i većina živi od poljoprivrede koju Beograd subvencioniše, uključujući i otkup proizvoda.[41]

Ljudi u ovim enklavama žive tiho okruženi većinskim stanovništvom. Njihova održivost ima tri glavna izazova. Prvo, vulnerabilni su na sitne krađe koje Kosovska Policija često nije u stanju da zaustavi. U većini slučajeva to se odnosi na ilegalnu seču šume i uzurpaciju zemlje (Albanci koriste srpsku zemlju bez dozvole, često koristeći naislje da zastraše vlasnike). Generalno važi pravilo da se policija odazove pozivu i uloži trud ali bez ikakvog efekta. U ovim sredinama, policija treba da postavi više policajaca i zaposli ljude iz same zajednice.

Zaposlenje je drugi problem. Balkanska Grupa nije našla skoro nijednog Srbina iz enklava koji je naveo da radi za kosovske institucije osim policije i kancelarija lokalnih zajednica.[42] Većina javnih poslova je praktično zatvorena za Srbe koji nemaju veze (lične ili stranačke) da dođu do posla. Jedan povratnik kaže, "Vratio sam se 2006 godine kako bi našao posao u kosovskom sistemu. To mi nije pošlo za rukom te sam se vratio svom starom poslu u srpskoj administraciji koji nije baš dobro plaćen."[43] Neki koji se bave privatnim biznisom trguju sa Albancima ali veliki broj nema pristup tržištu radi svog identiteta. Veliki deo stanovništva koji se bavi poljoprivredom je posebno pogođen ovom činjenicom je rim je teško da lično prodaju svoje proizvode na pijacama.[44] Gračanica i Severna Mitrovica su njihova vitalna tržišta. Jezik je često factor iako veliki broj Srba iz enklava dobro govori albanski. Mnogo verovatniji razlog je diskriminacija na nacionalnoj osnovi. Međunarodni donatori treba da podrže programe koji bi identifikovali prepreke zapošljavanju Srba a Priština treba da implementeria politike koje bi te prepreke uklonile.

Treće, jako puno zavise od velikog broja srpskih institucija koje nemaju predviđeno mesot u integracionom procesu. Najvažniji od ovih su pošta i preostale opštinske administracije. Većina pošti se zatvorilo nakon proglašenja nezavisnosti 2008 godine ali Beograd ih je počeo

[39] Poverenje raste, i Srbi idu kod lekara u albanskim bolnicama. Intervju, Goraždevac, Novembar 2014.

[40] Albanske opštine održavaju svoje škole, plaćaju račune i veliki broj plata. Donatori grade i renoviraju zgrade a Beograd obezbeđuje plan i program nastave i plate. Intervjui, Goraždevac, Kamenica, Ranilug, Septembar 2014 / Januar 2015.

[41] Subvencije su jako bitne za one koji se bave poljoprivredom. Međutim, srpski predstavnik iz Kamenice (intervju, Januar 2015) kaže da veliki broj poljoprivrednika prodaje svoju zemlju albanskim susedima ali prijavljuju prodaju samo kosovskim sudovima da bi nastavili da apliciraju za subvencije od Srbije. Ostali uzimaju subvencije za zemlju koju izdaju albanskim poljoprivrednicima.

[42] U Klini, samo tri Srbina rade u kosovskim institucijama.

[43] Intervju, srpski opštinski zvaničnik, Klina, Januar 2015. Ovaj građanin kaže da je njegova porodica primala bolje zdravstveno osiguranje (i to besplatno) u pećkoj bolnici kad se tek vratio. Sada on i njegova porodica moraju da potplaćuju osoblje u bolnici.

[44] Intervju, srpski opštinski zvaničnik, Klina, Januar 2015.

ponovo otvarati, iritirajući Prištinu..[45] Srpska i kosovska pošta ne sarađuju te je I dalje nemoguće poslati pismo sa Kosova za Srbiju bez korišćenja srpske pošte. Srbi u enklavama preko poštanske banke primaju plate, penzije i ostale novčane transfere.[46] Srpske i kosovske pošte treba da dogovore saradnju i zaposleni u srpskoj pošti treba da se integrišu u kosovsku poštu. Nešto slično već imamo kad je u pitanju srpska opštinska administracija južno od Ibra u smislu da veliki broj zaposlenih takođe radi u lokalnoj kosovskoj administraciji.[47] U enklavama ove administracije ne obavljaju veliki broj svojih funkcija ali zapošljavaju stotine ljudi i služe kao veza za srpske usluge, iako često se to odnosi samo na papirologiju.[48]

U najtežem položaju su zapadne enklave. U ovom region su se desili brojni brutalni napadi od strane srpskih snaga tokom rata 1998-99 i međuetničke tenzije su jako visoke. Srbi ovde su i dalje vulnerabilni na česte napade, kako na njih tako i na njihovu imovinu.[49] Ovaj trend je pojačan manjkom srpskih policaja; samo policijska stanica u Peći ima više od jednog policajca srpske nacionalnosti (ukupno ih je pet). O opštini Istok ima samo jedan a u Klini nijedan.[50] Dok lokalno stanovništvo ovde veruje KP bez obzira na etničku pripadnost policajaca, enklavama bi koristilo da imaju veće prisustvo policije. Trebalo bi otvoriti male pod-stanice u većim selima u kojima bi radili i Srbi i Albanci i koji bi redovno patrolirali izolovanim mestima.

Neke enklave imaju mali broj dece. Klina, u kojj je nekada živelo 6,000 Srba, sada ima samo par stotina i srpske škole pohađa samo 17 đaka.[51] Međunarodni projekti podrške povratku su finansirali izgradnju 457 kuća za oko 1,500 povratnika ali se jako mali broj vratio za stalno; veliki broj je uzeo vlasništvo nad kućom ali ne žive u njoj. Moguće je da se u celoj opštini nalazi samo 380 Srba, uglavnom penzionera. U selu Osojane (opština Istok) nalazi se škola u kojoj 30 učitelja predaje za 45 do 50 đaka. Neki razredi imaju samo dva učenika. Većina učitelja radi pola radnog vremena. Škola nije platila rčune za dažbine i dužna je €17,000 za struju.[52] Ove enklave lako mogu da nestanu kako stanovništvo stari.

Odnosi među zajednicama su mnogo zdraviji u istočnom Kosovu. Na primer, lokalni Srbi u Kamenici su podržali jednog albanskog kandiata za mesto gradonačelnika jer su cenili njegove posete njihovim selima tokom kampanje. Njihovi glasovi su presudili izbore u njegovu korist.[53] Opštinske vlasti sada pokušavaju da nađu prostor za dom zdravlja koji

---

[45] Intervju, zvaničnik kosovske vlade, Priština, Januar 2015.

[46] Intervju, Osojane i Klina, Januar 2015.

[47] Trenutno (srpski) gradonačelnik Kosovske Kamenice je takođe poslanik u skupštini opštine (kosovskoj); intervju, Kamenica, Januar 2015.

[48] Srpska opština imao oko 200 ljudi na platnom spisku, uključujući lokalno obdanište, javna preduzeća i institucije; intervju, Kamenica, Januar 2015.

[49] Intervju, šef kancelarije za zajednice, opština Klina, Januar 2015.

[50] OEBS opštinski profili, Mart 2014.

[51] Intervju, srpski opštinski zvaničnik, Klina, Januar 2015, OEBS profil opštine, Klina, Mart 2014.

[52] Intervju, zaposleni u školi, Osojane, Januar 2015. U velikom broju primera, kosovske opštine plaćaju račune u srpskim školama. U Istoku, škole uključujući učitelje bile su integrisane u opštinske budžete do 2006 kad im je Srbija dala instrukcije da se povuku iz kosovskog sistema. Od tada srpske škole ne primaju dotacije od opštine.

[53] Intervju, zamenik predsednika skupštine opštine, Kamenica, Januar 2015 i gradonačelnik Begzad Sinani, Priština, Februar 2015

finansira Srbija i kojem preti zatvaranje na sadašnjoj lokaciji.[54] Albanska i srpska deca idu u odvojene škole koje dele igralište i ponekad dođe do tuča, pre svega tokom sportskih utakmica. Srbi u ovom delu Kosova gravitiraju ka gradovima u južnoj Srbiji (npr. Vranje) i na Severnu Mitrovicu i ostatak severa gledaju sa sumnjom i ljutnjom.[55] Mnogi imaju vozila koja su registrovana u Srbiji i ne mogu da ih registruju na Kosovu jer bi morali da plaćaju carinu. Ovaj problem dolazi iz činjenice da su promašili rok za registraciju i to, zajedno sa visokim cenama osiguranja, otežava slobodu kretanja. Priština bi trebala da produži rok za registraciju vozila kao dokaz dobre volje za celokupan proces integracije.

Neke enklave na Kosovu uspevaju da se održe i mimo svake logike. Srbi žive bez problema u dva sela u Srbici, centru albanskog nacionalizma gde su vandali zapalili drevni srpski manastir 2004 godine. Postoji više srpskih škola koje pohađa oko 100 učenika i to ukazuje da je njihovo stanovništvo mnogo veće nego što pokazuju službene cifre.[56] Žitelji ovih sela nisu pobegli tokom rata i imaju samo limitiran kontakt sa opštinom.[57] U Goraždevcu, selu gde su nepoznati napadači upucali šestoro Srba 2003 godine, danas je mirno. Kosovske i srpske institucije rade jedna pored druge na malom trgu i škola radi u sklopu srpskog sistema ali dažbine i ogrev plaća opština Peć. Glavni problem ove enklave je manjak posla; mladi se sve kasnije žene/udaju jer nemaju sredstva da zasnuju porodicu.[58]

Zakon obavezuje opštine čije manjinsko stanovništvo prelazi 10% da osnoju poziciju zamenika presedavajućeg skupštine opštine za zajednice. Ovaj službenik je zadužen za "promociju dijaloga između zajednica" i može da traži od opštine da ponovo razmisli o aktima koje smatra pogrešnim. Takođe ima pravo da sukobe direktno šalje pred Ustavni Sud.[59] Gradonačelnici u ovim opštnama su dužni da imenuju zamenika za zajednice koji bi ih savetovali.[60]

Državne Institucije

Ahtisarijev plan je za Srbe predlagao izbalansiran set alatki kako bi ostvarili i zaštitili svoje interese na Kosovu – uključujući pojačane opštinske nadležnosti i disproporcionalnu ulogu u centralnoj vlasti, ojačanu ograničenim pravom veta. Beograd je pregovarao detalje tog plana ali ga je naposletku odbio jer je predviđao nezavisnost Kosova. U isto vreme, nije se preterano fokusirao na među opštinsku saradnju. Neki u Beogradu vide srpske predstavnike

[54] Lokalni Albanci takođe koriste ovu kliniku kako bi dobili upute za specijaliste u Srbiji. Intervju, Kamenica, Januar 2015.

[55] Kosovsko ministarstvo transporta subvencioniše autobusku liniju do Severne Mitrovice za đake, tri puta sedmično ali postoji i veliki broj dnevnih autobusa za Vranje.

[56] OEBS procenjuje 350 Srba iako Asocijacija Agencija za Regionalni Razvoj (arda-kosovo.org) daje cifru od 1,000 aplikacija za finansiranje.

[57] Intervju, stanovnici sela Banja i Suvo Grlo, Srbica, Januar 2015. Postoji podstanica KP uSuvom Grlu iako cela opština ima samo jednog srpskog policajca. OEBS profil opštine, Mart 2014.

[58] Intervjui, zvaničnici škole, opštine i zdravstva, Goraždevac, Septembar 2014.

[59] Zakon o ZSU, čl. 54 i 55.

[60] Ibid., čl. 61.

u Skupštini Kosova kao važnije od Zajednice kad je u pitanju branjenje interesa i organizovanje koordinacije sa Srbijom na lokalnom i centralnom nivou.[61] Ovo poglavlje se bavi srpskim učešćem na centralnom i lokalnom nivou vlasti i šta je potrebno da se ostvari napredak u integraciji u ovim ključnim oblastima.

Beograd na Kosovu

Glavna ironija Briselskog Sporazuma je, prema rečima jednog bivšeg gradonačelnika sa severnog Kosova to da "su svi mislili da nas kontroliše Beograd ali to nije bilo tačno; ovi novi koji su izabrani na kosovskim izborima su potpuno pod kontrolom Beograda".[62] Proces koji je bio osmišljen da polako izbaci Srbiju sa Kosova je, bar na startu, zacementirao njen uticaj na kosovsku političku scenu. Priština za sada ovo prihvata. "Srbi su verni Beogradu i mi od Beograda očekujemo da ih kasnije preda nama", kaže jedan visoki zvaničnik.[63] Iako prihvataju da će lokalni Srbi za sada biti verniji Beogradu, zvaničnici Kosova bi voleli da se integracija ubrza i se Srbija na teritoriji Kosova ponaša na način koji ne ugrožava kosovsku državnost.

Nakon proglašenja nezavisnosti, dve jasne srpske elite su se razvile na Kosovu. Na severu, lideri koji su formalno bili deo stranaka iz Srbije nisu previše slušali partijske šefove iz Beograda. Lokalne veze i poštovanje zajednice su bili od primarnog značaja. U drugim delovima Kosova, političari iz srpskih stranaka su bili manje relevantni dok je nova grupa lidera, selektirana i trenirana od strane međunarodnog faktora, polako ulazila u kosovske strukture, pre svega kroz Samostalnu Liberalnu Stranku (SLS). Srpska Vlada nije imala puno kontrole ni nad jednom od ove dve grupe. Kad su se stavovi Beograda poklapali sa stavovima Srba sa severa, saradnja je tekla glatko ali tenzije su brzo narasle kad je Srbija, pod međunarodnim pritiskom, pristala da integriše sever u kosovski sistem.

Više pokušaja međunarodne zajednice da iznedri lokalne srpske lidere na severu spremne za saradnju sa Prištinom, po modelu SLS, nije urodilo plodom.[64] Gubeći strpljenje, međunarodna zajednica je promenila kurs 2013 godine i zadužila Beograd da obezbedi saradnju Srba sa severa.[65] Srbija je to uradila tako što je sprovela čistku kompletnog rukovodstva na severu, zamenivši ih sa onima koji su bili spremni da sarađuju sa kosovskim institucijama i da učestvuju na izborima po kosovskom zakonu. Međutim, ovaj poduhvat koji je bio namjenjen da slomije tvrdi severni orah je takođe slomio SLS na ostatku Kosova. Beograd je na kraju dobio disciplinovane nove kadrove koji su potpuno pod njihovom kontrolom.

Novoizabrane vlasti na severu su mnogo čvršće vezani za Beograd, koji ih je izabrao i spremio za izbore, nega za Prištinu.[66] Aleksandar Vulin, donedavno direktor kancelarije

[61] Intervju, vioski srpski zvaničnik, Beograd, April 2014.

[62] Intervju, bivši gradonačelnik, severno Kosovo, April 2014.

[63] Intervju, Priština, Septembar 2014.

[64] "Strategija za sever" iz Januara 2010 je primer; videti "Kosovo: Strategija za Sever Kosova je Važan Korak u Pravom Smeru", Ambasada SAD, Priština, 29 Januar 2010, javno dostupno preko Wikileaks.

[65] Intervju, poslanik u Skupštini Kosova, Priština, April 2014.

[66] Vidite "Nešto Skroz Drugačije na severu Kosovu", izveštaj Balkanske Grupe, 23 Oktobar 2013, i "Neslobodni i Nefer na severu Kosova", blog Balkanske Grupe, 7 Februar 2014 za više informacija o ulozi Beograda u kosovskim izborima.

srpske vlade za Kosovo i Metohiju, je bio duboko umešan u rukovođenje severnim liderima i njihovim odnosm prema kosovskim institucijama.[67] Beograd je pritiskao Srbe i južno od Ibra da glasaju za kandidate kojima su davali podršku iako je izlaznost u tim delovima i ranije bila visoka. U opštinama kao što je Novo Brdo, pripadnicima MUP-a je prećeno gubitkom posla ili penzije ako ne izađu na glasanje.[68]

Na lokalnim izborima u Novemberu 2013, SLS je izgubio sve opštine osim Štrpca protivkandidatima sa liste Srpska koju je podržao Beograd. Lokalni političari su naučili lekciju: sve što je bitno je podrška Beograda.[69] SLS je brzo prihvatio ponudu Beograda i pridružio se listi Srpska za izbore u Junu 2014. Iskusniji političari ne gledaju blagonaklono na ulogu Beograda, žaleći se da je poruka glasačima "možete izabrati koga želite dokle god je u pitanju ista osoba koju smo mi izabrali".[70]

Srbija je iskoristila ovu kontrolu nad lokalnim Srbima na Kosovu da ispuni svoje obaveze prema EU i da pospeši proces integracije. Visoki srpski funkcioner u Prištini očekuje da se ovaj trend nastavi i da će Beograd nastaviti da pravi ustupke oko Kosova kako bi zauzvrat dobijali pristup EU fondovima i brži tok pregovora o pridruživanju.[71] Srpski poslanik u Skupštini Kosova upozorava da ovo može da se promeni preko noći; poslanici Srpske liste u Skupštini imaće "daljinsku bombu" na čijem je osiguraču prst Beograda i tako će moći da blokiraju važne odluke i možda čak i sruše vladu.[72] Isti funkcioner misli da će se Srbi integrisati u meri koja će im omogućiti da u bilo kom momentu napuste institucije ako dobiju takvo upustvo iz Beograda.[73] bojkot iz Januara 2015 potvrđuje ovu izjavu.

Nova srpska politička elita se ne trudi da sakrije kome su verni. Jedan od Srba izabranih na visok položaj na Kosovu kaže da nema straha jer "Albanci znaju da kada sarađuju sa nama, oni u stvari sarađuju sa Srbijom," i da "kad mi kažemo ne, to u stvari Srbija govori ne."[74] Kosovske vlasti ne znaju kako da se postave prema novim srpskim liderima i njihovom odnosu sa Beogradom. Potcenili su njihovu želju za jakim odnosima sa Srbijiom i nisu sigurni kako tome da priđu.[75] Rizik postoji da će albanski političari, smatrajući lokalne Srbe kao pione Beograda, krenuti da ih pritiskaju nebi li ostvarili prevagu naspram Srbije.

Ovo je rezultat srpske privrženosti sluzžbenoj Srbiji i straha od direktne saradnje sa Prištinom kao i cilja Beograda da opstruiše kosovske vlasti. Stari i novi lideri se slažu da bi verovatno

[67] Prema dokumentima koji su dostavljeni Balkanskoj Grupi, ministar Vulin je obaveštavao međunarodne zvaničnike o napretku pregovora između kosovskih gradonačelnika i ministara.

[68] Intervjui, poslanik skupštine opštine i opštinski zvaničnik, Novo Brdo, April 2014. U Štrpcu, policija je uhapsila pripadnika MUP-a dok je pritiskao ljude da glasaju za određenog kandidata.

[69] Intervju, poslanik u Skupštini Kosova, Priština, April 2014.

[70] Intervju, bivši član srpske skupštine opštine, April 2014.

[71] Intervju, srpski ministar, Priština, April 2014. Međunarodni posmatrač se priseća pitajući srpskog poslanika u skupštini za sastanak i da je dobio odgovor da "zovne Beograd i pita ih za sastanak sa njim". Intervju, Severna Mitrovica, Septembar 2014.

[72] Intervju, poslanik u Skupštini Kosova, Priština, April 2014.

[73] Ibid.

[74] Intervju, poslanik u Skupštini Kosova, severno Kosovo, Septembar 2014

[75] Intervju, srpski ministar, Priština, April 2014.

bolje prošli su sami pregovarali sa kosovskim vlastima umesto što su taj posao prepustili Beogradu.[76] Srpska zajednica treba da ima glas koji ne zavisi od trenutnih interesa Srbije po pitanju pristupanja EU. Beograd, Priština i međunarodna zajednica treba sarađuju nebi li pomogli da se stvore pravi, lokalni srpski lideri na Kosovu.

Centralna administracija

Po ustavu, Srbi imaju pravo na deset poslanika u Skupštini Kosova.[77] Ostale manjine imaju pravo na dodatnih deset poslanika.[78] Ovih 20 ("ne-većinskih" je službeni naziv) mogu zajedno da blokiraju određenje kategorije legistlative koja šteti interesima zajednica. Ustav može biti promenjen većinom uz dvo-trećinsku podršku ne-većinskih delegata. S obzirom da je potrebno 14 pozitivnih glasova, u teoriji 7 srpskih poslanika može da uloži veto na amandmane. U praksi, Albanci će morati da napravi konsensus pre nego što predlože ustavne promene. Ostali zakoni o "vitalnim interesima" zajednica zahtevaju običnu većinu da bi prošli.[79] Ove provizije nisu puno korišćene jer su zakoni od vitalnog interesa doneseni pod supervizijom Međunarodne Civilne Kancelarije (International Civilian Office (ICO)), tela koje bilo zaduženo za implementaciju Ahtisarijevog Plana. Međutim na horizontu se pojavljuje veliki broj incijativa – pre svega predlog da se ustav promeni kako bi se Kosovske Bezbednosne Snage transformisale u vojsku – koji bi mogli da potegnu pitanje vitalnog interesa zajednica. Takođe, dva od devet sudija Ustavnog Suda moraju da budu nominovana od strane ne-albanskih poslanika. Srbi takođe imaju jedno mesto u Centralnoj Izbornoj Komisija, jednog zamenika predsednika Skupštine i dva mesta u Sudskom Savetu Kosova (Kosovo Judicial Council (KJC)).

U parlamentu, Srbi imaju četiri mesta u skupštinskom Komitetu za Prava i Interese Zajednica; ostale manjine imaju još četiri mesta dok preostala četiri drže predstavnici albanskih stranaka.[80] Ovo je možda i najjači instrument koji Srbi imaju jer u principu, svi predlozi moraju da prođu kroz ovaj komitet pre nego što postanu zakon. Da bi ga efektivno koristili potrebna im je podrška bar tri člana ostalih manjina tako da im prioritet treba biti dobra saradnja sa ostlaim manjinskim strankama. Srpski poslanici su imali velikih uspeha kroz ovaj komitet u prošlosti.[81] Komitet je mirnije mesto za pregovaranje o zakonima i novi poslanici bi

[76] Intervjui, severno Kosovo, Novembar 2013 i April 2014.

[77] Broj poslanika je 120. Na Kosovu postoje tkz. "garantovana" mesta; tokom tranzicionog perioda Srbi su imali pravo i na dodatna "rezervisana" mesta koja su zavisila od ukupnog broja glasova koje dobiju (dobili su tri mesta u mandatu 2010-2014). Videti Krizna Grupa, *Kosovo na slobodi: Preostali izazovi*, op. cit., str.4-5 za detaljniji prikaz situacije. Neki kosovski poslanici su predlagali da se "rezervisana" mesta vrate a da zauzvrat Srbi pristanu na stvaranje kosovske vojske. Intervju, visoki kosovski zvaničnik, Priština, Januar 2015.

[78] Bosanska zajednica dobija tri mesta, Turska 2, a Romi, Aškalije i Egipćani (tkz. RAE) dobijaju po jedno mesto; dodatno mesto ide RAE Stranci sa najviše glasova; Goranci dobijaju jedno mesto ako svi ostali ne dobiju više mesta nego što je njihova kvota. Ustav, Član 64.

[79] Videti Ustav, Član 81, za listu zakona o "vitalnim interesima" (promene opštinskih granica, opštinske nadležnosti, korišćenje jezika, itd.) Dvoja većina potrebna za njihov prolaz je svi ne-većinski poslanici koji su prisutni i glasaju, tako da Srbi ne mogu da stave veto kroz uzdržavanje, ili bez minimalne podrške manjinskih poslanika.

[80] Predstavnik Egipćana je registrovan u poslaničkoj grupi LDK.

[81] NA primer, uspeli su da izmene zakon o Velikoj Hoči i istorijskom jezgru Prizrena. Uspeli su i da odlože problematičan zakon o prodaji stanova. Prepiska putem elektronske pošte, bivši član komisije, 21 Novembar 2014.

trebali to maksimalno da iskoriste. S obzirom da nijedna grupa ne drži više od trećine mesta, ne postoji etnički veto. Ipak, postoji potencijalni problem: prava komiteta su ustanvoljenja skupštinsim pravilnikom o procedurama koji može da se promeni prostom većinom; bilo bi dobro kad bi se pravilnik ugradio u Ustav ili o zakon o vitalnom interesu.[82]

Njihova formalna prava su skelet na koji srpski lideri mogu da izgrade mišiće tako što će izgraditi efikasne odnose sa ostalim poslanicima, uključujući i one iz albanske većine. Redovno učešće u skupštinskim raspravama bi bio dobar početak.[83] Poslanici (i svi Srbi koji su imenovani na visoke pozicije u centralnim institucijama) bi trebali da nauče albanski a vlada bi trebala da im obezbedi kurseve iz istog. Srpski je službeni jezik i treba da se osećaju slobodno da ga koriste u Skupštini ali realnost je da će svako bez nekog znanja albanskog biti marginalizovan. Trebali bi da se više uključe u proces pravljenja politika i da traže poslove u ministarstvima finansija, vanjskih poslova, kancelariji premijera i u Kosovskim Bezbednosim Snagama. Što aktivniji budu u vladi, biće vidljiviji u doprinošenju opštem dobru a dobiće i više poštovanja.

Srbi imaju pravo na jedno ministarsko mesto i dva mesta zamenika ministra.[84] U neizvesnim pregovorima oko formiranje ove vladajuće većine, dobili su mnogo više: dva ministarska mesta, šest mesta zamenika ministra i zamenika premijera.[85] Dobili su ministarstva lokalne samouprave i povratka a zamenik premijera nema portfelj i njegova uloga će se naknadno definisati. Dok su ova dva ministarstva bitna za srpske interese, bilo bi greška da se ignorišu po pitanju ostalih izvršnih tema. Šest pozicija zamenika ministra daje Srbima mogućnost da se njihov glas čuje u drugim oblastima i da razviju konstruktivne radne odnose sa svojim albanskim kolegama. Srbi pokazuju malo interesovanja za ministarstva kao što su obrazovanje i zdravstvo (pre svega zato što oni zavise od srpskog sistema u tim oblastima) i bilo teško zamisliti da igraju konstruktivnu ulogu po pitanju vanjskih poslova s obzirom da odbacuju nezavisnost Kosova.[86] Međutim, bila bi greška ukoliko se ne potrude da poprave svoj položaj u ministarstvima poljoprivrede, ekonomskog razvoja, finansija, infrastrukture, unutrašnjih poslova i pravde.[87]

Ova prava su impresivna za manjinu koja čini samo oko, po našoj računici, 8.5% stanovništva ali su ugrožena mogućnošću naknadnog ukidanja. Bilo je situacija kada je većina zaobilazila manjinu kako bi donela određene zakone.[88] Srpski ministri su ranije bili neaktivni u

[82] Komisija je bila jedino skupštinsko telo koje je zahtevao Ustav (čl. 78) koji joj daje uglavnom savetodavne moći. Pravila procedure idu dalje, dajući komisiji moć da "odlučuje o predlaganju nacrta zakona sa većinom glasova svojih članova" i da traži informacije i svedočenja od ministara (Aneks II, čl. 2).

[83] Srpski poslanici su sporadično učestvovail neki nisu dolazili na glasanje. Krizna Grupa *Kosovo na slobodi*, op. cit., str. 5.

[84] Ako ima više od 12 ministara, onda mora biti dodatni ministar iz manjinskih zajednica (može da bude Srbin) i jedan Srbin kao zamenik ministra. Ustav, Član 96.

[85] Videti koalicioni dogovor u Alban Muhaxheri, "Ekskluzive: Marrëveshja PDK-LDK-Lista "Srpska" (Dokument)" (Ekskluzivno: Dogovor PDK-LDK-Srpska Lista (Dokument)), *Zëri*, 9 Decembar 2014 (na internetu).

[86] "Za nas, spoljni poslovi ne postoje"; intervju, poslanik Skupštini Kosova, sever Kosova, Septembar 2014.

[87] Saša Rašić je, na primer, bio uticajno prisustvo kao zamenik ministra unutrašnjih poslova u prethodnoj vladi.

[88] Email prepiska sa bivšim članom komisije o Pravima i Interesima Zajednica i Povratnika, 21 Novembar 2014.

sopstvenim ministarstvima i nisu imali potpunu kontrolu nad istima – to je inače čest problem u kosovskom sistemu kojim dominiraju stranke..[89] Malo zakona koji su napravljeni tako da zaštite manjinske interese se redovno sprovodi; neki "skoro nikada" nisu ispoštovani.[90]

Ispod nivoa koji je pokriven ustavnim garancijama, Srbi i ostale manjine su i dalje slabo predstavljeni. Po zakonu, manjine treba da popune 10% svih pozicija u centralnim institucijama.[91] Ovo je dobar cilj kojem treba da teži proces integracija. Studija vlade iz 2013 je pokazala da Srbi drže 5.5% pozicija u vladi.[92] I ovo je verovatno optimistična cifra s obzirom da vladine agencije maltene nemaju manjinsko osoblje.

Samo četiri od 22 ključne institucije (kancelarije predsednika i premijera, ministarstva itd.) ispunjava cilj od 10% zaposljenih koji su pripadnici manjinskih zajednica. Većina ministarstava koja se bave temama važnim za manjine su daleko ispod te cifre: unutrašnji poslovi imaju samo 4.8% (iako je cifra zaposlenih u policiji iznad 10%); ekonomski razvoj 2.1%; finansije 1.9% i pravda 0.9%. Ministarstvo za evropske integracije nema nijednog zaposlenog pripadnika manjinskih zajednica. Situacija je slična u izvršnim agencijama. Poreska administracija ima 3.2% zaposlenih pripadnika manjinskih naroda; šumarstvo (jako bitno za srpske sredine) 3%; trezor 1.5% i carina 1.4%. Slično je i u nezavisnim telima. Agencija za nabavke ima 3.7% zaposlenih i redova manjinal agencija za borbu protiv korupcije 2.9%, centralna banka 2.7% i agencije za energetiku i telekomunikacije koje nemaju nijednog zaposlenog iz manjinskih zajednica. Sve ove agencije su važne za manjinske interese. Najveće javne firme su najgore: Srbi drže manje od 1% radnih mesta u državnoj pošti i telekomu (PTK) i energetiskim korporacijama (KEK i KOSTT).[93]

Ministarstvo lokalne samouprave (MLS) je izuzetak, manjinske zajednice čine skoro 10% zaposlenih ali i pored srpskog ministra visokog profila (koji je istovremeno obavljao i funkciju zamenika premijera), patilo je od niskog morala i neefikasnosti. Zaposleni su se žalili da prethodni ministar nije imao liderske sposobnosti i da su njegove jedine instrukcije bile da Srbi i Sever ne budu u vestima.[94] Mnogi veruju da je ministarstvo više uradilo za vreme jakog albanskog ministra i da većina novijih uspeha može da se pripiše jednom sposobnom albanskom funkicioneru.[95] Novi ministar je Ljubomir Marićbivši šef "Upravljačkog Tima" za Zajednicu Srpskih Opština i funkcioner Trepče. Integracija Srba uveliko zavisi od ovog ministarstva i on će lično morati da pokaže liderstvo i hrabrost u tom procesu za koji će mu biti potrebna podrška.

Brine što veliki broj agencija prijavljuje visok nivo usklađenosti sa merama stvorenim da povećaju broj zaposlenih iz manjinskih zajednica ali u praksi nemaju nikakvih rezultata za sav

[89] Intervju, srpski ministar, Priština, April 2014. Javni službenici često prate naređenja partijskih šefova umesto svojih ministara.

[90] Email prepiska sa bivšim članom komisije o Pravima i Interesima Zajednica i Povratnika, 21 Novembar 2014.

[91] Zakon Br.03/L-149 za državne službenike, Republike Kosovo, Član 11.3. Zakon takođe reguliše manjinsko predstavljanje na lokalnom noivou kako bi korespondiralo sa stanovništvom na teritoriji opštine.

[92] Novus Consulting, "Pregled Zapošljenja Pripadnika Manjinskih Zajednica u javnim institucijama Kosova i javnim preduzećima," Jul 2013. Podaci u narednom paragrafu su iz ovog izveštaja.

[93] Vlada je ponudila pozicije i u KEK-u i u KOSTT-u za članove Civilne Zaštite.

[94] Intervju zvaničnik MLSU, Priština, Maj 2014.

[95] Intervju, visoki srpski zvaničnik u kosovskoj vladi, Priština, April 2014.

taj trud.[96] Kabinet premijera, čiji odsek za zajednice predstavlja fokusnu tačku za predstavljanje manjina, učinio je nekoliko koraka u pogrešnom smeru.[97] Ranije su rigoroznije i detaljnije pratili zapošljavanje manjina.[98] Ovo je zadnju put urađeno 2010 i pokazalo je da jekabinet predsednika stigao do cigre od 10% zaposljenih iz manjinskih zajednica ali da među njima nije bilo Srba. U većini ministarstava, većina ili svi Srbi su samo administrativno pomoćno osoblje.[99] Samo 0.3% od 8,000 zaposlenih u KEK-u su Srbi – i svi su na nivou administrativnog pomoćnog osoblja.

Beograd je odgovarao Srbe od prihvatanja poslova u kosvoskoj vladi i pretio je da će one koji to ipak čine proglasiti izadajnicima. U takvoj situaciji, SLS je doveo što je više mogao novih Srba ali iskusni Srbi sa profesionalnim iskustvom ostali su uglavnom u paralelnoj srpskoj administratciji. Ovaj stav se sada polako menja i novoizabrani Srbi će pokušati da popune sve zakonom predviđene pozicije.[100]Kako se poslovi koje finansira Beograd budu zatvarali, Kosovu će trebati sistematska i efikasna kampanja da poveća broj zaposlenih Srba i ostalih manjina u svim centralnim institucijama, uključujući i sve javne kompanije. Srbi na lokalnom nivou su svesni svega ovoga i generalno vide samo Kosovsku Policiju kao reprezentativnu centralnu instituciju.[101] Srbi na visokim, izvršnim pozicijama ispod nivoa ministra mogu postaviti dobar primer svojoj zajednici.[102] Da bi bio efikasan, program zapošljavanja će trebati da uzme u obzir mišljenje lidera zajednice na centralnom i lokalnom nivou kao i civilnog društva, uz jaku diplomatsku i donatorsku podršku.

Opstajanje paralelizma u lokalnoj vlasti

Na lokalnom nivou, Srbi su većina u deset od 38 opština na Kosovu i svaka od tih opština ima donekle veće moći nego njihovi susedi sa albanskom većinom.[103] Kosovska vlada sada ima izabarane predstavnike na kompletnoj svojoj teritoriji ali srpska vlada i dalje finansira svoje institucije. Na nekim mestima, one su jedva vidljive ali na drugim – pre svega na Severu – one funkcionišu i obavljaju veliki broj usluga i predstavljaju većinu javne potrošnje. Za Srbe, vlast je zbir ova dva paralelna sistema, jednog koji odgovara Beogradu, drugog Prištini. Da bi se stvorio efikasan i dugotrajan sistem vladanja u sredinama sa srpskom većinom potrebno je napraviti fuziju ova dva sistema i to nije nimalo lak zadatak. Iznad svega, ne

[96] Novus Consulting, op. cit., str.25.

[97] Pored slabog kvaliteta podataka, kancelarija za zajednice na svojoj internet stranici nije osvežena od kada su osnovane nove opštine sa srpskom većinom 2009.

[98] Podaci o zastupljenosti zajednica u kosovskim institucijama (2010) su bile dostupne Balkanskoj Grupi.

[99] Na primer, svih 38 Srba u ministarstvu poljoprivrede rade kao administrativni radnici, kao i 11 od 12 zaposlenih u ministarstvu ekonomije i finansija; 24 od 26 u ministarstvu pravde i 16 od 17 u ministarstvu javne uprave.

[100] "Dobiti posao u kosovskim institucijama više nije kontroverzno". Intervju, vladin zvaničnik, Gračanica, Februar 2015

[101] Intervju, poslanik Skupštine Kosova, Novo Brdo, April 2014.

[102] Intervju, stanovnik Koretišta, Novo Brdo, Maj 2014.

[103] Sve opštine sa srpskom većinom imaju autoritet nad kulturnim pitanjima, uključujući "zaštitu, promociju...i podršku" za versko nasleđe i zajednice; svi takođe imaju i ulogu u selekciji lokalnih komandira policije. Tri opštine (Severna Mitrovica, Gračanica i Štrpce) imaju nadležnosti iz sekundarnog zdravstva; Severna Mitrovica ima nadležnost za univerzitetsko obrazovanje. ZSU, Članovi 19-23.

postoji jasan plan i ni Beograd, ni Priština, a ni međunarodna zajednica, ne pokazuju da im je stalo da se to brzo razreši.

Srbija se opire međunarodnom pritisku da pojasni koliko novca troši i na šta na Kosovu.[104] Zvaničnici EU procenjuju (računajući plate, doprinose, kapitalna ulaganja i ostalo) da je u pitanju oko €350 miliona godišnje.[105] Visoki srpski zvaničnik kaže da oko 5,860 ljudi radi u srpskim opštinskim administracijama.[106] Na Severu skoro svi imaju šta da rade.[107] Južno od Ibra, veliki broj je zaposlen zamo na papiru; neki dobijaju punu platu a neki samo minimalac propisan zakonom.[108] Jedan lokalni zvaničnik procenjuje da oko 22,000 prima minimalac, s tim da oko polovina njih živi u Srbiji i uopšte ne radi na Kosovu.[109] Pored 15 opštinskih administracija koje Beograd još nije ugasio, tu još poslovi u javnim preduzećima i lokalnim institucijama.[110] Opštinski funkcioneri rukovode nekima od njih ali sve više se vidi ruka srpskih ministara koji ili ih vode direktno ili ih puštaju da rade uz minimalan nadzor.[111]

Novac dolazi iz ministarstva finansija preko trezora do lokalnih ogranaka srpskih banaka, pre svega pošte i Komercijalne Banke. Lokalni srpski lideri ih vide kao "ključne institucije" i primećuju da kosovske vlasti nikada nisu probale da ih zatvore.[112] "Grupa za Kosovo i Metohiju" Narodne Banke Srbije i ogranak trezora imaju kancelarije u stambenoj zgradi u Severnoj Mitrovici.[113]

---

[104] Intervju, savetnik ministra u kosovskoj vladi, Priština, Oktobar 2014.

[105] Intervju, zvaničnici EU, Priština, Septembar 2014. Istraga pod okriljem skupštine Srbije je utvrdila da je Srbija potrošila €2.83 milijardi na teritoriji Kosova od 2000 do 2012 i da je potrošnja na vrhuncu iznosila oko €350 miliona 2008, padajući na oko €250 miliona od 2009 do 2012, iako se deo pada može objasniti padom dinara naspram Eura. "Izveštaj o utvrđivanju činjenica o načinu trošenja sredstava budžeta Republike Srbije na teritoriju autonomne pokrajine Kosovo i Metohija", 14 April 2014, str.7. Dosta sagovornika je tvrdilo da se dosta srpskog novca vraća u ruke korumpiranih birokrata. Intervjui, Severna Mitrovica, Mart-April 2015l izveštaj Krizne Grupe "Integracija Srba na Kosovu: Skok u Nepoznato," 12 Maj 2009.

[106] Intervju, Budva, Crna Gora, Decembar 2014.

[107] U Severnoj Mitrovici od oko 20,000 stanovnika, procenjeno je da oko 7,000 prima državnu platu. Intervju, Severna Mitrovica, Novembar 2014.

[108] Postoje dve vrste minimalne plate, obe se zovu "minimalac". Prva je minimalna mesečna zarada za zaposlene radnike u Srbiji; ona varira svaki mesec od neto RSD 19,360 (€158) za Februar do RSD 22,264 (€181) u Julu. Radnici na Kosovu koji su zaposleni na papiru ali koji ne rade primaju ovu platu kao i penziono i zdravstveno osigranje. Drugo je "Kosovski minimalac" koji je oko RSD 11,000 i dobijaju ga nezaposleni Srbi sa ili na Kosovu.

[109] Intervju, srpski zvaničnik, Gračanica, April 2014.

[110] Intervju, zvaničnik srpske opštine, Gračanica, Septembar 2014.

[111] Intervjui, Kamenica, Ranilug, Januar 2015

[112] Intervju, zvaničnik srpske opštine, Gračanica, Jun 2014.

[113] Obzervacija, 23 Septembar 2014. Čovek koji je tvrdio da je direktor nas je zaustavio i pitao nas ko smo i šta hoćemo. Kad smo objasnili da smo zapisivali informacije kako bi zakazali sastanak, on se dreknuo da "nemate pravo da idete okolo i zapisujete detalje o institucijama Republike Srbije" i kazao svom vozaču da nastavi put. Kosovski policajac je posmatrao incident.

Poreklo srpskih opštinskih institucija

Srpska vlast na Kosovu je trebala da prestane kad je UNMIK preuzeo "svu zakonodavnu i izvršnu vlast" 25 Jula 1999.[114] Veliki broj srpskih funkcionera je već bio napustio svoje pozicije iako su skoro svi ostali severno od reke Ibra. Dok je UNMIK konsolidovao svoju vlast i stvarao novu administraciju, srpske institucije su se oporavile i nastavile su raditi. Škole i domovi zdravlja su ostali otvoreni, finansirani i pod nadzorom od strane relevantnih ministarstava iz Srbije. Veliki broj javnih preduzeća je takođe nastavio da radi iako je dosta njih prestalo sa ozbiljnim poslom, pretvorivši se u socijalne ustanove. U godinama pre proglašenja nezavisnosti Kosova, Srbija je koristila svoje institucije na Kosovu "da obezbedi lojalnost i poslušnost u zamenu za državne resurse." U Maju 2006, Beograd je "naredio...prosvetnim i zdravstvenim radnicima da prekinu svoj ugovorni odnos" sa UNMIK administracijom.[115]

Nakon proglašenja nezavisnosti, Srbija je održala izbore u 23 opštine, u svim delovima Kosova gde je to mogla da uradi. Ponovo je uspostavila opštinske vlasti koje su preuzele kontrolu nad javnim preduzećima i ostalim lokalnim institucijama finansiranim od strane Beograda. U nekim sredinama (npr. na severu Kosova), UNMIK administracije su prosto prešle u sistem Srbije. U Štrpcu, administracija se podelila – polovina je otišla na srpsku stranu a polovina je ostala sa UNMIK-om i Kosovom. U Severnoj Mitrovici se pojavila de fakto odvojena opština koju su činili uglavnom isti ljudi koji su istovremeno bili deo UNMIK administracije.[116]

Na većini Kosova, srpski izbori su proizveli fantomske opštine okupljene u zgradama po enklavama. Graćanica nije bila opština po srpskom sistemu ali su se u njoj nalazili opština Priština i mnoge druge.[117] Srbija je ugasila veliki broj fantomskih opština 2012. Nakon Briselskog Sporazuma, raspustila je preostale gradonačelnike i skupštine opština, zamenivši ih "privremenim većima," koja su bila popunjena kandidatima koji su prihvatili da učestvuju na kosovskim izborima. Ideja je bila da ljudi koje je Beograd postavio samo pređu u kosovski sistem a nakon toga i u Zajednicu Srpskih Opština. Rezultat svega ipak nije bio tako jednostavan jer su neki od postavljenih funkcionera na kraju odbili da izađu na izbore dok su drugi izašli i izgubili.

Srbija nije zatvorila svoje institucije i veliki broj njih i dalje radi, u nekim sredinama i sa većim budžetom nego kosovske institucije koje treba da ih zamene.[118] Beograd još uvek

[114] UNMIK Regulacija 1999/1.

[115] Krizna Grupa, *Prvi Mesec Kosova*, 18 Mart 2008, str. 6, 8.

[116] UNMIK je osnovao Administraciju Mitrovica (UAM) u Novemberu 2002 kao de fakto opštinu za severnu Mitrovicu. Ahtisarijev Plan je podelio Mitrovica na dve odvojene opštine sa zajedničkim greadskim savetom za zajedničke teme ali i kosovska vlast na jugu i srpska na severu su tvrdili da predstavljaju celu nepodeljenu Mitrovicu.. Videti "Finalni izveštaj: Pregled menadžmenta UNMIK Administracije u Mitrovici", UN Kancelarija za Interni Nadzor, 2010 i "UNMIK Administracija za Mitrovicu", Republika Kosovo Kancelarija za Koordinaciju Implementacije Strategije za sever Kosova, 2010.

[117] Gračanica sadrži srpske administracije za Lipljan, Kosovo Polje i Uroševac. Svaka od njih ima desetine zaposlenih. Opština Priština zapošljava, barem na papiru, 850 ljudi. Intervjui, srpski zvaničnici, 2014.

[118] Intervjui, Severna Mitrovica, April 2014.

sprečava tranziciju ili integraciju zaposlenih Srba i njihovih institucija u kosovski sistem.[119] Na severu, opštinske administracije i dalje funkcionišu kroz srpska privremena veća dok male kosovske kancelarije za vezu vode brigu o albanskim selima; južno od reke Ibar, kosovski opštinski organi vladaju u praksi iako mnogo više plata stiže iz srpskog budžeta. Paralelizam je pustio duboke korene u ovim sredinama. Isti ljudi često imaju pozicije u oba sistema. U Novom Brdu na primer, jedan lokalni političar je izabran na kosovskim lokalnim izborima 2009, potom je podržao bojkot parlamentarnih izbora na Kosovu 2010 na poziv Beograda da bi kasnije bio imenovan za člana privremenog veća opštine pod srpskim sistemom.[120]

Konfuzija na severu Kosova

Vlast u Severnoj Mitrovici je nikada nije bila više fragmentovana. Pre izbora, srpska opština je izvršaval funkcije lokalne vlasti iako je veliki broj zaposlenih istovremeno radio za UNMIK-ovu privremenu administraciju u Mitrovici (UAM). U Septembru 2013, Beograd je zamenio gradonačelnika i raspustio skupštinu opštine, imenovavši privremeno veće. Privremena priroda ovog veća, koje nebi smelo da traje duže od 6 meseci, je ignorisana i ono i dalje postoji. Kosovo je održavalo "Administrativnu Kancelariju Severne Mitrovice" koja je obavljala funkcije predviđene za lokalnu samoupravu. Ova kancelarija je trebala da se fuzioniše sa opštinskim vlastima ali Beograd je dao instrukcije da se sa ovim "ne žuri".[121] Kosovska vlada nije preduzimala nikakve korake da prebaci kancelariju pod novu opštinsku administraciju iako ona više nema sopstveni budžet.[122] Oba tela nastavljaju da funkcionišu i sada im se pridružila i nova kosovska opština Severna Mitrovica.[123]

Nova administracija i dalje nema sve uslove rada; nemaju zgradu; gradonačelnikova kancelarija se nalazi u zgradi srpske Kancelarije za Kosovo i Metohiju; predsednik skupštine opštine stranke prima u stranačkim prostorijama. Ne postoje javni službenici niti zaposleni. Zamenik gradonačelnika Aleksandar Spirić je takođe predsednik privremenog veća, kancelarija mu je u staroj srpskoj opštini i odbija da prima kosovsku platu.[124] Srpska administracija i dalje ima budžet i planira za 2015-2016 fiskalnu godinu bez ikakvih indikacija da će doći do bilo kakvih promena. Spirić smatra da dve opštinske administracije ne mogu i ne treba da se ujedine, pre svega jer srpska opština nominalno pokriva i severnu i južnu Mitrovicu ali i zato jer ljudi ne žele da se prebace u kosovski sistem.[125]

Situacija je slična i u ostale tri severne opština gde srpska administracija i dalje postoji u obliku privremenih veća koja i dalje bavljaju većimu svakodnevnih poslova. Kosovo je uglavnom prisutno kroz kancelarije za vezu sa zajednicama koje pružaju uslugu albanskim selima. Kosovski budžet za 2014 je manje više baziran na tim selima. Veliki broj članova

[119] Savet za Inkluzivnu Vladavinu, Okrugli Sto, Beograd, April 2014. Intervju srpski zvaničnik, Gračanica, Oktobar 2014.

[120] "I predsednik i odbornik?", *Glas Javnosti,* 23 Januar 2010 (na internetu).

[121] Intervjui, Severna Mitrovica, April 2014.

[122] Intervju, zvaničnici EU, Priština, Septembar 2014.

[123] Intervju, bivši zvaničnik srpske paralelne administracije, Severna Mitrovica, April 2014.

[124] Intervju, vodeći članovi kosovske i srpske administracije, Severna Mitrovica, April i Maj 2014; srpski zvaničnik paralelne administracije, Severna Mitrovica, April 2014.

[125] Intervju, srpski zvaničnik paralelne administracije, Mitrovica, April 2014.

srpskih privremenih veća je izabrano na kosovskim lokalnim izborima a neki od njih su postali i gradonačelnici. U opštinama Leposaviči Zubin Potok iste osobe su i gradonačelnici i predsednici privremenih veća i svoje poslove za obe uloge obavljaju iz iste kancelarije.[126] Odnosi u Zveačnu su malo komplikovaniji: predsednik privremenog veća je politički jak i iskusan te uglavnom blokira pristup mladom i neiskusnom gradonačelniku.

Dvostruke uloge južno od Ibra

Za Srbe južno od reke Ibar, kosovske opštine su postale realnost tokom lokalnih izbora 2009-2010. Izlaznost je bila pristojna, slična celokupnoj izlaznosti na celom Kosovu za izbore u Oktobru 2013. Srbija i dalje finansira sve manju mrežu virtuelnih opština koje već godinama nemaju nikakvu vlast. Površinski, izbori 2013 nisu puno promenilil gradonačelnici u kosovskom sistemu i dalje vladaju dok njihove kolege u srpskom sistemu piju kafe i dele plate i beneficije Međutim, izbori su doneli velike promene; u svim opštinama sem jedne, birači su zamenili vladajuće garniture sa kandidatima koje je odabrao Beograd i koji su pre izbora uglavnom bili u paralelnom srpskom sistemu. Sada isti ljudi sede i u srpskim privremnim većima i u kosovskim skupštinama opština, neki i kao gradonačelnici.[127] Stari gradonačelnik se nekako održao u Štrpcu ali je nakon izbora na kontroverzan način imenovan za presedavajućeg u privremenom veću paralelne opštine.

Gradonačelnicima kao da prija ova dvostruka uloga. U mestima kao što je Novo Brdo, gde isti čovek vodi obe administracije, odnosi su sjajni. I bez ovog dualiteta, odnosi su dobri. U Ranilugu, dve administracije sarađuju bez problema "radi dnevnih potreba i lokalnoj realnosti."[128] Proces je išao i u drugom smeru jer je Beograd znao da uzima i ljude iz kosovskog sistema za pozicije u svom sistemu. Srđan Petković, zamenik gradonačelnika u opštini Gračanica, je tako imenovan za načelnika Kosovsko-Metohijskog Okruga u Maju 2014, zamenivši Vladetu Kostića, koji je bio izabran za poslanika na parlamentarnim izborima u Srbiji. Kostićje onda pokušao da se kandiduje za Skupštinu Kosova ali mu je to zabranila Centralna Izborna Komisija. Kad je novi gradonačelnik Gračanice Branislav Stojanović imenovan za zamenika premijera Kosova, Kostić je lagano pobedio na izborima da ga zameni.

U Štrpcu je pobeda Bratislava Nikolića nad kandidatom Beograda Ivanom Redžićem, istovremeno presedavajučim privremenog veća, zakomplikovala odnose. U December 2014, par sedmica pre posete premijera Srbije Vučića Štrpcu, Beograd je napravio preokret imenovavši Nikolića za presedavajućeg privremenog veća.[129] Ovo je primer prisustva Srbije na

[126] U zgradi opštine Zubin Potok, gradonačelnici dele svoje vreme između prvog sprata (kosovska administracija) i drugog sprata gde radi srpska opština. Na trećem spratu je UNMIK-ov opštinski predstavnik.

[127] U Novom Brdu, Beograd je imenovao Svetislav Ivanović za predsednika privremenog veća u Avgustu 2013; glasači su ga onda izabrali na izborima u Novembru 2013. U Gračanici su izabrali Branimira Stojanovića, predsednika lokalnog ogranka Kancelarije za KiM. U Ranilugu, gradonačelnik Gradimir Mikić je zamenio stranke i ponovo je izabran kao predstavnik liste "Srpska" kojoj je potporu davao Beograd. U Partešu, šef Kosovsko Pomoravskog Okruga Dragan Nikolić je izabran za gradonačelnika. U Klokotu, Srbija je imenovala Srećka Spasića, svog bivšeg gradonačelnika opštine Vitina, za presedavajućeg privremenog veća u Maju 2013 i on je u Novembru pobedio na izborima za gradonačelnika.

[128] Intervju, gradonačelnik Raniluga, Priština, April 2014.

[129] Gradonačelnik iz redova SLS, Nikolić, pobedio je rivala sa Liste Srpska uz pomoć albanskih glasova. Nakon što je Nikolić imenovan od strane Beograda za presedavajućeg privremenog veća nakon izbora, ljudi koji kohabitiraju u srpskim i kosovskim institucijama su bili na vlasti u svim srpskim opštinama na Kosovu. Priština

Kosovu i uticaja na novoizabrane kosovske funkcionere. Veća imaju tri glavne dužnosti, da isplaćuju plate svima zaposlenim u srpskom sistemu; da plaćaju socijalno osiguranje i da vode srpske škole.[130]

Ovaj dualitet trenutno predstavlja pragmatično rešenje za period tranizicije ali Srbija će morati eventualno da ugasi svoju virtuelnu mrežu opština na Kosovu i funkcije dva sistema moraće da se ujedine ekskluzivno pod kosovskom jurisdikcijom.[131]

Srpski javni sektor

Komunalne usluge, ostala javna preduzeća i kulturne ustanove – ostatak socijalističkih vremena – čine veliki deo radnih mesta u javnom sektoru unutar srpskog sistema. Javni sektor je neodrživo naduvan u samoj Srbiji i moraće i sam da se smanjuje bez obzira na budućnost svojih filijala na Kosovu. Veliki broj poslova nije ništa više nego slabo plaćene sinekure. Oni moraju da nestanu kako se javni sektor bude integrisao u kosovski sistem i ekonomsku realnost ali to mora biti urađeno postepeno kako bi se minimalizirali efekti na zajednicu. Što je više moguće radnih mesta treba ugasiti kroz prevremeno penzionisanje, uz dodatne rezove kako se slobodna mesta budu nalazila u kosovskom sistemu. Donatori će imati veliku ulogu kako bi osigurali da integracija javnog sektora ne dovede do bezpotrebnih teškoća i emigracije.

Srpska javna preduzeća rade širom Kosova i nema velikih razlika između severa i juga. Poslovi koji postoje samo na papiru su češći u južnim opštinama jer kosovska javna preduzeća odrađuju većinu posla u tim sredinama. Veliki broj preduzeća na severu organizaovano je pod UNMIK-om i prepoznata su u kosovskim zakonima ali nijedno nije registrovano sa relevantnim vlastima.[132] Broz zaposlenih je maglovit, kao i u celokupnom srpskom sistemu.[133] Graćanica ima oko 15 javnih preduzeća i institucija nasleđenih od opštine Priština i ostalih. Lokalni zvaničnici procenjuju da imaju oko 850 zaposlenih na platnom spisku, od čega 250-300 živi u Srbiji, ne radi i primaju samo minimalac. Oko 400 preostalih je na Kosovu i radi i prima redovnu platu; ostatak prima minimalac ali nema skoro nikakve radne zadatke.[134] Neki direktori rotiraju zaposlene ali priznaju da mnogi odbijaju da se vrate

---

je reagovala ljutitio i tražila je od EU da natera Srbiju da povuče imenovanje. Gradonačelnici treba da "prekinu svaki ugovori ili asocijaciju koja može da dovede do sumnje da svoje dužnosti neće obavljati na fer i nepristrasan način" (Zakon o Lokalnoj Samo-Upravi, čl. 59.1) Gradonačelnici i opštinski poslanici "ne smeju biti deo drugih izabranih tela" (Zakon o Lokalnim Izborima, čl. 3.2). Dok su ove provizije dvosmislene, i ako se odnose na novu poziciju koju je Nikolić preuzeo, one mogu da dovedu ostale srpske zvaničnike u težak položaj jer vlada ima pravo da ih ukloni ukoliko to odobri Ustavni Sud.

[130] Intervju, član srpskog privremenog veća, Štrpce, April 2014.

[131] Ikonografija južnih opština je dvosmislena. Nova zgrada opštine Gračanica nema nikakvih simbola. Velika srpska zastava visi u parku ispred. U Štrpcu, privremeno veće sedi u staroj kancelariji preko puta zgrade opštine, koja nema kosovske simbole i drži istaknutu veliku srpsku zastavu.

[132] Intervju, šef jedinice za javna preduzeća, ministarstvo za ekonomski razvoj, Priština, Oktobar 2014.

[133] Srpski zvaničnik iz Beograda tvrdi da nema više od 50 zaposlenih u srpskoj opštini Priština (lociranoj u Gračanici), uključujući javna preduzeća, dok ostale manje administracije imaju 2 do 4 zaposlena. Ove cifre nisu u skladu sa procenama koje nude lokalci i verovatno su previše niske ali dokazuju da unutar srpske zajednice ne postoji slaganje o brojkama. Intervju, Gračanica, Novembar 2014.

[134] Drugi srpski zvaničnik je doa drugačije cifre: 890 na platnom spisku u opštini Prištinal oko 450 je bazirano u Srbiji a 440 u Gračanici, plus 300-40 iz druge dve virtuelne srpske opštine. Intervju, Gračanica, April 2014.

na posao nakon sedenja kod kuće. Bar do Juna 2014, srpski funkcioneri su zapošljavali nove ljude kad god bi se otvorilo novo radno mesto ili kad bi se stvorilo dovoljno novca za tako nešto.[135]

Neka preduzečau Gračanici – a situacija je slična i na drugim mestima južno od Ibra – ne rade baš ništa. Toplana je nepotrebna jer Priština obezbeđuje grejanje; isto važi i za Vodovod. Ostali imaju minimalne aktivnosti. Preduzeće za bioskop i pozorište ponekad organizuje predstave tokom praznika iako u opštini ne postoji bioskopska hala.[136] Neka preduzeća rade na pola kapaciteta; Komunalno, koje se bavi sahranama, održavanjem groblja, javnom rasvetom i parkovima, sakuplja otpad i predaje ga Pastrimiju, svojim kolegama iz Prištine.[137] Malo ih radi punim kapacitetom. Saobraćaj, koje se bavi transportom, obezbeđuje autobuse i prevoz đaka; Kultuni centar organizuje predstave i ostalne aktivnosti iz oblasti kulture i umetnosti.

Postoji istorija praktične saradnje između javnih institucija dva sistema. Pastrimi i Komunalno već godinama koordiniraju svoje aktivnosti.[138] Veliki broj srpskih direktora je pokrenuo postupak registracije javnih kompanija. Ovo podrazumeva aplikaciju u kojoj opština dokazuje da je odvodila zemlju i uslove za javnu kompaniju kao i subvenciju za prve tri godine kako bi javno preduzeće postalo održivo.[139] Alternativa je da se neka srpska preduzeća ujedine sa regionalnim kosovskim preduzećoma. Ovo bi bilo najbolje rešenje za manje opštine. Klokot je recimo osnovao svoje javno preduzeće, videli su da je neodrživo te su ga pripojili većoj regionalnoj kompaniji. Funkcioner ministarstva za lokalnu samoupravu kaže da kosovska regionalna preduzeća plaćaju veće plate od srpskih opštinskih preduzeća.[140]

I registracija i pripajanje nose sa sobom probleme. U kosovskom sistemu, kao ni u bilo kojem racionalnom sistemu, ne postoji mesta za veliki broj zaposlenih u srpskim institucijama. Samo mali broj bi uspeo da zadrži svoje poslove. Kosovski javni sektor je takođe jako neefikasan i pati od nepotizma. Veliki broj javnih preduzeća je originalno trebao da pripadne pod opštinsku jurisdukciju.[141] Opštine uglavnom ne vode svoja preduzeća na dobar način; niska naplata je štetila prihodima i službenici su koristili ove kompanije da zaposle rođake i političke prijatelje.[142]

---

[135] Intervju, zvaničnici u srpskoj opštini i javnim preduzećima, Gračanica, Jun 2014.

[136] Kosovske opštinske vlasti planiraju da izgrade jedan.

[137] Intervjui, direktor i zaposleni u Javno Komunalnom preduzeću, Gračanica, Septembar 2014.

[138] Na primer, Pastrimi sakuplja otpad sa glavnih puteva dok Komunalno ide po kontejnerima na sporednim putevima. Intervjui, direktor i zaposleni Komunalnog, Gračanica, September 2014.

[139] Aplikacija ide MLSU i ministarstvu za ekonomski razvoj; onda ide na inter-ministarsku komisiju (finansije, okoliš, infrastruktura i trgovina) na odobrenje. Intervju, direktor jedinice za javna preduzeća, ministarstvo za ekonomski razvoj, Priština, Oktobar 2014.

[140] Intervju, Septembar 2014.

[141] "Opštine treba da imaju pune i ekskluzivne nadležnosti, dokle god se bave lokalnim interesima...u proviziji i održavanju javnih usluga, uklkučujući vodovod, kanalizaciju, otpad, lokalne puteve, lokalni transport i lokalno grejanje", Zakon o Lokalnoj Samo Upravi (ZSU), Član 17 Cf. Zakon o Javnim Preduzećima (2008) i amandmani (2012).

[142] Intervju, direktor jedinice za javna preduzeća, ministarstvo za ekonomski razvoj, Priština, Oktobar 2014.

Priština i Beograd treba da olakšaju tranziciju kako bi omogučili zaposlenima da ostanu u srpskom penzionom sistemu, bilo da pređu u kosovski sistem ili ne. Penzije su jedna od glavnih razlika između dva sistema: Srbija nudi državne, definisane penzije dok Kosovo pokreće penzioni sistem zasnovan na odvajanju zaposloenih kojo, bar u startu, nudi dosta niže penzije.[143] Ovo pitanje je posebno bitno a zaposlene koji su blizu penzije. Suočeni sa novim poslom na Kosovu bez penzije ili selidbe u Srbiju, većina će izabrati ovo drugo.[144] Vlasti u Prištini nemaju ništa protiv da Srbija plaća penzije i kažu da veliki broj Kosovara prima penzije iz inostranstva.[145] Idelano rešenje bi bilo da se dve vlade dogovore da zaposleni koji prelaze u kosovski sistem mogu da nastave da skupljaju staž za svoju srpsku penziju, sa opcijom da takođe učestvuju u kosovskom penzionom sistemu.

Ostali delovi javnog sektora potražuju druga rešenja. Preduzeća u javnom vlasništvu zapošljavaju veliki deo od par desetina hiljada ljudi koji na Kosovu primaju minimalac.[146] Ovo su fosili samoupravnog socijalizma i malo koje išta radi; još uvek postoje u Srbiji, gde vlada plaća plate dok pokušava da ih privatizuje.[147] Oko pola ovih ljudi je napustilo Kosovo, živi u Srbiji ali njihove plate (minimalci) su i dalje deo beogradskog budžeta za Kosovo.

U opštini Novo Brdo, 60 do 70% srpskog stanovništva je na srpskom budžetu na ovaj ili onaj način i boje se da će izgubiti prihode. "Kosovski minimalac" (koji se isplaćuje nezaposlenima) može da napravi veliku razliku onima koji su na ivici siromaštva, kao što su mali poljoprivrednici, i predstavlja razliku između normalnog života i prave opasnosti.[148] Srpska paralelna opština zapošljava samo 20 ljudi. Ostatak je na budžetima raznih ministarstava, pre svega obrazovanja i zdravstva.[149] Situacija je slična u ostalim opštinama i enkavama. Većina Srba u Kamenici radi za ili ima primanja i od Srbije i od Kosova; funkcioneri u staroj srpskoj opštini takođe rade u školama za kosovsku platu. Presedavajući privremenog veća je takođe član skupštine opštine Kamenica.[150]

Integracija lokalne samouprave

Ništa bolje ne ilustruje izazove srpske integracije na lokalnom nivou od opštinskih budžeta. Tipična opština veličine Severne Mitrovice bi imala budžet od oko €5 miliona.[151] U Aprili 2014, vlada je opštinama poslala okvir budžeta za predstojeću godinu; za Severnu Mitrovicu očekivano je oko €4,5 miliona a cifra je bila izračunata na osnovu ranijih rashoda, broja stanovnika i teritorije.[152] Ministarstvo za lokalnu samoupravu je u Junu poslalo instrukcije

[143] Neki Srbi ne veruju u kosovski penzioni sistem jer isplata zavisi od toga kako je novac koji se sakupi ulagan. Intervju, zvaničnik srpske opštine, Gračanica, Septembar 2014.

[144] Intervjui, direktor i zaposleni, Komunalno, Gračanica, Septembar 2014.

[145] Intervju, savetnik ministra, Priština, Oktobar 2014.

[146] Intervju, srpski zvaničnik, Gračanica, April 2014.

[147] Telefonski intervju, zvaničnik UN, Januar 2015.

[148] Intervju, opštinski zvaničnik, Novo Brdo, April 2014.

[149] Intervju, gradonačelnik Novog Brda, April 2014.

[150] Intervjui, Kamenica, 15 Januar 2015.

[151] Obilić, koji ima sličan broj stanovnika kao Severna Mitrovica, ima budžet za 2015 od €5,046,183. Zakon o Budžetu Kosova za 2015.

[152] Intervju, zvaničnik NMAO, Severna Mitrovica, Septembar 2014.

opštinama na severu da spoje veće srpske administracije sa manjom kosovskim i to je izazvalo konfuziju.[153] Budžet Severne Mitrovice je tako prešao €35 miliona.[154] Dve budžetske linije – obrazovanje (€15 miliona) i zdravstvo (€12.4 miliona) – uglavnom pokrivaju novonastale razlike.[155] Ove cifre su verovatno samo procene do kojih se došlo sabiranjem svih zaposlenih i množenjem prosečnih plata u relevatnim sektorima unutar kosovskog sistema.[156] Nakon sukoba vlade i gradonačelnika, Beograd je dao instrukcije da se sporne stavke o obrazovanje i zdravstvu uklone iz predloga. Severna Mitrovica je usvojila budžet u iznosu od €2,7 miliona 30 Oktobra 2014; državni budžet je bio samo malo viši, €4,1 milion.[157] Bez troškova za obrazovanje i zdravstvo, ovi budžeti su neprihvatljivi.[158] Opštine su probile krajnji rok 1 Marta i sada preti opasnost da se kompletni budžeti zamrznu. Zakon o javnom finansiraju zabranjuje vladi da dodeljuje novac opštinama čije skupštine opštine ne uspeju da ga usvoje prema zadatim kriterijima.[159] Postoji velika razlika između šta je potrebno da se plati za zaposlene u oba sistema i šta je Priština ponudila da plati.

Slična situacija je zadesila i ostale tri severne opštine i njihove pokušaje da proizvedu integrisani kosovski budžet..[160] Logika je drugačija južno od Ibra ali je problem otprilike isti: vlada ne želi da dozvoli paralelnim institucijama da se ujedine sa kosovskim jer bi to dovelo do pucanja budžeta.[161] Beograd i Priština se nisu bavili problemom broja zaposlenih u srpskom sistemu, šta da rade sa njima ili kako da ih plate. Dok se to ne desi, integracija Srba na lokalnom nivou će biti nemoguća.

Postoji velika potreba za tačan presek svih zaposlenih u srpskom sistemu. Beograd treba da prosledi instrukcije privremenim većima, ministarstvima i ostalim institucijama da pripreme liste koje bi bile podeljene sa Prištinom. Ministarstvo za lokalnu samoupravu treba da zatraži

[153] Intervju, međunarodni NVO, Severna Mitrovica, Septembar 2014. U Sevenroj Mitrovici na primer, srpska opština ima 129 zaposlenih naspram 55 u NMAO. Intervju, zvaničnik NMAO, Severna Mitrovica, Septembar 2014.

[154] Verzija od €25 miliona u Septembru je bazirana na onoj koja je pripremljena uz asistenciju DEMI. Intervju, poslanik u skupštini opštine, Severna Mitrovica, Septembar 2014. Balkanska Grupa je imala uvid u drugi nacrt koji je tražio više novca u Septembru 2014.

[155] Nacrt budžeta listira 2,080 zaposlenih u obrazovanju (1,400 na univerzitetu) i 1,481 u zdravstvu. Javne firme kao Standard koje imaju stotine zaposlenih nisu na spisku.

[156] Intervju, poslanik skupštine opštine Severna Mitrovica, Severna Mitrovica, Septembar 2014.

[157] Opštinski budžet (30 Oktobar 2014) i državni budžet (31 Oktobar 2014).

[158] Pismo ministarke zadužene za dijalog Edite Tahiri EU, 19 Februar 2015.

[159] Zakon Br. 03/L-048, Član 62.5. Kosovski budžet je prošao 24 Decembra 2014. Vlada je promenila zakon kako bi dodal 4 opštine sa severa i njihove budžete ukoliko usvoje nove rashode do 1 Marta 2015. Glavni kosovski pregovarač Edita Tahiri je obećala da će uzeti u obzir njihove potrebe i da će im ministarstvo finansija dati vremena. "Vlada Kosova nudi €30 miliona za sve 4 opštine, uključujući €10 miliona za plansko trošenje i €16 miliona za investicije, uslovno na usvajanje opštinskih budžeta. Intervju, vladin zvaničnik, Priština, 13 Januar 2015.

[160] Zvečan, manja opština bez univerziteta ili bolnice, počela je sa bazom od €2 miliona, pa je to povisila na 8,5 miliona do sredine leta. Onda su povisili cifru na 21 milion na jesen da bi na kraju usvojili budžet koji je manje od 10% tog iznosa (€1.6 miliona). Intervju, zvaničnici NVO, Severna Mitrovica, Septembar 2014.

[161] Intervju, gradonačelnik Gračanice, Gračanica, Septembar 2014. Ostali srpski lideri misle da je ujedinjenju trenutno legalno nemoguće izvesti. Potencijalne žalbe zaposlenih mogu dovesti do selidbe ovih institucija u Srbiju.

iste informacije, u istom formatu, od gradonačelnika iz opština sa srpskom većinom. Spajanjem ove dve liste videće se ko prima duple plate i biće moguće identifikovati one koji primaju minimalac ali žive u Srbiji.[162] Sa ovim informacijama biće moguće osmisliti strategiju za smanjenje platnog spiska; oni plizu penzije treba da dobiju ponude za rano penzionisanje; oni sa duplim platama treba da budu skinuti sa spiska. Međunarodni zvaničnici sa iskustvom u opštinskoj tranziciji misle da bi verovatno trebalo početi sa integrisanom administracijom, makar ona bila i neefikasna i prenatrpana, pa je tek postepeno racionalizovati kasnije.[163]

Integracija Srba na lokalnom nivou zahteva koordinisane korake velikog broja agencija. Kosovska vlada ne treba da prepusti ceo posao samo ministarstvu za lokalnu samoupravu; ministarstva finansija, ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva i infrastrukture takođe treba da budu uključena.[164] Beograd treba da podržava ovaj proces tako što bi pružio sve relevantne informacije i, po potrebi, koordinirao sa sopstvneim ministarstvima. Ovo mora biti zadatak za celu vladu, koordinisanu od strane Ministarstva za Lokalnu Samoupravu i srpske Kancelarije za Kosovo i Metohiju.

Sudovi, pravosuđe i policija

Na svom prvom sastanku 9 Februara 2015, premijeri Kosova i Srbije su parafirali sporazum o pravosuđu. Prateći kosovski zakon o sudovima, sporazum stvara osnovni sud u Severnoj Mitrovic sa jurisdikcijom za 4 severne opštine plus mnogo veće Južnu Mitrovicu, Srbicu i Vučitrn. Sporazum se u nekim detaljima razlikuje od trenutnog kosovskog zakona jer se fizička adresa Mitrovačkog suda deli na dve lokacije, jedne na severu a druge južno od reke Ibar. Teški prestupi i opšta kriminalna odelenja biće u severnoj zgradi zajedno sa panelom Apelacionog Suda (koji se inače nalazi u Prištini. Južna zgrada će se sastojati od dva civilna odelenja, sitnih prestupa i suda za maloletnike. opšta kriminalna odelenja pokrivaju samo Zvečan, Severnu i Južnu Mitrovicu; ostale opštine imaju svoje ogranke za takve slučaje; preostale komora imaju jurisdikciju u svih sedam opština.[165]

Sporazum takođe predviđa etničke kvote za ključno osoblje.[166] Kvote isključuju sve ne-srpske manjine i time verovatno krše ustav.[167] Presedavajući sudija će biti Srbin, a glavni tužilac Albanac. Pet predstavnika apelacionog panela će takođe biti Srbi a dvoje Albanci' u odelenju za ozbiljni kriminal radiće po četvoro srpskih i albanskih sudija.

Zamenik predsednika apelacionog suda biće Srbin sa Kosova i on će se nalaziti u Prištini. Funkcioneri EU koji su upućeni u situaciju kažu da je osnivanje suda u staroj sudnici Severnoj Mitrovici, uz zatvaranje paralelnih srpskih sudova, recept za relaksiranje odnosa ne

---

[162] Da duple plate treba obustaviti je jedna od retkih tema o kojoj postoji saglasnost srpskih i kosovskih sagovornika; Intervjui, MLSU, Priština; lokalni srpski zvaničnik, Gračanica, Septembar 2014.

[163] Intervju, međunarodni NVO, Severna Mitrovica, Septembar 2014.

[164] Intervju, MLSU, Priština, Septembar 2014.

[165] Intervju, srpski sudija upoznat sa pregovorima, Februar 2014

[166] Osnovni sud imaće 10 albanskih i 14 srpskih sudija u zgradi u Sevrnoj Mitrovici i 14 albanskih i 11 srpskih sudija u zgradi u Južnoj Mitrovici. Dodatno osoblje je podeljeno ravnomerno, na 79 Albanca i 79 Srba; ogranci u Leposaviću i Zubinom Potoku imaće samo Srbe kao zaposlene (po 7). Kancelarija Tužioca imaće 18 zaposlenih, 9 iz svake zajednice i zaposliće 24 Albanca i 24 Srba kao pomoćno osoblje.

[167] Evropski CEntar za Manjinska Pitanja, Kosovo, "Zapostavljanje ne-srpskih manjina u pregovorima Kosova i Srbije," 10 Mart 2015.

samo kad je pravosuđe u pitanju. Uklanjanje paralelnih sudova će učiniti Prištinu spremnijom za dodatne ustupke i reforme usmerenim prema srpskoj zajednici.[168]

Reforma sudstva 2010 godine je oslabila manjinske mehanizme zaštite. Ustav predviđa sledeće:

> Kandidati za sudske pozicije u osnovnim sudiovima, sa jurisdikcijom koja ekskluzivno pokriva teritoriju jedne ili više opština u kojima je srpska zajednica većinska, mogu biti preporučeni za imenovanje samo od strane dva člana saveta koje su izabrali skupštinski poslanici iz rezervisanih ili garantovanih mesta srpske zajednice...zajedno i jednoglasno.[169]

Iako svaka opština ima pravo da traži od Saveta osnivanje osnovnog suda na svojoj teritoriji. Malo takvih sudova je formirano pre reforme, najviše zato što su srpski advokati, pod instrukcijama Beograda, odbijali da sarađuju sa kosovskim pravosuđem.[170] Prema zakonu iz 2010, nema sudova ograničenih na srpske opštine kao ni provizija da se novi kreiraju; umesto toga, sva srpska mesta su pokrivena ograncima osnovnih sudova iz opština sa albanskom većinom.[171] Ovo je ostavilo gorepomenutu ustavna proviziju ali je ona postala nepotrebna. U praksi, Savet je birao srpske sudije na preporuku svojih srpskih članova. Ipak, Zakon o sudovima i Pravosudnom Savetu bi trebali biti promenjeni kako bi se srpskim članovima Saveta omogućilo da imenuju sudije za mesta sa srpskom većinom.

Novi sporazum o pravosuđu takođe krši pravila Saveta jer radne grupe definišu procedure za zapošljavanje srpskih sudija. Beograd insistira da nominuje sudije i tužioce, zaobilazeći pravila Saveta. Savet je planirao da osnuje zajedničku komisiju sa EULEX-om za zapošljavanje srpskih sudija i odbija bilo kakvo zapošljavanje mimo svojih pravila.[172]

Srbi na severnom Kosovu se ne bune toliko protiv kosovskih zakona, koji se ne razlikuju puno od srpskih; veliki broj ih je sprema na saradnju sa kosovskim institucijama baziranim na Severu ali su sumnjičavi prema onima južno od Ibra. Do sada, Srbi su retko prelazili reku, plašeći se boravka u albanskim sredinama. Ovi strahovi su uvećavani stresom koji dolazi iz sistema krivičnog pravosuđa. Bezskrupulozni akteri pokušavaju da steknu prednost tako što prete severnim Srbima gonjenjem u južnim sudovima ukoliko ne predaju svoju imovinu ili se

[168] Intervju, zvaničnik EU, Brisel, Oktobar 2014.

[169] Ustav, Član 108 (10).

[170] Ahtisarijev Plan, Aneks IV, Član 1.3. Ahtisaari Plan, Annex IV, Article 1.3. KPS je dužan da odobri takve zahteve osim ako opštinske sudnice primaju mali broj slučaja. Samo dve srpske opštine (Leposavić and Zubin Potok) su imale osnovne sudove 2011; druge dve (Gračanica and Štrpce) imali su ogranke sudova. Sud u Zubinom Potoku nije imao sudije. Kosovski Pravosudni Savet, Godišnji Izveštaj 2011, str. 23.

[171] Zakon iz 2010 (koji je stupio na snagu 2013) preimenovao je okružne sudove u osnovne sudove i pretovorio stare opštinske sudove u ogranke osnovnih sudova. Presedavajući svakog osnovnog suda je imenovao i nadgledao sudije u ograncima. Ogranci sudova nema jurisdikciju kad su u pitanju ozbiljna krivična dela.

[172] Intervju, član KPS, Mart 2015

opiru reketiranju.[173] Početkom 2014, serija hapšenja Srba dovela je do "histerija gde su svi verovali da su na nekoj tajnoj listi" za krivično gonjenje.[174]

Pravosuđe je u lošem stanju, i pati od nepoverenja i od Srba i od Albanaca.[175] I pored dolaska novih sudija, sistem pati od manjka ljudstva. U 2009 godini, Kosovo je imalo oko 10 aktivnih sudija na svakih 100,000 ljudi, daleko ispod regionalnog i Evropskog proseka.[176] To se sada podiglo na 18.3 ali je i dalje među nižim ciframa u regionu.[177] Postoji dosta prostora za veliki broj novih pravosudnih radnika (sudije, osoblje, tužioci) u sistemu. Zapošljavanje Srba će pomoći procesu integracija i izgradnju poverenja; Priština treba da ponudi mesta srpskim sudijama, tužiocima i pravosudnim radnicima širom svoje pravosudne strukture.

Kosovska Policija nudi kontrast, ima visok stepen integracije i relativno visok nivo profesionalizma. Srpski policajci sa Severa, njih 285, su integrisani nakon Briselskog Sporazuma. Beograd je želeo da oni zadrže svoje činove dok je Priština insistirala da počnu krenu sa dna lestvice s obzirom da se razllikuju sistemi hierarhije dva sistema i jer je postojala bojazan da su neki dobijali unapređenje iz političkih razloga. EU je posredovala u kompromisnom rešenju po kojem su srpski policajci integrisani u kosovski sistem za dva čina niže.[178]

Srbija tvrdi da ima 600 zaposlenih pripadnika MUP-a južno od Ibra; Beograd i EU su pritiskali Kosovo da ih zaposli ali je Priština to odbijala, ocenjujući da se Briselski Sporazum odnosi samo na integraciju policije na Severu.[179] Prema Prištini, srpske policijske strukture treba da se raspuste i preti da će policajci koji nastave da rade za Srbiju na teritotiji Kosova biti krivično gonjeni. Dok je Kosovska Policija imala zavidan rezultat u zapošljavanju Srba na svim nivoima, neki regioni i dalje nemaju dovoljan broj zaposlenih manjina.[180]

---

[173] Balkanska Grupa je videla srpskog direktora fabrike kako traži pomoć od kosovskih opštinskih vlasti, žaleći se da je Srbi tvrdio da je kupio njenu fabriku u južnom sudu i da će je uhapsiit ako odbije da joj je preda, Leposavić, Mart 2014.

[174] Intervju, bivši gradonačelnik, severno Kosovo, April 2014.

[175] Skoro 70% Srba je "nezadovoljno" ili "veoma nezadovoljno" sa kosovskim sudovima prema anketi koju je predstavio Program za Razvoj UN (UNDP) i u koju je Balkanska Grupa imala uvid; jedina bitna razlika kod Albanaca je da je malo veći broj ispitanih rekao da nema nikakvo mišljenje o toj temi. Samo 11% Srba i 16% Albanaca se slaže da "sudstvo donosi odluke bez ikakvih predrasuda." Brine broj anketiranih Albanaca, koji su iskusniji kad su u pitanju kosovski sudovi, koji više veruje u korupciju u pravosuđu nego Srbi; manje od 1% je rekao da nema korupcije; većina je prijavila velike ili srednje nivoe korupcije.

[176] Krizna Grupa, "Vladavina Prava na Nezavisnom Kosovu," 19 Maj 2010, str.13. "Aktivne" sudije su one koji slušaju slučajeve tokom godine. Bosna i Hercegovina ima 22.1 sudina na 100,000 ljudi a ostale susedne zemlje (Hrvatska 40.1, Crna Gora 51) imaju čak i više.

[177] 335 sudija je privelo kraju slučajeve u prvoj polovini 2014; Kosovski Pravosudni Savet, "Prva polugodišnja Statistika o Sudovima," str.3.

[178] Intervju, savetnik u ministarstvu unutrašnjih poslova, Priština, Septembar 2014. Oko 76 civilnih zaposlenih u srpskom MUP tek treba da bude integrisano jer su bili zaduženi za izdavanje srpskih dokumenata; zvaničnici EU očekuju da onih budu zaposleni na izdavanju kosovskih dokumenata. Intervju, Brisel, Oktobar 2014.

[179] Beograd je ranije odbijao da prizna da ima svoju policija na Kosovu ali je tokom dijaloga priznao da ima srpske pripadnike KP na svom platnom spisku.

[180] Lokalni zvaničnik u Ranilugu na primer se žalio da je oko pola policije albanske nacionalnosti iako je opština gotovo skroz srpska; Intervju, April 2014. Srpski zvaničnik u Gračanici kazao je da policiji generalno fali ljudstva; Intervju, April 2014.

Policija treba da radi na izgradnji svog kredibiliteta na severnom Kosovu koji je skoro nestao nakon više vremena neaktivnosti policijaca oba sistema i korupcije kao i nedavnim talasom hapšenja ljudi visokog profila koje lokalci smatraju politički motivisanim. Bivši gradonačelnik se žali da su on i njegove kolege predstavljeni kao kriminalci i ekstremisti radi organizovanja barikada i otpora integraciji u kosovski sistem dok su osobe koje su dugo osumnjičene za organizovani kriminal sada prihvaćeni kao glavni partneri politike srpske vlade koji su imali ključnu ulogu u sprovođenju kosovskih izbora.[181] Lokalci se takođe žale, "jedina stvar koja se promenila sa policijom (u Severnoj Mitrovici) su uniforme"; bivši pripadnici srpske policije su sada vidljiviji ali uglavnom patroliraju po istim mestima koja su ranije posećivali.[182] Ipak, promena je vidljiva. Kosovska Policija redovno patrolira i integrisani srpski policajci sada imaju mogućnost da zavode red, ukoliko to žele.[183]

Iznenađujuće, Priština i Beograd su napravili dosta napretka po pitanju Civilne Zaštite, koju Srbi opisuju kao nenaoružanu odbranu od prirodnih nepogoda dok je Kosovari vide kao paravojnu formaciju. Civilna Zaštita se stalno uvećavala od kako traje Briselski dijalog.[184] Priština je prvo odbijala da pregovara o integracije Civilne Zaštite i pritiskala je Srbiju da je raspusti kako je broj pripadnika rasta sa 400 na 760. Detaljniji uvid je pokazao da ih je 150 blizu penzije a da ih 100 uopšte nisu državljani Kosova.[185] Priština je ponudila integraciju 450 ljudi i planira da ih rasoredi u više od 15 institucija i civilnih agencija, ostavljajući samo oko 100 pripadnika bez mesta u kosovskom sistemu. Beograd nije naredio raspuštanje i integraciju. Međunarodni funkcioner krivi EU jer nije dovoljno gurala stvar, kazavši da "su dve strane bile blizu dogovora o integraciji," i da je sve trebalo "samo malo progurati."[186] Sa ciljem da ubrza proces integracije, Priština bi trebala da zaposli preostalih 100 pripadnika Civilne Zaštite u četiri severne opštine.

[181] Intervju, bivši gradonačelnik, severno Kosovo, April 2014.

[182] Intervjui, srpski stanovnici, kosovski opštinski zvaničnici, Severna Mitrovica, April 2014. Stotine mladih Srba sa severa se prijavilo za poslove u policiju u Junu 2014. Dugogodišnji srpski pripadnici KP kažu da pripadnici MUP-a koji su se nedavno integrisali u KP daju sve od sebe da zaposle pripadnike svoje familije. Intervju, Jarinje, Septembar 2014.

[183] Građani opisuju kako nova KP uspostavlja red, zatvara kafane u ponoć – pravilo koje se ranije nije sprovodilo – i sprečava ulične tuče. Intervju, srpski bivši opštinski zvaničnik, Severna Mitrovica, Jun 2014

[184] Kosovo vidi Civilnu Zaštitu kao paravojnu grupu; Srbija je vidi kao lokalno telo zaduženo za vanredne situacije. Jedinice s umobilisane 2011, spadaju pod srpski zakon o zaštiti i njima rukovodi ministarstvo unutrašnjih poslova. Originalno ih je bilo oko 400 a opština Severna Mitrovica treba da plaća njih 120. Intervju, poslanik skupštine opštine, April 2014

[185] SAD su odbile plan da ih integišu u Kosovske Bezbednosne Snage. Intervju, Priština, 2013.

[186] Intervju, Priština, 21 Januar 2015.

Zajednica Srpskih Opština

Osnivanje Zajednice Srpskih Opština (ZSO) je sama srž deo Briselskog Sporazuma.[187] Skoro dve godine nakon sporazuma, jako malo se zna o ZSO; čak i ime je predmet nesporazuma.[188] Beograd i novi srpski gradonačelnici na Kosovu je opisuju kao veliku organizacija koja će biti rešenje za svako pitanje na putu srpske integracije. Tokom lokalnih izbora 2013 na Kosovu, ZSO je predstavljena kao neki model Republike Srpske (BiH), sve sa sloganom "danas glasamo za Srpsku (listu), od sutra gradimo (Republiku) Srpsku."Ipak, bez jasnih, vidljivih kontura ZASO, polako se širi razočarenje.[189] Priština želi da predstavi ZSO kao trivijalnost, pandan već postojećoj Asocijaciji Kosovskih Opština i brinu da bilo šta više od toga može da ugrozi celokupn sistem lokalne samouprave.[190] Neki Srbi, koji su izostali iz procesa integracija bilo svojim izborom ili slučajno, misle da ZSO neće biti ništa više od "udruženja pčelara" ili "ribolovačkog kluba", mesta za okupljanjenje i gubljenje vremena.[191]

Izvršna i zakonodavn vlast na Kosovu je podeljena između centralnog i opštinskog nivoa, dok se pravosuđe i gospodarstvo nalaze na trećem, regionalnom nivou.[192] Kosovska vlada brine da će stvaranje ZSO poremetiti ovaj balans, osakatiti državu i podići tenzije između Srba i Albanaca. Takođe ih brine stvaranje trećeg, etničkog nivoa vlasti koji može biti uvod u neku buduću podelu. Srbi traže pravični srednji entitet koji će ih insulirati od Prištine i koji će im sačuvati veze sa Beogradom.

Raspored i tempo procesa integracije nije jasan. Srbija bi volela da odloži što duže sve teže korake dok se ne formira ZSO i da njeno formiranje iskoristi kao sigurnu kuću za integraciju; Kosovo pre svega želi da se prvo formiraju kompletno integrisane opštine.[193] Nova vlada takođe inisistira da se sprovedu ostali dogovoreni sporazumi pre nego što krenu da se bave ZSO. Ovo uključuje integraciju sudova i civilne zaštite, uklanjanje takozvanog "parka mira" u Severnoj Mitrovici, implementaciju sporazuma o pozivnom broju za Kosovo i odobrenje opštinskih budžeta.[194] Albanske i srpske stranke u kosovskoj vladajućoj koaliciji su potpisale

[187] Prvih 6 od ukupno 15 tačaka Briselskog Sporazuma odnose se na Zajednicu.

[188] Kosovo koristi "Asocijacija", sa konotacijama na opušteni među-opštinski klub; Srbi koriste "Zajednica" sa konotacijom da je u pitanju regionalno telo. EU, sa karakterističnom nedorečenošću, koristi oba termina u svojim nacrtima, menjajući im redosled. U ovom izveštaju, koristi se termin "Zajednica" kao skraćenica Asocijacija/Zajednica Srpskih Opština ali i da se to telo razlikuje od postojeće Asocijacije Kosovskih Opština. Videti Prelec, "Sporazum Kosovo-Srbija", op. cit.

[189] Intervju, srpski zvaničnik, Gnjilane, April 2014

[190] Asocijacija Kosovskih Opština je koordinirajuće telo formirano 2001 i sastavljeno je od svih kosovskih opština.

[191] Intervju, bivši srpski zvaničnik, Zvečan, April 2014.

[192] KP ima osam regionalnih direktorata (Priština, Uroševac, Gnjilane, Mitrovica, Severna Mitrovica, Peć, Prizren), i sedam osnovnih sudova (Priština, Uroševac, Đakovica, Gnjilane, Mitrovica, Peć i Prizren); njihove jurisdikcije se ne poklapaju. Svaka opština ima policijsku stanicu i većina opština ima ogranke osnovnih sudova.

[193] Veliki broj lokalnih srpskih lidera deli želje Beograda; Intervju, kosovski opštinski zvaničnik, Gračanica, Septembar 2014.

[194] Intervjui sa zvaničnicima vlade i Premijerom Isom Mustafom, Januar 2015.

sporazum u kojem se obavezuju da će ZSO biti ustanovljena za 5 meseci (rani Maj 2015).[195] Ali obe strane su daleko jedna od druge po velikom broju pitanja koje nose jak emotivni naboj. Lokalni poznavaoci priliku veruju da pregovori lako mogu da se oduže do kraja 2015.[196]

ZSO je važna jer su Beograd i Priština odlučili da ona bude okvir za implementaciju delova Ahtisarijevog Plana. Ako sve bude u redu, to će biti deo tri povezana procesa: prebacivanje Srba iz srpskog u kosovski sistem kako Srbija bude gasila svoje institucije na teritoriji Kosova; izazivajući vladu da sprovede nepopularne, zaboravljene delove Ahtisarijevog Plana koji su se bavili decentralizacijom, manjinsjim pravima i vezama sa Srbijom; i poboljšanju odnosa Beograda i Prištine. ZSO je neželjeno dete dve vlade; da bi opstalo i raslo, njegovi roditelji treba da nađu način da zajedno rade.

Nenapisani deo Briselskom Sporazuma – njegov "duh" – je da niko ne izgubi posao radi integracije.[197] Priština je ovo prihvatila u smislu da se zaposleni u paralelnim opštinama jednostavno prebace u kosovski sistem. Takođe su se složili da nađu rešenje za Srbe koji su držali pozicije koje ne postoje u kosovskom sistemu, kao što je Civilna Zaštita.[198] Kosovski funkcioneri smatraju da se ovaj "duh" odnosi samo na tranzicioni period i važi smao z aone koji žive i stvanro rade na Kosovu.[199]

Statut ZSO je trebalo da bude gotov 2013 i usvojen odmah nakon lokalnih izbora u Novemberu iste godine ali to se nije desilo.[200] Beograd je marginalizaovao "menadžment tim" predstavnika 4 opštine sa severa Kosova zaduženih da naprave statut a obe vlade su radile, bez koordinacije, na statutima koji nisu kompatibilni. Priština smatra da je njen statut, koji je baziran na postojećoj Asocijaciji Kosovskih Opština (koja je malo više od nevladine organizacije), skoro gotovim proizvodom. Savetnici u kabinetu srpskog premijera su tajno pripremili verziju statuta i tvrde da su je podelili sa briselskim zvaničnicima u Februaru 2015, sa ciljem da sa njima pregovaraju o detaljima umesto sa Prištinom; zvaničnici EU kažu da nisu primili nikakv nacrt statuta.[201] Izbegavanje Prištine je suprotno od procesa "normalizacije". Beograd treba da pregovara o statutu Zajednice direktno sa kosovskom vladom i treba da obezbedi jaku ulogu za gradonačelnike u tom procesu.

Dok neki u Beogradu vide ZSO kao visoko autonomnu, drugi, koji su takođe dobro upućeni u celi proces, smatraju da je u pitanju "imaginarni embrion autonomije", čiji je jedini cilj da ubedi Srbe da prihvate kosovske institucije. Dosta konfuzije među Srbima dolazi iz toga kako

[195] Visoki kosovski zvaničnici veruju da je ovaj tempo realan i pre potpisivanja koalicionog dogovora; Intervju, Priština, Septembar 2014. Priština insistira da se sve paralelne bezbednoske institicuje rasformiraju i da se otvori sud u Severnoj Mitrovici pre nego što počno pregovori o Zajednici.

[196] Intervju, međunarodni NVO, Severna Mitrovica, Septembar 2014.

[197] Intervju, međunarodni zvaničnici, Priština, Septembar 2014

[198] Intervju, međunarodni NVO, Severna Mitrovica, Septembar 2014.

[199] Intervju, visoki kosovski zvaničnik, Priština, Septembar 2014. Tranzicioni period je vreme potrebno da se racionalizuju i optimalizuju platni spiskovi opština.

[200] "Plan Implementacije" za Briselski Sporazme je dogovoren od strane vlada Kosova i Srbije 23 Maja 2013.

[201] Intervjui, srpski zvaničnici, Gračanica, Novembar 2014 i Februar 2015; telefosnki intervju, zvaničnik EU, Mart 2015; komentari srpskog zvaničnika, Savet za Inkluzivno Vladanje, Okrugli Sto, Istanbul, Februar 2015.

Beograd prilazi pregovorima i kako reaguje na pritisak EU. Umesto da formulišu jasnu strategiju i donese teške odluke, srpski lideri pokušavaju da odlažu kosovske teme što je duže moguće da bi onda, u Briselu, gledali da izaberu "najmanje lošu" opciju.[202] Uz kašnjenje po pitanju integracije opština i raspuštanje paralelnih struktura, Beograd pokazuje znake nespremnosti za unapređenje normalizacije; deluje kao da je cilj da se implementacija uspori što je više moguće.

Zakonski temelji

Zakonski temelji za ZSO su kosovski zakoni i Briselski Sporazum. Iz kosovske perspektive, kao ratifikovani međunarodni sporazum, Briselski Sporazum ima status "kao deo unutrašnjeg zakonskog sistema"; one njegove "provizije...koje su samo-izvršive su iznad zakona Kosova ali su ispod Ustava".[203] Pod Sporazumom:

> U skladu sa nadležnostima iz Evropske Povelje o Lokalnoj Samoupravi i kosovskim zakonima, participirajuće opštine mogu da sarađuje kako bi kolektivno sprovodili svoja prava kroz Zajednicu/Asocijaciju. Asocijacija/Zajednica će imati potpuni nadzor nad oblastima ekonomskog razvoja,obrazovanja, zdravstva i urbanog i ruralnog planiranja.

Formulacija kombinuje jezik iz dva dela Zakona o Lokalnoj Samoupravi: opštinska *partnerstva* (Član 29) i opštinskih *asocijacija* (Član 82). Za razliku od asocijacija, partnerstva se sastoje od izvršavanja izvršnih opštinskih prava.[204] Asocijacija Kosovskih Opština je koordinaciono telo, bez izvršnih ovlašćenja ali koristeći jezik iz zakona i o opštinskim partnerstvima i o asocijacijama, Briselski Sporazum daje ZSO pravo da koristi oba dela Zakona o Lokalnoj Samoupravi. Ovo dozvoljava opštinama da izvršavaju svoja ovlašćenja kroz ZSO. Evropska Povelja o Lokalnoj Samoupravi im dozvoljava da se udruže "u izvršenju svojih ovlašćenja, da sarađuju i da u okviru zakona, formiraju konzorcijume sa ostalim lokalnim vlastima kako bi sprovodili aktivnosti od zajedničkog interesa" .[205]

Kao forma partnerstva, ZSO bi bila "slobodna da ima direktne odnose sa institucijama Republike Srbije," ali samo ako su takvi odnosi potrebni; ti odnosi mogu da sadrže "finansijsku i tehničku pomoć, uključujući eksperte, ljudstvo i opremu."[206] Saradnja po pitanju sporazma i projekata je pod nadzorom vlade i ni opštine ni ZSO nemaju pravo da delegiraju dužnosti stranom telu niti da dozvole stranom entitetu da "sprovodi bilo kakva izvršna, administrativna ili zakonodavna prava".[207] U praksi, većina "saradnje" sa Srbijom bi

[202] Intervjui, visoki srpski zvaničnici, Beograd, April 2014.

[203] Ustavni Sud Kosova, Presuda, Slučaj Br. KO 95/13, 9 Septembar 2013, para. 52. Zvaničnici EU veruju da Briselski Sporazum već daje sve garancije radi ovog razloga. Intervju, Brisel, Oktobar 2014.

[204] "Opštinske nadležnosti...mogu da budu sproveden kroz opštinska partnerstva", koja mogu "da preuzme sve potrebne korake za implementaciju i sprovođenje svoje funkcionalne saradnje"; Zakon o Lokalnoj Samo-Upravi (ZSU), Članovi 29.1, 29.3. Videti takođe Zakon o Među-Opštinskoj Saradnji (04/L-010).

[205] Evropska Povelja o Lokalnoj Samoupravi, Član 10(1), Savet Evrope

[206] ZSU, Članovi 30.7, 30.2. Ova provizija nedostaje iz Zakona o Među-Opštinskoj Saradnji koji se samo bavi saradnjom sa "stranim opštinama i institucijama lokalne uprave", Član 18.1. Ovaj član treba da bud epromenjen kako bi bio u skladu sa ZSU i Ahtisarijevim PlanomThis article should be amended to be consistent with the LSG and the Ahtisaari Plan.

[207] Zakon o Među-Opštinskoj Saradnji, Član18.3.

se svodila na primanje novca iz budžeta, koji bi verovatno pokrivao sve ono što Beograd trenutno finansira kroz svoje institucije na Kosovu i koji bi bio korišćen na projekte u interesu naroda koje bi sprovodile lokalne vlasti.[208]

Zakon o Među-Opštinskoj Saradnji donosi nekoliko formi kroz koje opštine mogu da sarađuju: administrativna i radna tela; javne institucije i preduzeća; i javno-privatna partnerstva (Član 9.1). Ovo nije konačna lista svega što opštine mogu da rade kroz ZSO. Radna tela mogu da "rade pregled određenih tema" pod opštinskih kompetencijama, sa "pravima i obavezama...regulisanim dogovorom" (Član 10). Administrativna tela "izvršavaju profesionalne i administrativne poslove za koje su osnovani"; imaju direktora i zaposlene, budžet i sedište (Član 11). Javne institucije se bave "obrazovanjem, zdravstvom, kulturom, socijalnim osigranjem i ostalim aktivnostima koje spadaju u redovne ili proširene kompetencije"; imaju ime, sedšte, finansije, vodeće telo, menadžera i nadzorno telo (Član 13).

Individualne opštine mogu da daju mandat sa nekim dužnostima drugim opštinama, ali zakon bi eventualno trebalo promeniti kako bi dozvolio da to mogu da urade i sa ZSO. To bi dopustilo da opštine sa albanskom većinom da ovlaste ZSO da pružaju usluge na srpskom iz obrazovanja i sl. usluge ukoliko to požele. Enklave blizu opština sa srpskom većinom mogu od njih da koriste usluge ali mi možda bilo racionalno da izolovane enklave koriste ZSO kao fokalnu tačku za razne usluge.

Briselski Sporazum kaže da će ZSO "biti osnovana na isti način" kao i Asocijacija Kosovskih Opština. Njen statut je dobar primer šta ZSO može da radi. Ima isti status kao pravno lice, može da kupuje, poseduje i prodaje imovine i nekretnine, inicira i nastupa u pravnim slučajevima (Statut AKO, Član 2.1, pravni subjekt). Može da prima novac iz opština, centralnih vlasti i inostranstva (Član 6.1.3); može da osniva i rukovodi javnim institucijama institutions (npr, pozorišta, akademije), otvara predstavničke kancelarije u inostranstvu (Član 3.2.8) i da biraju svoje simbole (4.14.8). Ima dva glavna tela: Skupštinu članova delegiranih od strane opština, Savet Gradonačelnika, rotirajućeg predesednika i zamenika kao i veliki broj zvaničnika i neformalnih tela.

Briselski Sporazum takođe nudi mogućnost centalnim vlastima Kosova da delegiraju dodatne nadležnosti za ZSO (Član 5).[209] Iako vlada trenutno nema takav plan, obavezala se na tu mogućnost koja nosi finansijske posledice. Po kosovskom zakonu, "delegirane nadležnosti moraju u svim slučajevima biti praćene i finansiranjem."[210] Možda će biti potrebne promene zakona o javnom finansiranju i menadžmentu kako bi se ZSO dozvoliko da prima novac za ovu svrhu direktno od centralnih vlasti.

ZSO se ne treba smatrati nevladinom organizacijom. Kao među-opštinska organizacija osnovana po zakonu i međunarodnom sporazumu, nebi bilo logično tretirati je po pravilima

---

[208] "Donacije za lokalne vlasti ne trebaju da budu označene kao finansiranje specifičnih projekata. Provizije donacije neće uticati na osnovno pravo lokalnih vlasti da sprovede diskreciju nad politikama u sopstvenoj jurisdikciji," Evropska Povela o Lokalnoj Samoupravi, Član 9.7.

[209] Sporazum ne navodi koja zemlja je u pitanju kada spominje 'centralne vlasti' ali zvaničnik EU uključen u pregovore smatra da se ovo uvek odnosi samo na kosovsku vladu; Intervju, Brisel, Oktobar 2014.

[210] ZSU, Član 18.3.

o nevladinim organizacijama. Zakon o Lokalnoj Samoupravi ima klauzulu koja dopušta ZSO kao među-opštinsko partnerstvo da "preuzme sve potrebne korake da sprovede i izvršava...funkcionalnu saradnju".[211] Ova klauzula (kao i provizije o "potpunom nadzoru" i delegiranje) može da ostvari dovoljno prostora ptorebno da se situacija adaptira za razvijajuće potrebe Srba. Međutim, konačni oblik Zajednice će verovatno biti rezultat testiranja i učenja na greškama.

Ukratko, kosovski zakoni i Briselski Sporazum mogu da dozvole Zajednici da:

- uspostavi administrativna tela, sa zaposlenima i budžetom;
- osnuje javne institucije u oblastima kao što su obrazovanje, zdravstvo i kultura;
- poseduje, kupuje i prodaje imovinu;
- otvara predstavništva u inostranstvu;
- ulazi u ugovorne odnose i nastupa pred sudom;
- sprovodi prava i obaveze opština članica u skladu sa zakonom i u ostalim nadležnostima koje joj delegiraju centralne vlasti;
- osnuje javna i zajednička javno-privatna preduzeća;
- Zapošljava zaposlene u savetodavnim, administrativnim, menadžerskim i ostalim pozicijama, za stalno ili na određeno;
- prima sredstva od opština članica, centralnog budžeta, donatora i Srbije; i
- bude domaćin ekspertima i ostalim resursima koji dolaze iz Srbije.

Kakvog god oblika bila Zajednica, treba da bude na dobrovoljnoj bazi i sa dozom fleksibilnosti; svih deset srpskih opština će verovatno postati njen deo ali svaka opština treba da bude slobodna da izabere da li želi da bude deo određenih projekata.

Arhitektura Zajednice

Iako je Srbima predstavljena kao neka vrsta entiteta kao u BiH koji će im pomoći da drže Prištinu na distanci a Albancima kao neka vrsta nevladine organizacije, Zajednica mora da bude pragmatično ukorenjena u kosovski pravni sistem. Postoje tri načina na koji može da bude efikasnija od Prištine ili samih opština. Srbi mogu da je koriste kao forum na kojem dolaze do konsensusa, koordiniraju svoje politike i povećaju svoju moć. Opštine članice mogu da ekonomičnije sprovode svoje obaveze radeći zajedno kroz Zajednicu. Treći način, bar u prvih par godina, je lakša tranzicija do održivog zaposlenja na Kosovu kroz pomaganje projektima zapošljavanja za radnike koji ostanu bez posla nakon zatvaranja srpskih institucija i razvijanje projekata sa ciljem stvaranja novih radnih mesta.

Politička uloga ZSO je možda važnija od njene pravne pozicije ili formalnih ovlašćenja. Srpski zvaničnik angažovan na njenom uspostavljanju smatra da je njen najbitniji zadatak stvaranje "kohezije među srpskim predstavnicima" na Kosovu. Priština mrzi samu ideju ovoga ali je spremna da je prihvati ukoliko Zajednica funkcioniše u skladu sa kosovskim

[211] ZSU, Č 29.3; Zakon o Među-Opštinskoj Saradnji ne sadrži ovakav jezik koji je preuzet iz Ahtisarijevog Plana.

zakonima. Zajednica može da bude bude forum koji okuplja srpske lidere sa svih nivoa i daje im priliku da sarađuju na strateškim temama od zajedničkog značaja.[212]

Ideja Beograda je da koristi Zajednicu da da kosovskim Srbima veću političku težinu, "da imaju zube kad sarađuju sa Prištinom."[213] Jedan od lidera sa liste Srpska ima slično viđenje: Priština razume "da kad mi kažemo ne, to u stvari Srbija govori ne."[214] Ipak, kriza oko Trepče i odlazak Aleksandra Jablanovića pokazuje da je podrška Beograda često opasna i tera lokalne Srbe u sukobe sa albancima. Ako većina bude videla Srbe kao agente Srbije, tenzije će nastaviti da rastu. Beograd treba da pruža podršku bez provokacija i da što pre dopusti lokalnim liderima da preuzmu vodeću ulogu na terenu.

Zajednica treba da bude mesto koje spaja lokalne lidere i Beograd i Prištinu, zaobilazeći tako slabe institucionalne veze. Može pomoći lokalnim predstavnicima da svoje probleme približe poslanicima i predstavnicima u centralnim institucijama. Opštinski lideri su navikli da sa kosovskom vladom sarađuju kroz međunarodne zvaničnike i stranačke kolege ali te veze polako pucaju.[215] Iako nijedno telo neće preuzeti ulogu SLS-a, koji je bio most između Prištine i Srba iz enklava, Zajednica može pomoći lokalnim liderima da budu u toku sa temama kojima se bave centralne vlasti, od novih izvora finansiranja do novih pravila.

Kad je u pitanju državni nivo, uloga Zajednice je manje jasna. Briselski Sporazum govori o "punom nadzoru" nad četiri ključne oblasti.[216] Neki srpski zvaničnici ovo vide kao i ulogu u centralnim institucijama u Prištini i bivša šefica EU diplomatije Ketrin Ešton je naglasila važnost ove fraze.[217] Za tako nešto ne postoje temelji u kosovskim zakonima. Lokalni Srbi se nadaju da će Zajednica da ih zaštiti od Prištine i da spreči unilateralno kršenje opštinskih prava.[218] Iako ne postoji konsensus šta tačno podrazumeva "nadzor", ostali srpski zvaničnici misle da će se odnositi na nadgledanje aktivnosti individualnih opština.[219] S obzriom da je Zajednica proizvod svojih članova i da svoje snagu crpi iz njih, ona može da bude advokat opština u Prištini i da prati implementaciju dogovorenih politika.

Funkcionalno, početna tačka treba da bude činjenica da ništa u Briselskom Sporazumu ne proširuje provizije prava koje je za srpsku zajednicu predvideo Ahtisarijev plan. Više je u pitanju pretumbavanje postojećih kosovskih zakona, zasnovanih na Ahtisarijevom planu,

[212] Gradonačelnici, ministri, stranački lideri i možda još par bitnih osoba treba da učestvuje, a u zavisnosti od teme treba pozvati i verske lidere, biznismene, sindikalne lidere i predstavnike civilnog društva. Ne treba da podriva demokratski razvoj zajednice i raznolikost ideja i političkih tela ali treba da se fokusira na razvoj, postavljanje politika i održivost zajednice.

[213] Intervju, visoki srpski zvaničnik, Beograd, 14 April 2014. Neki lokalni lideri cene ovu ulogu koja dovodi do konsensusa; Intervju, gradonačelnik opštine sa srpskom većinom, Priština, April 2014.

[214] Intervju, Leposavić, Septembar 2014.

[215] O medijatorskoj ulozi Međunarodne Civilne Kancelarije (ICO), videti Krizna, Grupa, "Kosovo na slobodi", op. cit., str. 11.

[216] Briselski Sporazum, 19 April 2013, tačka 4. Četiri glavne oblasti su ekonomski razvoj, zdravstvo, obrazovanje i urbano i ruralno planiranje.

[217] Intervju, visoki srpski zvaničnik, Beograd, April 2014.

[218] Intervju, lider kosovskih Srba, Gračanica, April 2014.

[219] Intervju, visoki srpski zvaničnici, Beograd, srpski zvaničnici u kosovskim opštinama, April 2014.

kako bi oni bili efektivniji. Zajednica neće imati nikakva posebna prava ali biće organ kroz koji će se sprovoditi određene opštinske (i možda centralne) nadležnosti. Vodeći princip treba da bude da treba da sprovode nadležnosti koje su povezane za zajedničke srpske interese dok bi se opštine bavile lokalnim temama. Za svaku od ovih nadležnosti, Zajednica bi trebala da osnuje odelenja čijiu bi direktori činili izvršni savet koji bi bio pod vodstvom predsednika i skupštine Zajednice. Moguća odelenja su:

- Lokalni i regionalni ekonomski razvoj: Zajednica treba da razvija, promoviše i koordinira projekte. Manje opštine imaju nedostatak kapaciteta da pripreme dokumentaciju i nisu u prilici da privuku atraktivne projekte.
- Obrazovanje: Zajednica treba da nadgleda sistem obrazovanja na srpskom jeziku kao i univerzitet u Mitrovici.
- Zdravstvo: Zajednica treba da nadgleda zdravstvo za Srbe.
- Ljudska prava: Zajednica treba da pomogne Srbima čija su prava povređena, uključujući i one koji žive u opštinama koje nisu deo Zajednice. Može da pruža pro bono pravne i jezičke usluge kao i da podnosi slučajeve centralnim izvršnim i pravosudnim institucijama.
- Socijalna zaštita: Zajednica treba da ponudi usluge kao što su pronalaženje poslova, obuku, socijalnu brigu itd.
- Kultura: Zajednica treba da osnuje institucije, uključujući pozorište i bioskop, i da pruža podršku spomenicima Srpske Pravoslavne Crkve (LSU, član 22).
- Finansije i Administracija: Opštine članice mogu da primaju pare iz Srbije kroz komercijalnu banku registrovanu na Kosovu i uz notifikaciju trezoru. Opštine mogu da odvoje deo ili celokupan iznos tih primanja za Zajednicu (Ahtisaarijev Plan, Aneks III, član 11.1.2).
- Javne usluge: četiri severne i eventualno istočne opštine treba da osnuju javna preduzeća za "snabdevanje vodom, kanalizaciju, otpad, lokalne puteve, lokalni transport i lokalno grejanje" (LSU, član 17.1.f.)

Obrazovanje i zdravstvo su ubedljivo najbitniji zajednički interesi i kao takvi treba da budu u fokusu Zajednice. Svih 10 opština sa srpskom većinom ima slične interese po tom pitanju. Kosovski zakon predviđa da samo tri opštine nude rukovođenje sekundarnim zdravstvom dok samo Severna Mitrovica dobija univerzitet i vlada odbija da reorganizuje ove opštinske nadležnosti.[220] Ipak Briselski Sporazum i ostali kosovski zakoni dozvoljavaju opštinama da sarađuju u izvršenju svojih nadležnosti, uključujući i one pojačane..[221] Zajednica može efikasno da nadgleda ili rukovodi institucijama od generalne važnosti kao što su univerzitet ili bolnica u Severnoj Mitrovici. Ne postoji potreba da svih deset opština preda isti srpski plan nastave Ministarstvu Obrazovanja. Opštine treba zajedno da odluče o lokaciji budućih specijalizovanih zdravstvenih i obrazovnih ustanova. Ove dužnosti sada uglavnom obavljaju

[220] Intervjui, MLSU i visoki zvaničnici vlade, Priština, Septembar-Decembar 2014.

[221] Čl. 19.3 ZSU kaže da "opštine koje sprovode pojačane nadležnosti mogu da sarađuju sa bilo kojom drugom opštinom kad je u pitanju pružanje usluga."

ministarstva obrazovanja i zdravstva Republike Srbije, i one bi trebalo da ih prebace na nivo opština, zajedno sa sredstvima i ekspertima.[222]

Briselski Sporazum takođe daje Zajednici "puni nadzor" nad politikom ekonomskog razvoja i urban i ruralnom planiranja. Lokalni ekonomski razvoj je bolje zadržati na opštinskom nivou s tim da je Zajednica dobro mesto za organizaciju regionalnih razvojnih projekata. U nekim slučajevima, ovo bi moglo da uključi i opštine koje nisu većinski srpske. Pet od šest srpskih opština južno od Ibra je već deo turističkog projekta "Istočni Region" zajedno sa šest opština sa albanskom većinom.[223] Zajednica bi mogla da sarađuje sa opštinama u Makedoniji, Crnoj Gori i Srbiji, na primer kroz godišnja takmičenja u razvojnim projektima.[224] Ruralno i urbano planiranje su lokalna pitanja i nije jasno kakva je uloga predviđena za Zajednicu kad su te oblasti u pitanju.

Lokalci imaju svoja nadanja, pre svega da će Zajednica preuzeti na sebe većinu srpskih institucija i poslova koje one nose. Srpska vlada je često prva i jedina opcija za zaposlenje kosovskim Srbima – poslovi koje ona nudi su detaljnije opisani ispod. Neki mogu biti prebačeni na kosovski budžet ali je dosta onih za koje to nije moguće. Neke od najbitnijih pozicija jednostavno ne postoje u kosovskom sistemu.[225] Srbi se boje da bi iznenadno gubljenje državnih poslova dovelo do iseljavanja i nadaju se da će Zajednica obezbediti radna mesta. U jednoj verziji, opštine će uzimati novac od Srbije i zapošljavati ljude u oblastima koje odredi gradonačelnik.[226] Srpski zvaničnici sumnjaju da će Zajednica dobiti dovoljno resursa da preuzme sve što Srbija trenutno finansira i da su pred svima bolne odluke.[227]

Srpsko zapošljavanje na Kosovu ima korene u odgovoru Beograda na gubitak kontrole 1999 i na nezvisnost 2008; napravljeno je sa političkim ciljevima a ne u ime efikasnost ili održivosti. Ipak, kosovski Srbi od toga zavise i kad bi se srpske institucije odmah ugasile, veliki broj ljudi bi izgubio posao i postojala bi opasnost od masovnog iselenja. Firme u vlasništvu Albanca nisu spremne da zaposle srpske radnike ili da sarađuju sa firmama čiji su vlasnici Srbi.[228]Srbi su i dalje uglavnom isključeni iz poslova u javnom sektoru Kosova. Ovo se može posmatrati kao humanitarno pitanje u svim uslovima ali je posebno opasno kada se poklapa sa pokušajima integracije Srba u institucije nezavisnog Kosova. Srbima treba vemena da se izvuku iz poslova u javnom sektoru, nađu nove poslove i pokrenu nove firme.

Zajednica može da odigra važnu humanitarnu ulogu u ovome. Kosovska vlada želi da se srpske institucije brzo zatvore iz političkih razloga jer krše suverenitet Kosova. Kako ih bude

[222] Opštine u Srbiji su zadužene za osnovne škole i bolnice ali ne i za zapošljavanje u njima; Srpski ZSU, Član 20.

[223] Videti tourismeast.org.

[224] ZSU, Član 30. Nijedna opština sa srpskom većinom se ne graniči sa Albanijom.

[225] Intervjui, poslanik u Skupštini Kosova, Priština; srpski zvaničnik, Gračanica, April 2014.

[226] Intervju, gradonačelnik Raniluga, Priština, April 2014.

[227] Intervju, srpski zvaničnik, Beograd, April 2014.

[228] Ipak, broj kompanija sa srpskim vlasnicima se povećava prethodnih godina. Poslovni registar u Gračanici se udvostručio tokom 2014. Računovođa iz Prištine radi za tri srpske firme iz Gračanice i veliki broj mešanih firmu na teritoriji Kosova Polja. Intervjui, ministarstvo trgovine i kancelarija računovođe, Priština, Februar 2015.

zatvarala, Srbija može da prebaci finansiranje na opštine i druge institucije kako bi one zaposlile radnike koji nisu u prilici da nađu drugo zaposlenje. Kad ovo nije moguće, osoblje koje boravi na Kosovu i koje nema platu/radno mesto u kosovskim institucijama može privremeno da se zaposli na projektima koji se finansiraju kroz Zajednicu. Priština smatra da je nemoguće da Zajednica zapošljava ljude mimo svojih organa ali ona može da koordiniše i pomogne opštinama da razviju projekte koji bi makar privremeno zaposlili radnike koji bi ostali po strani tokom tranzicije.

Da bi se ovo desilo potreban je jedan kompleksan proces koji zahteva dosta posla, strpljenja i pregovaranja. Ako se uradi na pogrešan način to može da poveća tenzije između zajednica. Priština i Beograd treba da uključe srpske gadonačelnike i što širu lepezu centralnih i lokalnih institucija i lidera zajednica. Implementacija Briselskog Sporazuma kad je u pitanju Zajednica, policija i pravosuđe – koji su svi fokusirani na lokalnom nivou – treba da ide u kora ksa merama stvorenim za integraciju Srba na centralnom nivou. Osnivanje Zajednica ne treba da odgurne Srbe od centralnih institucija u Prištini.

Strah od Otcepljenja

Neki aspekti Zajednice su takvi da ona deluje kao treći nivo vlasti između opština i centralnih vlasti. Ovo bi prešlo preko crvenih linija Prištine kad je u pitanju proces decentralizacije i bilo bi viđeno kao provokacija od strane javnog mnjenja Kosova.[229] Strah vezan za Zajednicu se bazira na primeru Republike Srpske (RS) u Bosni i Hercegovini kao i tradicionalnoj politici Beograda da pokušava d apodeli Kosovo i odvoji Srbe od Albanaca.[230] Ovaj strah je rastao tijekom pregovora. Albanci su smatrali da unilateralno čine ustupke, bez diplomatskog priznanja od strane Srbije na vidiku. Zvaničnici brinu da će Srbija u "beskonačnim" pregovorima stalno tražiti više.[231] U Prištini, kao i u mnogim drugim mestima, RS je sinonim za separatizam, preveliku autonomiju koja preti da ubije državu u kojoj se nalazi. Kosovska realnost je malo složenija.[232] Srbi na Kosovu su mala manjina koja živi razbacana po enklavam i tu se mnogo razlikuje od Bosne gde su Srbi trećina stanovništva koja živi na polovini teritorije.

Diplomate kažu da Zajednica neće biti ni nalin RS.[233] Lokalni srpski lider i dalje misle da je RS model iako se ne slažu da li da se fokusiraju na njega. Neki misle da će Zajednica eventualno postati "mala RS".[234] Ostali, osetljivi na status tog bosanskog entiteta u međunarodnim krugovima, odbijaju da prave poređenje.[235] "Mi nismo zainteresovani za državne nadležnosti kao što su monetarna politika ili spoljna politika ali želimo regionalne

[229] Tokom Ahtisarijevih pregovora, crvene linije su bile "(1) nema vlasti Beograda u sredinama sa srpskom većinom; (2) nema odvojenog srpskog entiteta na Kosovu; i (3) nema trećeg nivoa vlasti". "Status Kosova: Srbi i Kosovari predstavili crvene linije po pitanju decentralizacije, statusa", Ambasada SAD, Beč, 24 Mart 2006, preko Wikileaks.

[230] Za poređenje RS i Zajednice, videti Dodatak B ispod.

[231] Intervju, poslanici Skupštine Kosova, Priština, 2014

[232] Krizna Grupa, "Bosna: Šta želi Republika Srpska?" 6 Oktobar 2011.

[233] Komentar visokog zvaničnika EEAS, konferencija o Kosovu i Srbiji, Oksford, Januar 2014.

[234] Intervju, srpski lider, Severna Mitrovica, April 2014.

[235] Intervju, lider kosovskih Srba, April 2014.

nadležnosti kakve postoje širom Evrope," kaže iskusni lokalni srpski lider.[236] Kosovski političari se boje da će Zajednica biti seme iz kog će izrasti jači status Srba.[237] Osigurati da diskusija o Zajednici i pravima Srba bude izbalansirana sa normalizacijom bilateralnih odnosa Kosova i Srbije bi dosta pomoglo da se umire strahovi Prištine i smanje tenzije.

Beorad zamišlja da bi Zajednica vremenom izrasla u Evropski region, doduše bez neprekidne teritorije. Citiraju smernice iz nacrta Evropske Povelje za Regionalnu Samo-Upravu, kao i Evropsku Povelju o Lokalnoj Samo-Upravi koja je eksplicitno navdena u Briselskom Sporazumu.[238] Savet Evrope je u svom Referentnom Okviru za Regionalnu Demokratiju ovako definisao regionalnu samo-upravu:

> legalne nadležnosti i sposobnosti regionalnih vlasti, bez ograničenja ustava i zakona, da regulišu i vode deo javnij poslova pod svojom obavezom, u interesu regionalnog stanovništva i u skladu sa principima subsidiarizma.[239]

Okvir takođe poziva regionalne vlasti da pokažu "federalnu lojalnost". S obzirom da je regionalna autonomija sposobna da "ugrozi strukturu države", regionalne vlaste moraju da pokažu "federalnu lojalnost kada sprovode svoje nadležnosti i dužnosti kako nebi ugrozili celokupan strukturalni balans i interese ostalih komponentni države."[240] Beograd i Srbi vole da vide zajednicu kao regionalnu vlast koja će ih odvojiti od ostatka Kosova i koja će funkcionisat ikao ogranak srpske države na teritoriji Kosova. ali Zajednica pod kosovskim zakonima i Briselskim Sporazumom nije osmišljena kao regionalna vlast i Priština je ozbiljna u nameri da joj ne dozvoli da ugrozi državu u celini.

Pravni Poredak Srbije nakon Briselskog Sporazuma

Srbija planira da usvoji ustavni zakon o Briselskom Sporazumu, korak koji rizikuje proces normalizacije i koji može štetiti interesima kosovskih Srba. Iz perspektive Srbije, kosovske vladine institucije ne postoje. One vladaju teritorijom koju srpski ustav definiše kao deo Srbije ali koja je potpuno izvan njenog pravnog okvira. Ne postoji legalan način za zvaničnike vlade da komuniciraju sa svojim kolegama sa Kosova. Beograd koristi seriju improvizacija kako bi preskočio ovu zakonsku rupu ali nijedna od njih ne predstavlja trajno rešenje. Problem će samo postati gori kako se proces normalizacije bude nastavio i kako bude zahtevao tešnju saradnju. Srpski sudovi su odbacili nekoliko vladinih odredbi vezano za Kosovo dok ih sama vlada pritiska da ne donose presude po pitanju drugih sličnih odredbi. Visoki zvaničnici priznaju da ovo što sada rade "otvoreno krši ustav, koji priznaje autonomnu pokrajinu Kosovo i Metohija", ida Ustavni Sud može da obori većinu, ako ne i celinu, Briselskog Sporazuma.

[236] Intervju, član upravnog tima, Leposavić, Novembar 2013.

[237] Intervjui, visoki zvaničnici kosovske vlade i civilnog društva, Priština, Septembar-Decembar 2014

[238] Evropska Povelja o Regionalnoj Samoupravi nije na snazi ali Komitet Ministara Saveta Evrope ju je usvojio kao smernicu 2009 u Utrehtu. Komunikacija putem emaila, visoki zvaničnik Saveta Evrope, Jun 2014.

[239] Savet Evrope, "Referentni Okvir za Regionalnu Demokratiju," 2011, str.15.

[240] Ibid., str.14 n.3.

Najbolje i najjednostavnije rešenje bi bilo da Srbija prizna nezavisnost Kosova. Ovaj korak bi doneo korist i za Srbiju i za kosovske Srbe i za region i neki visoki zvaničnici su o takvom koraku razmišljali..[241] Ipak, Beograd ne pokazuje znake da se kreće u pravcu priznanja, poteza koji bi zahtevao da održe ustavni referendum.[242] Drugo najbolje rešenje je de fakto priznanje koje je praktikovala Zapadna Nemačka 70-ih i 80-ih ili kao Irska pre mirovnog sporazuma. Po ovom modelu, Srbija treba da prihvati kosovske vlasti kao jedine legitimne na kosovskoj teritoriiji te da sa njima sarađuje dok istovremeno zadržava teoretsku ustavnu tapiju na tu istu teritoriju. Beograd ne oseća pritisak da to uradi, bar ne u skorijoj budućnosti.

U odsustvu boljih rešenja, srpski parlament će morat ida nađe pravnu put da odobri i legalizuje neophodne zakone potrebne za implementaciju Briselskog Sporazuma. Treba da ratifikuju ili usvoje Briselski Sporazum u skupštini što je pre moguće.[243] Beograd treba da ima par ciljeva na umu. Ne treba da uspostavlja autoritet nad Kosovom, srpskim zvaničnicima u opštinama, Zajednici ili ostalim institucijama. Ne treba da tvrdi da prebacuje ovlasti na Kosovu već da povlači svoje vlasti sa Kosova i da sa Prištinom sarađuje kao sa bilo kojim drugim susedom. Glavni cilj treba da bude da se Srbima dopusti da žive i rade unutar kosovskom sistema dok i dalje uživaju prava srpskih državljana, i da omoguće normalnu komunikaciju između institucija dveju zemalja.

Planovi za ustavni zakon mogu da budu pogrešan korak ukoliko se fokusiraju na Zajednicu kao centar svega. Nakon što se "sve dogovori po pitanju Zajednice," Beograd planira da usvoji zakon kojim na Zajednicu prebacuje sve nadležnosti i imovinu koju trenutno ima na Kosovu, stvarajući tako ustavni prostor za Zajednicu u svom pravnom poretku.[244] U ovom planu, većina odnosa Beograda i Prištine bi se kanalizovala kroz Zajednicu koja bi bila jedina institucija koju obe strane priznaju. Ovaj plan je protiv Briselskog Sporazuma i duha normalizacije koji podrazumeva da Srbija poštuje jurisdikciju Prištine na celom Kosovu. Kosovska vlada ne može da prihvati nikakvu formalnu ulogu za Srbiju na svojoj teritoriji i planovi Beograda su u protivnosti sa kosovskim zakonima. Neke članice EU su tražile od Beograda da promeni ustav, izbaci Kosovo iz svojih zakona i teritorijalne organizacije.[245] Kosovski zvaničnici neće priznati bilo kakav autoritet Srbije nad Zajednicom. Označavati

[241] Ovaj argument u korist priznanja je van domašaja ovog izveštaja. Ukratko, priznanje bi Srbiju oslobodilo velikog pritiska od strane EU koji je dizajniran da kompenzuje za nepriznavanje kosovske nezavisnosti. Priznanje bi takođe rasčistilo pitanje srpskih namera; dozvoliko bi da se sve teme pokrenu i dovelo bi do mogućnosti korišćenja pravnih instrumenata kao Međunarodni Krivični Sud i Evropski Sud za Ljudska Prava (kojem kosovski Srbi nemaju pristup).

[242] Referendum je potreban na amandmane vezane za preambulu ustavan, ljudska i manjinska prava i neka ostala pitanja Čl. 203(7).

[243] Za razliku od Kosova, gde je skupština ratifikovala Briselski Sporazum, Srbija je do sada sprovodila sporazum kroz uredbe vlade. Parlament je samo primio k znanju izveštaj vlade o prvom sporazumu sa Prištinom.

[244] Ustavni zakon treba da sprovodi amandmane na ustav i treba da ga usvoje 2/3 poslanika, Član 205.

[245] U non-pejperu Velike Britanije i Nemačke, od Srbije se traži da skroz sprovede Briselski Sporazum pre nego što počnu pregovori sa poglavljem 35. Non-pejper ima i nacrt statuta Zajednice koji je u skladu sa kosovskim zakonom, implementaciju sporazuma o telekomu i energetic, izgradnju stalnih graničnih prelaza, priznanje kosovskih pasoša i ostala pitanja. Večernje Novosti, 9 Decembar 2014 (na internetu). U drugom non-pejperu, Nemačka traži reformu srpskog ustava po otvaranju poglavlja 35; "Nemci nam brišu Kosovo iz Ustava?", Večernje Novosti, 10 Decembar 2014 (na internetu). Intervju, srpski zvaničnik, Decembar 2014; komentari na okruglom stolu Saveta za Inkluzivnu Vladavinu, Budva, Decembar 2014.

srpski zvaničnike na Kosovu kao duple agente koji rade u oba sistema učiniće njihov zadatak, već sam po sebi jako težak, gotovo nemogućim.

Dok Beograd prihvata da će Zajednica raditi pod kosovskim zakonima, neki srpski zvaničnici razvijaju drugačije i provokativnije planove koji bi Zajednicu tretirali kao virtuelnu treću srpsku autonomnu pokrajinu prema teritotrijalnoj organizaciji srpskog ustava.[246] Srpska vlada bi onda mogla da sprovede "sve potrebne zakone" u podršci Zajednici: "imaćemo tri autonomne pokrajine u našem ustavu."[247]Oni koji zagovaraju ovakav pristup vide provizije Briselskog Sporazuma o Zajednici kao potpuno kompatibilne sa provizijama srpskog ustava o autonomnim pokrajinama.

Postoje neke paralele između kosovskog i srpskog sistema, iako je Srbija mnogo više centralizovana. Autonomne pokrajine u Srbiji mogu da "regulišu pitanja od pokrajinskog interesa" u velikom broju oblasti koje su iste koje Kosovo dopušta svojim opštinama i na kojima mogu da zajedno rade kroz Zajednicu.[248] Kao i na Kosovu, srpska vlada može da delegira ovlašćenja lokalnim vlastima.[249] Autonomne pokrajine mogu da usvoje simbole i rukovode pokrajinskom imovinom.[250] Za razliku od Zajednice, srpske autonomne pokrajine imaju skupštine koje imaju zakonodavnu vlast.[251]

Beograd planira da izglasa ustavni zakon koji prebacuje svu svoju vlast nad srpskim opštinama Zajednici (autonomnoj pokrajini u svom sistemu).[252] Ovo bi kao posledicu imalo davanja prava zvaničnicima Zajednice u srpskom administrativnom sistemu i to bi stvorilo jak motiv da opstane sistem paralelnin institucija. Ovakve ustavne mere bi verovatno bile protiv kosovskih zakona. Ovo je opasan korak koji bi stvorio više problema nego što bi rešio. Visoki prištinski zvaničnik smatra da Priština neće puno uraditi da spreči Beograd u donošenju ustavnog zakona ali će osigurati da se Zajednica ponaša striktno u okviru administrativnih prava koje odredi Priština.[253]

Neki lokalni Srbi ne haju puno na tapiju Srbije oko Kosova i žele ustavne promene iz praktičnih razloga. "Zajednica treba da bude ustavna i na Kosovu i u Srbiji; na Kosovu da bi osigurala da nijedna albanska vlada ne može da je raspusti a u Srbiji da osigura da buduće srpske vlade ne mogu da je se odreknu i da će nastaviti da finansiraju obrazovanje, zdravstvo i ostale usluge koje su potrebne kosovskim Srbima".[254]

---

[246] Intervju, zvaničnik srpske vlade, Gračanica, Mart 2015.

[247] Ibid.

[248] Član 183 srpskog ustava nabraja nadležnosti za autonomne pokrajine kao što su: urbano planiranje i razvoj, poljoprivreda, vodoprivreda, šumarstvo, lov, ribolov, turizam, ketering, banje, zaštita životne sredine, industrija i zanatstvo, putni, rečni i železnički transport, popravka puteva, organizovanje sajmova i ostalih ekonomskih događaja, obrazovanje, sport, kultura, zdravstvo i socijalna zaštita i javno informisanje na pokrajinskom nivou.

[249] Ustav Srbije, Čl.178.

[250] Ibid., Čl.183.

[251] Članovi 180, 185

[252] Intervju, srpski pravni zvaničnik, Gračanica. Mart 2015

[253] Intervjui, Priština, Brisel, Septembar-Novembar 2014.

[254] Intervjui, srpski zvaničnici sa centralnog Kosova, Gračanica, April 2014.

Ključna Pitanja

Obrazovanje i Zdravstvo

Za većinu Srba, ništa nije važnije od obrazovanja i zdravstva koje im obezbeđuje Beograd. "Ja ću eventualno pristati da se integrišem ali nikada neću slati decu u albansku školu ili albanskom lekaru", kaže jedan mlađi, umereni Srbin.[255] Srbi smatraju da je obrazovanje na srpskom jeziku i po srpskom plan i programu ključno za budućnost njihove dece. Zvaničnici Beograda tvrde da je bivši kosovski premijer Hašim Tači obećao premijeru Srbije Aleksandru Vučića da će obrazovanje i zdravstvo ostati deo srpskog sistema. Zvaničnici u Prištini upozoravaju da je u pitanju nesporazum, naglasivši da planiraju da integrišu i te sektore u kosovski sistem ali da su spremni da dozvole srpskim đacima da uče po srpskom planu i programu kao i da opštine sa srpskom većinom slobodno sprovode svoje uvećane nadležnost iz oblasti zdravstva, bez mešanja centralnih vlasti i uz finansiranje od strane Beograda.[256] Ova razlika brine Srbe. Problemi sa ranijim sporazumom o priznavanju diploma su dodatno pogoršali ionako krhko poverenje.

Obrazovanje i zdravstvo ne pružaju samo bitne usluge. One su takođe i glavni poslodavci za Srbe, posebno profesionalce, na Kosovu.[257] Učitelji i lekari su jedini zaposleni Srbi koji primaju bonus, odnosno 150% plate.[258] Obrazovni sistem za Srbe je integrisana celina kojom upravlja ministarstvo u Beogradu dok su paralelne opštine zadužene za obdaništa i transport đaka.[259] Kosovski zakon obrazovanje do srednje škole ostavlja opštinama; Severna Mitrovica je takođe zadužena za univerzitetsko obrazovanje. Nijedna opština sa srpskom većinom nema iskustva u upravljanju školama i njihove norme zapošljenja su drugačije od onih u opštinam sa albanskom većinom. Razbacano srpsko stanovništvo treba više učitelja po đaku i poslovi u školama su deljeni po lokalnom političkom ključu. Na primer u Koretištu (Novo Brdo) 25 učitelja predaje za oko 100 đaka.[260]

Glavna briga za Kosovo je da škole na njihovoj teritoriju budu redovno registrovane a da učitelje zaposle lokalne vlasti' Beograd je zainteresovan za plan i program rada kao i za veze sa Srbijom. Mnogi u kosovskoj vlasti se boje da bi Beograd mogao da korist zdravstvo i obrazovanje za političke ciljeve, pre svega kao sredstvo mobilizacije protiv integracije. Debate oko usvajanja opštinskih budžeta pokazuju da je to pitanje kompleksno koliko i ostala. Po instrukcijama Beograda, srpski gradonačelnici su odbili da stave obrazovanje i zdravstvo u svoje budžete, pod izgovorom da će se Zajednica baviti tim temama..[261] Prištinu je to

[255] Intervju, Severna Mitrovica, April 2014.

[256] Intervjui, zvaničnici Beograda i Prištine, Septembar-Decembar 2014.

[257] Zvaničnici Beograda odbijaju da daju tačne cifre o broju plata koje plaćaju u ovim sektorima.

[258] Dobijaju i putne troškove. Intervjui, lokalni srpski zvaničnik, 15 Januar 2015.

[259] Intervjui, zvaničnici MLSU, Novo Brdo; zvaničnici u Ranilugu i Partešu, Septembar-Decembar 2014. Opština Ranilug, čije škole nisu integrisane, dobija plate za 140 učitelja. Srpski učitelji dobijaju proporcionalan deo ali dobijaju i punu srpsku platu. Parteš ima budžet za skoro 200 poslova u obrazovanju.

[260] Kosovski zakon predviđa povoljne kvote u obrazovanju za đake iz manjinskih zajednica. Odnos učitelja-đaka u osnovnom i srednjem obrazovanju je 1:21.3 u albanskim sredinama i 1:14.2 u manjinskim sredinama. Administrativna instrukcija br. 22/2013, Kosovsko ministarstvo obrazovanja, za "maksimalan broj đaka po razredu i odnos učitelja-đaka".

[261] Intervjui sa srpskim zvaničnicima, Beograd, Gračanica, April-Oktobar 2014.

razbesnelo i ona odbija bilo kakvu ulogu Zajednice kad je u pitanju administracija opštinskih nadležnosti, insistirajući da bi to bilo protivustavno i da njima treba da se bave lokalne vlasti.[262]

Plan i program su posebno pitanje, i to ne zato što dolaze iz Beograda ili zbog onoga što je napisano u knjigama. Kosovo i Srbija imaju različite školske sisteme. Kosovski đaci kreću u školu sa 6 godina a srpski sa 7. Kosovski sistem ima osnovno obrazovanje koje traje 9 godina i srednje koje traje 3 godine. U srpskom sistemu je to podeljeno na 8 i 4 godine. Srpski plan i program treba da bude modifikovan da bi bio akreditovan na Kosovu i zvaničnici upozoravaju da trenutni srpski plan i program verovatno nebi bio akreditovan.[263]

Univerzitet u Severnoj Mitrovici predstavlja jedinstven izazov, pre svega jer nije deo ranijeg tehničkog dijaloga o priznavanju diploma. Diplomci sa ovog univerziteta ne mogu da se kvalifikuju za poslove na Kosovu za koje je potrebna univerzitetska diploma.[264] Iako ova tema treba da bude prioritet, pravi izazov za ovaj univerzitet je njegova održivost. Oko 8,000 studenata sa Kosova, Srbije i Crne Gore je registrovano ali samo par hiljada dolazi na nastavu; 90% profesora živi van Kosova.[265] Predavanja su u večernjim satima ili su sabijena u nekoliko dana. Univerzitet ne može da funkcioniše bez jake podrške Beograda i ostalih srpskih univeziteta. Idealno bi bilo kad bi ovaj univerzitet bio akreditovan u oba sistema jer bi tako diplomci mogli da traže poslove u obe zemlje. Studenti predlažu da univerzitet izdaje duple diplome.[266] Ostali modeli su takođe mogući, kao da se registruju kao privatan univerzitet iako bi ti bio problem jer ni Kosovo ni Srbija nemaju pravo da finansiraju privatno obrazovanje.

Priština i Beograd su se dogovorili da izdaju diplome bez državnih obeležja i na kojima se nalaze samo grbovi univerziteta ali i ovaj sporazum se polako raspada i diplomci prijavljuju neočekivane probleme. Frustrirani diplomac sa pravnog fakulteta u istočnom Kosovu ima problema da položi kosovski pravosudni ispit: "Sporazum nije dobar ako ja ne mogu da ostvarim svoja prava".[267] Ministarstva obrazovanja Kosova i Srbije treba da razreše pitanje diploma kroz direktan kontakt i uz pomoć EU i ostalih međunarodnih aktera.[268]

Srbi širom Kosova često pokreću pitanje pristupa srpskom sistemu zdravstva. Ono nudi integrisani sistem osiguranja sa tri glavna nivoa: primarni, sa domovima zdravlja na celom

[262] Intervjui, zvaničnici vlade u Prištini, Decembar 2014-Januar 2015

[263] Intervju, zvaničnik ministarstva obrazovanja, Priština, Februar 2015.

[264] Sporazum o priznanju diploma je potpisan u Novembru 2011. SPARK, NVO iz Holandije sertifikuje diplome ispred Asocijacije Evropskih Univerziteta (AEU). Priština je prvobitno planirana da uključi i diplome iz Severne Mitrovice ali je odustala nakon odluke Beograda da ne priznaju diplome sa Kosova izdate pre 1999.

[265] Intervjui, zvaničnici univerziteta, civilnog društva i međunarodne NVO, Mitrovica, Mart-April 2014

[266] Američki Univerzitet na Kosovu je akreditovan na Kosovu i izdraje duple diplome, od Univerziteta u Prištini i Ročester Instituta za Tehnologiju iz SAD.

[267] Intervju, Gnjilane, April 2014. Aplikacija ovog potencijalnog pravnika je odbijena jer NVO zadužena za posredovanje nije dobro razumela proceduru akreditacije u Srbiji; dok je aplikant ovo saznao, ugovor sa SPARK je istekao..

[268] Dijalog o diplomama ima komplikacije i van Kosova. Albanci iz južne Srbije imaju potrebu da im se priznaju diplome sa Kosova. Hiljade mladih Albanaca ima kosovske diplome. Njihovi problemi su slični, donekle i gori, od onih koje imaju severni Srbi.

Kosovu; medicinski centri sa sekundarnim zdravstvenim uslugama u Gračanici, Severnoj Mitrovic i Štrpcu; i pristup centrima van Kosova za najkompleksnije slučajeve. Obični Srbi i veliki broj Albanaca koristi ovaj sistem, pre svega radi veze između lokalnih domova zdravlja i specijalističke nege u Beogradu. Sistem kao celina a ne samo njegovi delovi na Kosovu su ono što je narodu potrebno.[269]

Srpsko ministarstvo zdravlja vodi veći dio sistem dok lokalni srpski zvaničnici pružaju uslugu kao što je briga o porodiljama.[270] Po kosovskom zakonu, opštine su nadležne za osnovnu brigu dok Gračanica, Severna Mitrovica i Štrpce imaju "pojačane nadležnosti" kad je u pitanju sekundarna briga.[271] Nijedna opština sa srpskom većinom nema iskustva kad je u pitanju vođenje zdravstva. Najveći medicinski centri su dosta veći od opština kojima pripadaju; sa 1,500 zaposlenih, bolnica u Severnoj Mitrovici ima više zaposlenih nego kosovska i srpska opštinska administracija u gradu zajedno. Ovaj sektor boluje od iste boljke kao ostale srpske institucije jer ima prevelik broj zaposlenih ali iznenadna tranzicija bi imala negativne posledice; okvirn budžet Kosova za 2015 ima novca za samo 225 radnih mesta u severnomitrovačkoj bolnici.[272]

Zdravstvo je važan deo srpske ekonomije na Kosovu. Kosovski sistem je loš. Veliki broj Albanaca ide u inostranstvu za lečenje najčešće u Skopje ali neki idu i u Beograd ili koriste lokalne srpske bolnice. Novo vodstvo opštine Gračanica planira da privuče investitote da otvore velike zdravstvene centre koji bi bili u stranom vlasništvu. Kosovski zakon ovo dozvoljava; zdravstveni centri pod kontrolom Turaka i Makedonaca su otvoreni u proteklih par godina. Lekari iz Beograda, od kojih je veliki broj sa VMA, često dolazi u Gračanicu kako bi radili operacije.[273] Srbi iz istočnog Kosova idu u Vranje za medicinsku brigu. Ostali koriste bolnicu u Severnoj Mitrovic a manji broj albansku bolnicu u Gnjilanu.[274] Iako žive samo 50-60km od Štrpca i Gračanice, u Partešu je izgrađena bolnica.[275] Da bi optimizovali usluge i cene, Srbi treba da razmisle o boljoj koordinaciji i specijalizaciji. Na primer, Štrpce bi mogli da se fokusira na ortopediju i traumu, a Gračanica, uzdajući se u veliki broj cenjenih lekara koji žive u blizini, na kardiologiju i internu medicinu. Ovo bi mogla da bude uloga za Zajednicu.

Zaključak

Kosovo i Srbija su napravili opipljiv napredak. Mirna tranzicija severnog Kosova iz srpske u kosovsku jurisdikciju je u toku. Dva kruga kosovskih izbora dovela su do novih srpskih lidera na centralnom i lokalnom nivou. Srbi su takođe preuzeli važne poslove u vladi. Ovo je urađeno kroz epske runde pregovora kojima je presedavala EU i koji nisu bili bez drame. Ali

[269] Razni Intervjui, srpski zvaničnici i građani širom Kosova, April-Decembar 2014.

[270] Intervju, zvaničnik srpske opštine, Gračanica, Septembar 2014.

[271] Gnjilane, Uroševac, Prizren, Peć i Južna Mitrovica imaju sekundarno zdravstvo.

[272] Intervjui, lokalni kosovski zvaničnici, Severna Mitrovica, Septembar 2014.

[273] Intervju, srpski zvaničnik, Gračanica, April 2014.

[274] Intervju, gradonačelnik Raniluga, Priština, April 2014.

[275] Bolnica je podignuta uz podršku vlade u Prištini i EU. Vlada Srbije je donirala opremu i Premijer Vučić je otvorio bolnicu tokom posete Kosovu 14 Januara 2014, predstavivši je samo kao srpsku investiciju za Srbe.

implementacija Briselskog sporazuma je dosta usporila od Marta 2014. Naredni koraci treba da budu na terenu; to znači da će biti komplikovaniji i zahtevniji. Briselski pregovori su stvorili istorijsku priliku ali uspeh procesa normalizacije Beograda i Prištine, kao i od integracije Srba na Kosovu, zavisi od bezbroj malih odluka koje još nisu donete. Proces je osetljiv na stvari kao što je trenutni bojkot Srba. Ovaj izveštaj je prvi pokušaj da se svi ti ključni zadaci detaljno identifikuju.

Lideri Kosova i Srbije treba da iskoriste 2015 godinu kako bi završili integraciju srpskih institucija i kako bi rešili sve probleme vezane za to, uključujući one koji su ostali nerazrešeni iz prethodnih rundi dijaloga. Obe vlade treba ovo da vide kao prioritet i da obezbede politički capital i finansije za ovaj proces i da ovlaste ministarstva da koordiniraju ovaj multi-sektorski poduhvat. Za Kosovo, uspeh će značiti konsolidaciju države, jačanje institucija i poštovanje za vladavinu prava, kako za većinske tako i za manjinske grupe. To bi dovelo do porasta međunarodnog poštovanja za Kosovo i pospešilo bi njihov put ka EU i odnos sa Srbijom. Za Srbiju, napredak bi značio beg iz začaranog kruga u kojem pokušavaju da ostvare svoje ciljeve kroz frustraciju i zaobilaženje Prištine – ta strategija do sada ima perfektan procenat neuspešnosti. Integracija bi donela velike koristi Srbima na terenu, istovremeno dozvolivši Beogradu da se fokusira na svoje probleme i pregovore sa EU.

Srbi, posebno oni na severnom Kosovu, se i dalje protive integraciji ali zavisnost od ostanka srpskih institucija čine ovo opiranje osuđenim na propast. Bilo je moguće zavisiti od paralelnih institucija dokle god su imali podršku Beograda ali je to sada nemoguće jer je Beograd počeo da ukida te institucije. Beograd šalje mešane poruke, gaseći neke institucije i održavajući druge, istovremeno gurajući neke lokalne Srbe da se integrišu a sprečavajući druge to isto urade. Nije ni čudo što su lokalni Srbi zbunjeni i nezadovoljno rezultatima dijaloga, verujući da bi bolje prošli da su sami direktno razgovarali sa Prištinom. Njihovi izabrani lideri rizikuju da ponove iste greške ako ne budu direktno sarađivali sa Prištinom. Ne trebaju da stalno čekaju na Beograd već treba direktno da sarađuju sa vlastima na Kosovu kako bi osnažili svoje lokalne administracije i kako bi osigurali veću ulogu za svoju zajednicu u centralnim institucijama. Srpski zvaničnici treba da preuzmu aktivniju ulogu u Briselskom dijalogu gde bi predstavljali svoju zajednicu, bez fokusa na to na kojoj strani stola sede.

Prvi zadaci novog dijaloga treba da budu da naprave raspored i plan tranzicije srpskih institucija i usluga u kosovski sistem. Dosta ovoga se može efikasno uraditi na lokalnom nivou umesto da se rešava na visokom nivou u Briselu. Zajednica treba da bude bitan deo ovog procesa. Treba da bude bazirana na resursima koji postoje u kosovskom zakonu i Briselskom Sporazumu i koje treba interpretirati u svetlu potreba stanovništva. Priština treba da bude velikodušna prema Zajednici koja može biti od velike pomoći po pitanju integracije Srba. Beograd ne treba da pokušava da napravi od Zajednice više nego što ona treba da bude; među-opštinsko telo koje ne treba da bude opterećeno razlikama o statusu ili izazov za kosovsku državnost i funkcionalnost.

Ovaj posao treba da počne pregledom srpskih institucija, usluga i poslova, sa akcentom na opštinama, javnim preduzećima, obrazovanju i zdravstvu. Ova godina treba da bude iskorišćena za ukidanje srpske administracije. Neće sve biti urađeno do kraja 2015 ali nepotrebna odlaganja mogu ugroziti proces normalizacije. Nedavni događaji su pokazali kako tenzije brzo dođu do opasnog nivoa. Ovo je momenat za investiciju u političku

spremnost i novac. Zauzvrat svi mogu dobiti dosta toga a pre svega narod na Kosovu, kako Albanci tako i Srbi.

Dodatak A: Procenjivanje Broja Srba

Ukupan broj stanovnika Kosova je procenjen na oko 1,820,631.[276] S obzirom da je ovo dosta bazirano na censusu iz 2011, broj Srba je znatno umanjen s obzirom da ga je veliki broj bojkotovao. Srpsko stanovništvo može biti procenjeno iz više izvora, uključujući i lokalne izbore Novembra 2013 i parlamentarne izbore Maja 2014; nezvanični referendum na severu Kosova Februara 2012; broj đaka u srpskim školama; i brojke koje koristi OEBS.

Tačnost procena zasnovanih na rezultatima izbora zavisi od nekoliko pretpostavki, od kojih je najbitnija ona da su Srbi glasali u sličnom procentu kao ostali građani Kosova. (Takođe pretpostavlja da su svi Srbi, i samo Srbi, glasali za eksplicitno srpske stranke). Ni ukupan trend celokupnog srpskog glasanja niti trend unutar svake opštine nije poznat i verovatno postoje velike razlike naspram celokupnog kosovskog proseka. Anegdote sugerišu da su Srbi glasali u malo nižem broju ispod proseka jer su neki odbili da priznaju legitimitet kosovskih institucija. Ukoliko je to tačno, to će prikazati niži broj srpskih stanovnilka. Međutim to se izbalansira sa velikim brojem poštanskih glasova iz Srbije koji verovatno pokrivaju veliki broj srpskih glasača u sredinama bez srpskog prisustva kao što su Peć i Prizren.

Računica je jednostavna:

$P_s = T_s/V_k$

$V_k = T_k/P_k$

gde je P stanovništvo, T broj glasova; S predstavlja Srbe i srpske stranke a K celo Kosovo. V_k je deo građana Kosova koji su glasali sa važećim listićima.

U većini slučajeva, procena koristi lokalne izbore 2013 umesto parlamentarnih izbora 2014 jer je veći broj Srba izvan severa učestvovao na njima. U nekoliko slučajeva lokalni izbori su bili vrlo tesni i to je dovelo do izlaznosti koja je iznad proseka; procena koristi brojke iz izbora 2014. U opštinama bez srpskih stranaka, korišćeni su rezultati iz izbora 2014.

Na severnom Kosovu, izlaznost je bila jako mala, pokazujući duboko nepoverenje prema institucijama Kosova. Procena se bazira na broju glasova na samo-sazvanom referendumu u Februaru 2012 o "institucijama takozvane Republike Kosovo". 26,725 glasača je glasalo u 4 severne opštine i to nas dovodi do procene ukupnog stanovništva (delenjem sa V_k iz 2013) od

[276] Procena SAK, Decembar 2013.

65,183. Ovo je podeljeno na 4 opštine sa procentima iz OEBS-ovih opštinskih profila.[277] Rezultati su navedeni u Tabeli 2, s tim da su sve severne opštine podvučene.

Tabela 1

Opština	Ukupno Zvanično Stanovništvo	Procenjeno Srpsko Stanovništvo	OEBS-ova Procena Srpskog Stanovništva
Gračanica	11,359	22,290	21,534
Severna Mitrovica	12,139	20,852	22,530
Leposavić	13,485	17,066	18,000
Zvečan	7,318	15,378	16,000
Zubin Potok	6,508	13,484	13,900
Štrpce	6,873	11,812	9,100
Novo Brdo	6,923	7,488	5,802
Parteš	1,730	6,300	5,300
Ranilug	3,792	5,700	5,718
Gnjilane	91,489	4,289	624
Kamenica	35,261	3,784	3,019
Klokot	2,651	3,280	3,800[278]
Obilić	22,106	3,094	2,880
Vučitrn	71,212	2,797	4,000
Priština	207,477	2,199	2,000
Peć	97,706	2,117	800
Lipljan	59,196	1,902	2,000
Istok	40,126	1,585	2,300
Prizren	182,450	1,495	237
Klina	39,555	1,417	1,517
Orahovac	57,645	1,197	800
Kosovo Polje	37,843	1,175	900
Uroševac	111,842	927	64
Dragaš	34,363	423	7
Đakovica	96,161	358	17
Suva Reka	61,352	327	2
Vitina	47,775	279	280
Srbica	51,363	232	350

[277] OEBS, Opštinski Profil, Severna Mitrovica (Mart 2014) daje broj Srba kao 22,530, baziran na podacima UNMIK Administracije u Mitrovici iz Februara 2010. OEBS Opštinski Profil za Leposavić (Mart 2014) daje cifru od 18,000 Srba. OEBS Opštinski Profil za Zubin Potok (Mart 2014) daje cifru od 13,900 Srba. OEBS Opštinski Profil za Zvečan (Mart 2014) daje cifru od 'preko' 16,000 Srba. Uporediti sa Krizna Grupa, *Severno Kosovo: Dvojni Suverenitet u Praksi*, op. cit., str.1 (procenjuje broj Srba na 55,000 do 65,000).

[278] OEBS ne daje procenu za Srbe već ukupnu cifru od oko 5,000 i 1,362 Albanaca.

Podujevo	89,051	200	12
Južna Mitrovica	73,362	184	14
Glogovac	59,990	60	2
Kačanik	33,875	45	1
Mališevo	56,481	40	0
Dečane	40,548	30	15
Štimlje	28,096	22	49
Đeneral Janković	9,613	20	0
Mamuša	5,688	5	0
Junik	6,225	2	0
Total	1,815,606	153,855	143,574

Podaci zasnovani na broju đaka nudi kvalitativni pregled ovih procena. U opštini Gnjilane, OEBS prijavljuje 545 đaka u srpskim predškolskim, osnovnim i srednjim školama. U SAD, svako na svako dete školske uzrasti dolazi 5.83 odraslih osoba. Demografska struktura Srbije je starija i samo 16% stanovništva ima ispod 15 godina (naspram 20% u SAD). Uzevši ovo u obzir, i pretpostavljajući da kosovski Srbi imaju sličnu demografsku sliku kao cela Srbija, dolazimo do cifre od 7.3 odrasle osobe na svako dete školskog uzrasta. U Gnjilanu, ovo daje 3.970 osoba, blizu cifre zasnovane na izborima koja je 4,289. U Severnoj Mitrovic, 5.094 đaka prikazuje broj stanovnika od 37,186 što je daleko više od izborne procene od 20,852. Razlika može biti rezultat toga što i druga ne-albanska deca pohađaju srpske škole. Međuyim, ostale tri severne opštine imaju manje đaka nego što procene stanovništva sugerišu dok je za celi region, procena zasnovana na broju đaka jako blizu one zasnovane na izborima. Roditelji dece možda žive u Mitrovici ili samo šalju svoju decu u školu tamo. Sličan efekat se verovatno vidi i u južnom Kosovu gde srpske škole nisu jednako raspoređene.

Tabela 2

Opština	Đaci	Procena na osnovu škola	Procena Balkanske Grupe	Procena OEBS-a
Severna Mitrovica	5,094	37,186	20,852	22,530
Zvečan	1,295	9,454	15,378	16,000
Zubin Potok	1,039	7,585	13,484	13,900
Leposavić	1,703	12,432	17,066	18,000
Total severno Kosovo	*9,131*	*66,657*	*66,780*	*70,430*
Gnjilane	545	3,970	4,289	624
Srbica	100	730	232	350
Novo Brdo	1,779	12,987	7,488	5,802
Ranilug	1,335	9,746	5,700	5,718
Parteš	741	5,409	6,300	5,300
Gračanica	4,344	31,711	22,290	21,534

Dodatak B: Poređenje RS i Zajednice

RS	Zajednica
Deo Dejtonsko Sporazuma, međunarodnog sporazuma koji je okončao rat u Bosni.	Osnovana Briselskim Sporazumom
Ima sopstveni ustav	Ima statut, nije iznad lokalnog zakonodavstva
Punu izvršnu vlast: predsednika, premijera, izvršne agencije.	Nema svoje vlasti; neke opštinske nadležnosti se sprovode kroz nju.
Punu zakonodavnu vlast: Narodnu Skupštinu i Savet Naroda.	Nema zakonodavno telo.
Punu sudsku vlast: opštinski, okružni, viši i ustavnu sud; sudska autonomija (sudovi RS nemaju veze sa presudama suda Bosne i Hercegovine ispod nivoa ustavnog suda).	Nema sudstvo, nema preklapanja između jurisdikcije ZSO i osnovnih kosovskih sudova.
Vojne Snage (Dogovorom ugašene).	Nema bezbednosnu komponentu.
Glavne policijske snage	Nema policiju
Jak autoritet nad opštinama (uključujući odobravanje opštinskih budžeta).	Nemaju autoritet nad opštinama.
Kompaktna teritorija (sem Brčkog).	Raštrkana teritorija
Veto nad državnom izvršnom i zakonadavnom vlašću; većina državnih zakona treba odobrenje RS.	Nema saveznu ulogu.
Učestvuje u određivanju okvira državnog budžeta.	Nema budžetsku ulogu.
Direkto izabrani lideri.	Postavljeni lideri.
Veliki deo državne i odbrambene imovine.	Nema državnu imovinu.
Fiskalna autonomija	Nema vlasti nad porezom.
Sopstvena pošta, telekomunikacije i medijiOwn postal, telecommunication and media.	Ništa od toga.

Dodatak C: O Imenima

Izbor imena mesta je političko pitanje na Zapadnom Balkanu već decenijama tako da čitaocima treba objasniti izbor koji je napravila Balkanska Grupa. Kad je u pitanju ime koje se raspostranjeno koristi na engleskom jeziku, mi ga koristimo. Kosovska vlada svoj glavni grad zove Prishtina, ali to još nije postala standardna upotreba te mi koristimo Pristina kao i Američka i Britanska ambasada i Evropska Komisija. Neki u vladi takođe koriste Kosova a ostali Kosovo; mi koristimo Kosovo. Kada ne postoji englesko ime za neko mesto, mi koristimo ime koje koristi većinska zajednica u tom mestu i dajemo ime koje koriste druge zajednice samo pri prvom pominjanju. Tako da gradovi na Ibru su Severna Mitrovica i Južna Mitrovica, neki Srbi žive u Obiliq (Obilić) gde je albanska većina a neki Albanci žive u Novom Brdu (Novobërdë). Istu formulu koristimo kad je u pitanju Srbija, tako da su Presheva (Preševo) i Bujanoc (Bujanovac) imena za gradove sa albanskom većinom u južnoj Srbiji. Izbegavamo službena srpska imena za gradove koji su van granica Srbije (npr. Kosovska Mitrovica za Severnu Mitrovica).

U nekim sredinama Balkanska Grupa izbegava međunarodnu praksu. Međunarodne agencije koriste "Kosovski Albanci" i "Kosovski Srbi", kako bi ih razlikovali od stanovnika Albanije i Srbije; slično je i sa Bosanskim Hrvatima i Bosanskim Srbima. Međutim sami ljudi ne koriste te izraze i veliki broj ih smatra uvredljivim. Mi ovo poštujemo te ne koristimo geografski pridev sem ako to kontekst ne zahteva. Tako da "Integracija Srba u Kosovo" se odnosi na srpsku zajednicu na Kosovu a ne na sve Srbe. Dosta Albanaca na Kosovu sebe naziva Kosovarima; ponekad koristimo ovaj termin i on se odnosi samo na Albance sa Kosova.

Albanci među-opštinsko telo dogovoreno u Briselu nazivaju *asociacioni* ili *shoqata*, termini koji se prevode kao "asocijacija"; Srbi to uvek nazivaju *zajednica*. U prevodima ovog izveštaja na Albanski i Srpski, Balkanska Grupa će pratiti ove nazive. Na Engleskom moramo doneti odluku. EU dokumenti govore o "asocijaciji/zajednici" i "zajednica/asocijacija". Ovo je razumljiva odluka ali više nije prihvatljiva za analitički izveštaj koji želi da objasni stvari umesto da ih dodatno komplikuje. Radi toga, mi govorimo o "Zajednici Srpskih Opština" ili samo "zajednica".